

Politička satira u Hrvatskoj: studija slučaja NewsBar

Kolić, Goran

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:114:037705>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-13**

Repository / Repozitorij:

[FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / dissertations](#)

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij novinarstva

Goran Kolić

POLITIČKA SATIRA U HRVATSKOJ: STUDIJA SLUČAJA

NEWSBARA

DIPLOMSKI RAD

Zagreb,

2020.

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij novinarstva

POLITIČKA SATIRA U HRVATSKOJ: STUDIJA SLUČAJA

NEWSBARA

DIPLOMSKI RAD

Mentorica: doc. dr. sc. Dunja Majstorović Jedovnicki

Student: Goran Kolić

Zagreb,
rujan 2020.

Izjavljujem da sam diplomski rad *Politička satira u Hrvatskoj: studija slučaja Newsbara*, koji sam predao na ocjenu mentorici doc. dr. sc. Dunji Majstorović Jedovnicki, napisao samostalno i da je u potpunosti riječ o mojem autorskom radu. Također, izjavljujem da dotični rad nije objavljen ni korišten u svrhe ispunjenja nastavnih obaveza na ovom ili nekom drugom učilištu, te da na temelju njega nisam stekao ECTS bodove.

Nadalje, izjavljujem da sam u radu poštivao etička pravila znanstvenog i akademskog rada, a posebno članke 16-19. Etičkoga kodeksa Sveučilišta u Zagrebu.

Goran Kolić

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. HUMOR I SATIRA	2
2.1. Pojava i definicija satire.....	3
2.2. Odnos satire i ironije.....	4
2.3. Humor i satira u odnosu s publikom.....	5
3. POLITIČKA SATIRA	7
3.1. Satirične vijesti	8
3.2. Satira Američkog Oniona kao uzor portalu NewsBar	9
3.3. Satirične TV emisije Daily show i The Colbert Report kao uzor satiri NewsBara	10
4. PREGLED HRVATSKE POLITIČKE SATIRE	12
4.1. Podravski jež.....	12
4.2. Zvekan	14
4.3. Satir.....	16
4.4. Koprive	18
4.5. Feral Tribune	20
5. SATIRA U SUVREMENOM DOBU	27
5.1. <i>Post – truth</i> društvo kao okruženje suvremene satire.....	27
5.2. Satirične vijesti vs. „lažne vijesti“	28
5.3. <i>Meme</i> – novi oblik političke satire i komunikacije.....	29
6. ISTRAŽIVANJE	32
6.1. Studija slučaja.....	32
6.2. Kvantitativno istraživanje – Analiza sadržaja	33
6.3. Kvalitativno istraživanje – Polustrukturirani intervju	34
6.3. Ciljevi, hipoteze i istraživačka pitanja.....	35
7. Rezultati kvantitativnog istraživanja	37
7.1. Vremenski okvir objava na portalu Newsbar	37
7.2. Format objava i struktura portala Newsbar	38
7.3. Glavne teme i akteri portala.....	39
7.4. Naslov članka u ulozi ostvarivanja satire.....	42
7.5. Pojavljivanje političara prema njihovoj orijentaciji	43
7.5. Oprema članka u ulozi ostvarivanja satire	43

8. Rezultati kvalitativnog istraživanja.....	46
8.1. Newsbar i satira – pogled iznutra	46
8.2. Uloga satire u demokratskom društvu	52
8.3. Odnos satire i publike	54
8.4. Satira i prepreke – što donosi budućnost?	56
9. ZAKLJUČAK	58
LITERATURA	60
SAŽETAK.....	63
SUMMARY	64
PRILOZI.....	65
Matrica.....	65
Intervjui.....	74

1. UVOD

Općenito govoreći humor je svugdje oko nas. Gotovo svakog dana susrećemo se sa smijehom, nekome ili nečemu se smijemo, odnosno prepoznamo komično oko nas. Usporedno s razvojem ljudi razvijaju se humor i satira, dobivaju nove oblike i načine izražavanja, a ujedno se razvijaju i istraživanja o tim pojavama. Ipak, kao i mnoge društvene pojave, humor i satiru je teško analizirati i staviti u jedan određen kalup jer „Najdublja razmišljanja o smijehu su često najmanje doprinijela objašnjenju jer teoretske (gotovo laboratorijske) analize ubijaju prirodu smijeha, koji nije „kemija“. Smijeh, kao i sloboda mišljenja, ne može se destilirati u epruvetama“ (Hadžić, 1998: 8). Misao velikog komediografa, satiričara te između ostalog pokretača satiričkog kazališta Jazavac (danas Kerempuh) bit će vodilja ovom radu. Zbog slojevitosti i uobičajenog širokog shvaćanja promatranih pojmova, najprije ću prikazati humor i satiru, njihov odnos s publikom, važnost i međusobnu povezanost pojmova te aspekte od kojih se najčešće sastoji. Zatim ću objasniti političku satiru kao podvrstu satire te satirične vijesti kao žanr i dio političke satire. Pregled i usporedba američke političke satire s Newsbarom dati će nam bolji uvid u sam medij i razumijevanje njegove satire, budući da rad pretpostavlja kako je Newsbar nastao pod utjecajem američkih satiričnih emisija i satiričnog medija The Onion. Zatim, dat će se povijesni pregled satire u Hrvatskoj te objasniti današnje društvo u kojem satira djeluje jer se ona uvijek mora promatrati kroz društveno – politički kontekst u kojem se nalazi. Istraživački dio rada podijeljen je u dva dijela. Prvi dio istraživanja koristit će analizu sadržaja te dobiti odgovore na pitanja kakva je satira Newsbara, o kojim temama piše, tko su glavni akteri članaka i kakve novinske oblike koristi prilikom satiričnog izražavanja. Drugi dio istraživanja koristi kvalitativni intervju koji će se provesti na dvije vrste kazivača: na medijske stručnjake i aktivne satiričare. Ciljevi ovih intervjuja je ustanoviti postoji li neki oblik cenzure prilikom proizvodnje sadržaja i dobiti uvid u odnos između satire i publike (danas i u budućnosti) te istražiti ulogu političke satire u demokraciji. Budući da politička satira u Hrvatskoj nije tako čest predmet istraživanja kao u nekim drugim zemljama, ovaj rad će prikupiti podatke o političkoj satiri kako bi bio referentna točka budućim istraživanjima.

2. HUMOR I SATIRA

Za Hadžića dva su cilja fenomena komičnog: „Jedan je svakako »higijenski« on čisti našu dušu, a drugi je »obrambeni«, jer nas štiti od životnih nevolja i društvene sile. Humor ima heretički karakter, on ruši konvencije i žive spomenike, i najčešće to čini iz »prikrajka« (1998: 8-9). Humor daje drugačiji pogled na postojeće diskurse u društvu. Kroz duhovitost ih propituje, kritizira i traži istinu o društvenom i političkom životu. U tom procesu mijenja značenja te postavlja jednaka pravila za sve u kojem su svi jednako podložni ismijavanju (Hadžić, 1998: 9-10). Iako ću u kasnijem dijelu rada razmotriti pitanje mora li satira biti humoristična, kao što vidimo ona će uvijek biti sastavna vrsta humora.

Humor nije kako se to često misli »razbibriga«. On ima svoju uvjetno rečeno »policiju«, koja se zove satira. Ona »kažnjava« ismijavajući bahatost, nasilnost, nemoralnost, licemjernost, sve ono što kvari ljudske odnose. Humor ima i svog sumnjičavog izvidnika koji se zove – ironija“ (Hadžić, 1998: 9).

Prema Plejić Poje satira je „tekst u kojemu se satiričko, kao ahistorijska konstanta (ili kao modus, odnosno Schreibweise), pojavljuje kao dominantna, a pod satiričkim se pritom podrazumijeva izrugivanje, kritika, osuda i negativan odnos spram predmeta, koji je obično konkretan, aktualan, vezan uz zbilju“ (2008:47-48).

Promatrajući primjere satire kroz povijest kao umjetničke forme ona je izravna i direktna, jasno je što se njome poručuje, postoji veliki broj dostupnih primjera i lako se prepoznaje (Rosen, 2012: 1). Iako ju možemo uočiti, Plejić Poje piše da je razlog za manjak zanimanja o temi satire „fluidna narav predmeta i, s druge strane, status što ga satira ima u cjelokupnoj književnoj produkciji. Satiru je, naime, teško definirati“ (2008: 47). Rosen pak nadodaje da unatoč tomu što se može prepoznati, ona je više dvosmislena i nestabilna nego što se čini. Objašnjenje tih karakteristika daje na primjeru dva paradoksa koja se javljaju prilikom satiričnog izražavanja. Satiričari imaju svoje unutarnje motive zbog kojih stvaraju satirou i najčešće nastoje biti iskreni, ali na samu satiru i sve oblike kojima dolazi utječu unutarnji i vanjski faktori, poput stila i sadržaja ili publike kojoj se piše. Nadalje, humor ima vlastitu dinamiku te može biti percipiran na različite načine, a tako i satira kao njegov sastavni dio, a elementi komedije mogu dovesti do razlike između percepcije i onoga što satiričar želi postići (2012: 1-2). Fluidan aspekt satire može se iščitati i u različitim značenjima koje satiričan tekst može dobiti tijekom određenih razdoblja, odnosno ona se ne može shvatiti izvan konteksta u kojem nastaje. Kako Plejić Poje ističe: „Osim toga, hoćemo li neko djelo čitati kao satiru ili ne, ovisi uvelike i o društveno-povijesnom kontekstu u kojemu ono nastaje, kao i o recepciji“ (2008:

47). Najočigledniji primjer dolazi iz povijesti književnosti. Tako Hadžić navodi da je „Jonathan Swift pišući *Guliverova putovanja* zapravo napisao dvije knjige odjednom. Tu knjigu čitaju djeca uživajući u pustolovinama među patuljcima i divovima, a tu istu knjigu odrasli doživljavaju kao mudru i kritičku priču o društvenom stanju i vlasti, onako kako je Swift doživljavao svoju Englesku“ (1998: 62). Za Plejić Poje danas „njegova je satirička oštrica postala neprepoznatljiva“ (2008: 47). O percepciji i značenjima koja humor i satira mogu dobiti govorit ću u kasnijem dijelu rada kroz njihov odnos s publikom. Budući da je satira neodjeljiva od povijesno-vremenskog konteksta, kako bi ju bolje razumjeli i cijenili njezinu važnost u ljudskoj civilizaciji, trebamo ju promotriti kroz ranu povijest.

2.1. Pojava i definicija satire

„Stari Rimljani su prvi definirali literalni žanr *sature*“ (Lebouf, 2007:2), te „Kvintilijan u *Obrazovanju govornika* kaže: »Satura quidem tota nostra est«¹, ukazujući na to da je ona kao žanr nastala u rimskoj književnosti, premda je jasno da je satire, ili barem satiričkoga, bilo i prije“ (Plejić Poje 2008: 48). Što se tiče etimološkog porijekla riječi „naša moderna riječ satira dolazi od latinske riječi “ (Lebeouf, 2007: 2), dok se dugo vremena smatralo da izvorna riječ dolazi od grčke riječi *στυρος* odnosno *satir* koja je označavala mitološko biće (Plejić Poje: 2008, 48).

U hrvatskom jeziku riječ satira s današnjim shvaćanjem riječi, prvi put se spominje u djelima dubrovačkih autora tek u 18. stoljeću. Prethodno tomu, satira se spominje u imenu pjesme Marka Marulića *Anka Satira*², ali zašto je riječ satira vezana uz Anku³ i u kojem značenju nije poznato (Plejić Poje: 2008, 56). Do 19. stoljeća, točnije do Hrvatskog narodnog preporoda, satira se dominantno pojavljuje u kraćim pjesmama. Najstarija hrvatska satirična pjesma je *Svit se konča*, a tematika joj je Crkvena pokvarenost. Dok se na primjer u talijanskoj književnosti kasnog srednjeg i novog vijeka mogu naći brojne protucrkvene pjesme, u hrvatskoj književnosti nakon *Svit se konča* nema niti jedne. Pjesme takve tematike pripadaju zasebnoj podskupini satiričkog pjesništva. Takvi motivi mogu se naći kod Marka Marulića dok piše o redovnicima i njihovim svjetovnim užicima te kod Mavra Vretanovića koji piše o unutrašnjoj slabosti Crkve. Druga nastarija satirična pjesma *Sliši vsaki čovik ovo*, a može se naći i pod imenom *Ženska*

¹ „Satira je uistinu u potpunosti naša“ (Quintilian X, i, 93 prema Lebeouf, 2007:4)

² Pjesma je zapisana krajem 16.st. u *Varlu* Petra Lucića. (Plejić Poje: 2008, 56)

³ U pjesmi *Anka* nikoga ne ismijava nit nitko nju. Ismijavanje vrši njezina sugovornica. Za moguća značenja riječi u naslovu pjesme vidi *Anka Satira*: o naslovu. V. Plejić Poje, 2006.

ljubav. Pjesma je mizogina, a takvih mizoginih satiričnih pjesama koje tematiziraju na primjer žensku pokvarenost, u našoj ranonovovjekovnoj književnosti ima mnogo te su često uklopljene u veće zbirke ljubavne lirike. Jedan od primjera je i ljubavni liričar Šiško Menčetić koji je prvi prepoznati satiričar naše književnosti (Plejić Poje, 2008: 48-50).

Naravno, današnja moderna svjetska i hrvatska satira razlikuju se od rimske i antičke iako vuku njihove korijene. Lebeouf ističe: “ Saturae Horacija i Juvenala čitaju se više kao blaga predavanja nego društveni komentar. Iako pružaju određeni stupanj društvene kritike i donekle su humoristične, namjera im nije provocirati stvarne društvene promjene i previše su općenite da bi se smatrale satirom u modernom smislu, Danas je satira izrazito moćna umjetnička forma za kritiziranje specifičnih ljudskih ponašanja“ (2007:2). Tako satiru možemo definirati „kao djelo bilo koje vrste, literalno, umjetničko, govorno ili prezentirano na neki drugi način, a sadrži slijedeće karakteristike:

Kritiku. Satira je uvijek kritika nekog oblika ljudskog ponašanja, poroka, gluposti, s namjerom uvjeravanja publike da ga osudi te tako potakne stupanj društvene promjene.

Ironiju. Satira koristi ironiju, često na humorističan način, da istakne probleme u ponašanju koje kritizira.

Implicitnost. Satira nije direktna izjava i ne donosi izravnu presudu, nego se kritizirano ponašanje dekonstruira unutar satiričnog djela kroz očitu apsurdnost, najčešće jer pretjeruje ili je izvađeno iz uobičajenog konteksta“ (Lebeouf, 2007: 3).

Budući da je ironija dio satire, potrebno ju je pobliže objasniti kroz njezin odnos sa satirom.

2.2. Odnos satire i ironije

Ironija je stilska figura, točnije figura misli. U Rječniku stilskih figura, Bagić definira ironiju kao:

„Smislaono preosmišljanje iskaza. Ironičar govori posredno ili suprotno od onoga što kani kazati - kori hvaleći, hvali kudeći, prezire diveći se, hini neznanje, svjesno prešućuje i kaže manje nego što se očekuje. Ironija je polifonijska figura diskurza čije funkcioniranje karakterizira razmak između znaka i smisla, rečenog i mišljenog, 'slova' i 'duha' stvari, iskaza i iskazivanja. Ona osnažuje izraz, stalno podcrtavajući ravnotežu između lakoće i težine, grubosti i hermetizma. Posvuda je sinonim inteligencije i visoke kulture. Pojavljuje se u konverzaciji, literaturi, publicistici, filozofiji, promidžbi“ (2012: 158).

Kreuz i Roberts ističu razliku između literalnih žanrova satire i parodije s jedne strane te ironije s druge. Tvrde kako ironija nije vrsta žanra već „metoda pomoću koja se mogu ostvariti određeni

komunikacijski ciljevi“ (1993: 105), odnosno složen retorički uređaj korišten od strane tih žanrova“ (1993: 97). To je i jedan od glavnih razloga za nerazumijevanje i nerazlikovanje navedenih pojmova. Iako je ovo dobro mjesto i za objašnjenje parodije, nju ćemo pobliže upoznati kasnije u radu kada ćemo se baviti žanrovima i satiričnim vijestima te u dijelu rada te na primjeru američkog satiričkog showa *The Colbert Report*. U ovom djelu rada fokusirat ću se na ironiju. Četiri su koncepta ironije koja obilježavaju povijest pojma: sokratska ironija, ironija situacije, verbalna ironija i romantična ironija (P. Schoentjes, 2001 prema Bagić 2012: 162). „Ova četiri tipa ironije dijele samo jednu karakteristiku: postoji odstupanje između mentalne reprezentacije i stvarnog stanja stvari“ (Kreuz i Roberts, 1993: 98). „Ironija je prisutna kada tekst otkriva jaz između onoga što je navedeno i onoga što se misli“ (Young, 2014: 3)

Bitne karakteristike koje satira i ironija dijele su korištenje pretvaranja i neophodnost brojnih mentalnih reprezentacija (Kreuz i Roberts, 1993: 102). Tako na primjer „u sokratskoj ironiji pretvaranje potpunog neznanja ima svrhu prosvijetljenja. U satiri, autor djela postaje učitelj, glumi neznanje da bi prosvijetlio čitatelje“ (Kreuz i Roberts, 1993: 101).

Možda i najveću razliku između ironije i satire možemo vidjeti u direktnosti ironije, odnosno indirektnosti satire. Kao što sam ranije definirao satira je implicitna, ona opisuje stvarno stanje stvari, ali na prikriven način. Dopušta čitatelju da sam otkrije ironiju u danoj situaciji. Ironija situacije jednako tako opisuje stvarno stanje društvenog svijeta, ali za razliku od satire ona je „direktna, jezgrovita opservacija stanja stvari“ (Kreuz i Roberts, 1993: 102).

I Hadžić ukazuje na sažetost kao svojstvo ironije te ju naziva „vrstom »humorne ekonomije«, jer sažima »priču« i servira samo ekstraktnu bit“, te nadodaje, „elastičnost i gipkost je možda najbitnije svojstvo ironije. Ona se provlači kroz ključanicu i uđe i tamo gdje izravnoj satiri zalupe vrata pred nosom“ (1998: 15). Nadalje, „zbog svoje elastičnosti i bezbroj nijansi, ona može biti i »vesela« i »neprijateljska«, istodobno i »hladna« i »emotivna«, stvarajući čudesne antinomije koje konvencionalno logično mišljenje ne priznaje“ (1998: 27). Kao karakteristiku naravi ironije možemo još istaknuti da je ona „najčešće dvosmislena i gotovo obvezatno sumnjičava“ (Hadžić, 1998: 13), te „za razliku od humora ironija, čak i kad je najnevinija, ima izrazito kritički karakter i znak je duhovne superiornosti“ (Hadžić, 1998: 34).

2.3. Humor i satira u odnosu s publikom

Spoznaja da publiku koja se smije ili ne smije određenom tekstu ili komediografskom prikazu bilo koje vrste, čine različite osobe svaka sa svojim poimanjem humora, ne donosi nove zaključke. Okvirno moguće je reći da se različiti ljudi različito smiju. Ipak, smatram da ova pojednostavljena i naoko svima vidljiva teza izmiče i ne postoji u mnogim, bilo znanstvenim ili

drugim oblicima diskursa o humorističnom, a posebno satiričnom.

Na samom početku knjige Anatomija smijeha: studije o fenomenu komičnog, Hadžić daje važnu misao koju treba imati na umu prilikom razmišljanja o smijehu, a time indirektno o humoru i satiri kojima se nastoje izazvati smijeh kod publike. Osim što naglašava različitost publike ističe da smijeh nije slučajan te da je on posljednji produkt viđenog. „Njemu prethodi niz ranijih prosudaba koje povezane (složene) u pamćenju završavaju smijehom. Hadžić tvrdnju objašnjava na primjeru izvođenja kazališne predstave⁴ pri čemu se publika ne smije samo trenutno uprizorenom liku i njegovim karakteristikama već kompletan komičan efekt u tom trenu čini gledateljevo dozvano znanje o uprizorenoj temi koje je pojedinac sakupio što iz drugih medijskih tekstova iste tematike i motiva, što iz privatnog i društvenog života svoje okoline (1998: 7). Drugim riječima: „Smijeh, dakle, koliko god djelovao spontano, ima svoju genezu iz ranijih spoznaja“ (1998: 7). Možemo reći da je humor posljedica interakcije između publike i teksta, a on „nastaje u trenutku kada primatelj postane svjestan dva koegzistirajuća nekompatibilna teksta ili okvira“ (Attardo, 1997 prema Young, 2014: 5) i mora reinterpretirati stare podatke u svjetlu novih“ (Giora, 1991 prema Young, 2014: 5). Dok se bavimo s humorističnim tekstom i pojedincima koji ga percipiraju trebamo razumjeti i da „prethodno životno iskustvo, poznavanje materije (teme i motiva koji su povod smijeha) i posebice kvocijent inteligencije, sve zajedno, utječe na to hoće li čovjek brže i spontanije shvatiti komičnost prizora“ (...) „komične poruke ovisno od osobne rafiniranosti, obrazovanja i ukusa, neki primaju, a drugi odbacuju (Hadžić, 1998: 8). Dodajmo još da se u prepoznavanju satiričkoga, u stanovitoj mjeri oslanjamo i na intuiciju“ (Plejić Poje, 2008: 48). Dakle, raznovrsni pojedinci su u interakciji s tekstom, a „zbog toga što publika komičnog teksta mora participirati u njegovoj konstrukciji i vrjednovanju, publika sudjeluje u stvaranju njegovog značenja“ (Young, 2014: 5).

⁴ Hadžić daje primjer lika licemjera ili škrcu „koji od Aristofana i Molièrea ne sliaze sa scene“ (1998: 8)

3. POLITIČKA SATIRA

Iz ranijih definicija satire možemo zaključiti da je politička satira podvrsta satire usredotočena na kritiku političke situacije, koju satiričar uz humor i/ ili ironiju predstavlja publici. „Politički humor je pojam koji pod istim kišobranom obuhvaća svaki humorističan tekst koji se bavi političkim problemima, ljudima, događajima, procesima ili institucijama. Unutar te široke kategorije, politička satira ima posebnu ulogu“ (Young 2014: 3). Specifičnu ulogu satire objašnjava Young parafrazirajući Testa (1991):

„Politička satira je zaigrana i dizajnirana da izmami smijeh dok usporedno osuđuje. Ta funkcija »bacanja osude« odvaja satiru od šireg shvaćanja političkog humora. Šale i tekstovi koji lagano tretiraju političke teme, a ne nude kritiku institucija, politika ili društvenih normi, ne mogu se nazvati satirama. Suprotno tomu, satire propituju postojeću nesavršenu stvarnost s vizijom što bi moglo ili što bi trebalo biti. Dakle, dok satira u smislu može biti zajedljiva i agresivna, podvučena premisa satiričkog teksta je često optimistična, jer sugerira da svi (zajedno) zaslužujemo bolje“ (2014:3).

I Hadžić dijeli ideju o viziji satire. Za njega je ona „izraz klasičnog nesporazuma između mogućeg i ostvarenog“ (1998: 76).

Politička satira je nastala i razvijala se uz komediju i satiru još od antičkog doba. Stoljećima se političari, građani i elite čude čak i boje njegovog snažnog - i magičnog - utjecaja na javno mnijenje“ (Young, 2014: 1). Pišući gotovo četiri stotine godina prije Krista, atenski dramatičar Aristofan (...), istraživao je teme statusa, moći i rata, a sve u okviru predstave koja je njegovu satiru učinila i smiješnom i zapaljivom“ (Young, 2014: 1). Na primjer „stara antička komedija *Kratiam* Eupolisa i Aristofana je jetka i ironična kritika političkog života koja šalje svoje zubate poruke izravno u lice moćnicima“ (Hadžić, 1998: 60). Autor prve hrvatske političke satire je već ranije spomenuti Šiško Menčetić, autor prve satirične pjesme. „ U pjesmi koja je u Rešetarovu izdanju Zbornika Nikše Ranjine objavljena pod brojem 469, naslovljenoj Zlo od Kotori, oštro su napadnuti Kotorani, mletački podanici, konkurenti Dubrovčanima u trgovini solju“ (Plejić Poje, 2008: 52).

Danas, kada se u okviru medijskih komunikacija raspravlja o političkom humoru, podrazumijeva se „skupina tekstova u rasponu od političkih viceva kasnonoćnih komičara

poput Stephena Colberta, Jimmy Fallona i Jimmy Kimmela, do internetskih političkih parodija, do razigrane kulturne kritike animirane serije Simpsoni, do dužih satiričnih i ironičnih segmenata poput Jona Stewarta, Trevora Noaha i Johna Olivera“ (Young: 2014: 2).

3.1. Satirične vijesti

Vijesti su svojevrsan žanr, a „žanr uključuje klasifikaciju kulturnih tekstova prema nekim zajedničkim karakteristikama, koje su za njih specifične i prema kojima se razlikuju u odnosu na druge žanrove“ (Popović, 2012: 20), odnosno njega „određuju konvencije, elementi koji se ponavljaju i zbog toga ih gledatelji lako prepoznaju“ (Perišin, 2008: 103). Neki od elemenata koji se pojavljuju u televizijskim vijestima i čine ih prepoznatljivim su uvodna špica i prateća glazba, voditelj koji se obraća direktno u kameru, odjeća koju nosi, potpisi, studio i određeni tip priloga. (Perišin, 2008: 103) Satirične vijesti su forma satiričnog izražavanja koja koristi elemente stvarnih vijesti uz korištenje ironije ili hiperbole..

„Politička komedija koristi ironiju, parodiju i samokritiku te ju to čini drugačijom od konvencionalnih vijesti jer poziva nešto drugačije u angažmanu svoje publike“ (Doona, 2016: 79). Možemo zaključiti da satirične vijesti svojoj publici nude elemente koji su im otprije poznati, a onda ih parodijom žanra iznenade novim elementom kojeg nisu očekivali te se u tom procesu stvara humor. Mogućnost da elementi žanra prelaze jedan u drugog i da je žanr podložan parodiji leži u svojstvu dinamičnosti žanra, koje proizlazi iz intertekstualnosti, a ono označava:

„svojstvo teksta koji sadrži »...reference iz drugih tekstova, koje mogu biti eksplicitno razgraničene, ili utopljene u postojeći tekst, koje tekst može asimilirati, kontrirati, ironično odjekivati itd.« Faircloughov (1992) koncept intertekstualnosti koristi ne samo kao svojstvo teksta u kojemu možemo prepoznati reference iz drugih tekstova, pri čemu je fokus stavljen na produkciju, već ga aplicira i na distribuciju, prilikom koje se tekst transformira od jednog tipa ka drugome, i konačno na konzumpciju koja naglašava ulogu interpretatora i tekstova koje oni evociraju u procesu interpretacije“ (Fairclough, 1992: 73 citat prema Popović, 2012: 31).

Satirične vijesti uzimaju elemente standardnih te ih parodiraju, ali s ironijskim odmakom, te se pritom oslanjaju na publiku i njihovu mogućnost prepoznavanja žanrovskih konvencija (Popović, 2012). Drugim riječima oslanjaju se na fenomen intertekstualnosti pri čemu je ona „superordiniran pojam parodiji: dok se parodija može ubrojiti u tip interteksta, sama intertekstualnost se odnosi na šire označavanje procesa beskrajne transpozicije značenja u *webu*

kulturnih tekstova. Za razliku od toga, parodija ima uže značenje koje implicira odabir određenog postojećeg kulturnog teksta, »naseljavanje« njegove strukture s ciljem kreiranja novog teksta“ (Popović, 2012: 33).

3.2. Satira Američkog Oniona kao uzor portalu NewsBar

The Onion News Network ili jednostavno ONN su američke satiričke novine koje izlaze u tiskanom obliku od 1988. godine dok se pojavljuju kao internetski portal od 2007. godine. ONN je „kreirao superstvaran prostor za satiriziranje javne gluposti na svim razinama, propuštajući jako malo kulturnih ili političkih tema s dnevnog reda“ (Waisanen, 2011 cit. prema Jovanović, 2016: 35). Onion se pri tome koristi formom standardnih vijesti koju oponaša te između ostalog koristi njihov stil, strukturu i okvire, dok na taj način publici dostavlja ironične tragove pomoću kojih ona očekuje vijest i prima ju, ali događaje promatra u novom svijetlu. (Waisanen, 2011, prema Jovanović 2016)

U sadržaju Onion Newsa, Sharp uočava da je „njegov materijal gotovo nemoguće razlikovati od programa koje oponašaju“ (2008, 4 prema Jovanović 2016: 37), te Jovanović ukazuje na sličnu situaciju u News Baru i srbijanskom Njuz.netu čiji je „modus operandi baziran na kopiranju standardiziranog suvremenog novinarstva“ (2016: 37). Dakle, ismijavanje je ostvareno vjernim kopiranjem novinarskog izvještavanja, ali uz značajnu dozu ironije i pretjerivanja, (...) a hiperbolično izvještavanje ukazuje na objekt ismijavanja“ (Jovanović, 2016: 37).

Primjer navedenog možemo naći na raznim člancima NewsBar portala. Ovdje ću kao primjer uzeti vijest koju je Jovanović obradio analizom narativa, kako bi osim primjera kopiranja standardne novinarske forme, dobili uvid i u narav teksta te uvidjeli gdje se krije satira. Članak je naslovljen „Srbotaaur rođen u Kninu, mistično biće s glavom Srbina i tijelom Hrvata“. Članak je napisan standardnim novinarskim jezikom, u formi standardnih vijesti, pozicioniran kao jedan od mnogih. Članak donosi vijest o nastanku Srbotaura, zapravo nepostojećeg mističnog bića koji predstavlja „horor“ miješanih brakova. Tekst ukazuje na sličnost dvaju nacionalizma koji se jedino razlikuju u optužbama onih drugih za „monstruozno“. Koristi se hiperbola koja biće Srbotaura stavlja u središte pozornosti (Jovanović, 2016: 39).

NewsBar tako kontinuirano proizvodi sadržaj te Jovanović zaključuje da se u njemu mogu naći tri najvažnija elementa: „kopiranje stila klasičnog novinarstva, hiperbola odnosno diskurzivno pretjerivanje te koncentriranje na najrelevantnije i najistaknutije probleme u društveno političkom životu (2016: 42).

3.3. Satirične TV emisije Daily show i The Colbert Report kao uzor satiri NewsBara

Priča Newsbara kreće i prije samog pokretanja online portala. Njegov početak se veže uz 2011. godinu i YouTube kanal Vlade Lucića, osnivača Newsbara. Kanal je prvo bio vezan uz 24 sata, kasnije je došlo do suradnje s RTL televizijom pa nakon toga i s nacionalnom televizijom u vidu satirične emisije *Montirani proces*. Uz Newsbara krenula je i satirična emisija *Prime Time*, koju trenutno na N1 televiziji uređuju i vode Borna Sor i Domagoj Zovak, dugogodišnji autori Newsbara (iz razgovora s Vladom Lucićem, srpanj 2020.). Iz same povijesti Newsbara može se iščitati važnost satiričnog video izražavanja. Budući da je Newsbar web portal ima mogućnost objavljivanja multimedijalnog sadržaja. U kojoj mjeri to čini biti će istraženo analizom sadržaja. Kao što je bio slučaj s The Onionom, da bi bolje razumjeli i upoznali predmet rada važno je upoznati i uzore koji su imali utjecaj na njegovu satiru. Vlado Lucić za hnd.hr tvrdi: „Većinom smo gledali strane emisije; Jon Stewart, Stephen Colbert, potom Chris Morris i njegov kontroverzni serijal (...)“ (hnd.hr, 2015).

Daily Show with Jon Stewart i The Colbert Report sa Stephenom Colbertom godinama su predmet akademskih istraživanja u svijetu. „Porast akademske pažnje prema političkom humoru može se pripisati povećanju hibridnih oblika političkih informacija tijekom posljednjih dvadeset godina“ (Young, 2014: 2). Smatram da mogućnost utjecaja tih emisija na publiku ne treba tražiti samo u njihovoj globalnoj popularnosti već i u činjenici da su istraživači usporedbom sadržaja Daily Showa i sadržaja mrežnih vijesti pronašli podjednaku količinu značajnih tema (issues) prilikom emitiranja sadržaja (Fox, Koloen, and Sahin, 2007 prema Young, 2014). Tako su autori Baym i Shah (2011) prikazali kako različite organizacije i aktivisti putem Interneta koriste i dijele klipove The Colbert Reporta u svrhu izgradnje zajednice i postizanja određenog cilja (Young, 2014: 11). Na primjer Jon Stewart i Stephen Colbert su 2010. godine mobilizirali 200 000 ljudi da iz svih dijelova SAD-a doputuje u Washington na miting „za vraćanje uljudnosti u politički diskurs“ (Tavernise and Stelter, 2010 prema Young, 2014: 11). Kada govorimo o utjecaju na publiku, Young navodi da brojne „studije konstantno pokazuju da publika emisije The Daily Show with Jon Stewart više participira u politici (Cao i Brewer, 2008; Hoffman and Young, 2011 prema Young, 2014: 8) te veća je vjerojatnost da će o politici razgovarati s prijateljima, obitelji i suradnicima nego oni koji ju ne gledaju“ (Young and Esralew, 2011 prema Young 2018: 8). S druge strane treba napomenuti kako Young ističe da kod nekih istraživača postoji bojazan da često izlaganje takvim emisijama, a radi njihove stalne kritike institucija i vlade, može naštetiti demokraciji u vidu nepovjerenja u institucije i u

demokratski proces⁵(2014), te da su određene studije „otkrile kako gledatelji *The Daily Showa* imaju manje povjerenja u Vladu“ (Baumgartner and Morris, 2006 prema Young, 2014: 8). Nadalje, Young rezimira da „politički humor ima potencijal povećati gledateljevu pažnju prema politici i tako indirektno njegovati razno političko učenje, a pogotovo kod politički najnezainteresiranijih“ (2014: 7). Možda i najznačajniji primjer dolazi od Stephena Colberta čiji su gledatelji imali značajnije razumijevanje teme financijske reforme tijekom debata 2012. godine. Colbert je mjesecima obrađivao temu i kroz humor educirao gledatelje (Hardy, Gottfried, Winneg, and Jamieson, 2014 prema Young, 2014: 7). Govoreći o *The Colbert Reportu* treba napomenuti kako je ta emisija izvrstan primjer ironije i parodije u službi satire i već ranije spomenute dinamičnosti žanra. Tome u prilog ide i tvrdnja Bayma: „*The Colbert Report* sa Stephen Colbertom, na primjer, konstituira parodiju, struktura njegovog rugalačkog cable-news programa i njegove persone, je bazirana na Bill O'Reillyevom *No Spin Zone* na Fox Newsu“ (2009 prema Young, 2014: 3). Zanimljivo, istraživanje⁶ je pokazalo da su liberali ispravno percipirali Colbertovu parodiju dok su konzervativci smatrali emisiju humorističnom, ali ju i doslovno percipirali kao ismijavanje liberalnih stavova. (Young, 2014: 9)

Danas *The Daily Show* vodi mladi komičar Trevor Noah, dok je Stephen Colbert zauzeo mjesto umirovljenog Davida Lettermana kao domaćin *Late Night Showa* na CBS-u. Dodajmo kako je Newsbar jedini satiričan medij u Hrvatskoj sa video produkcijom. Mogući utjecaj na publiku u vidu participacije ili informiranosti ispitat će se u kvalitativnom djelu istraživanja.

⁵ Za više vidi: Baumgartner i Morris, 2006; Hart i Hartelius, 2007

⁶ LaMarre, H. L., Landreville, K. D., and Beam, M. A. 2009. The irony of satire. *International of Journal of Press/Politics*, 14, 212–231.

4. PREGLED HRVATSKE POLITIČKE SATIRE

Hrvatska politička satira, kao i svjetska, vuče korijene iz antičkog i staro rimskog doba. Preko šaljivih pjesama kraće forme do većih dijela i kazališnih prikaza, kroz hrvatsku povijest možemo naći različite primjere političkog humora i satire. Zbog same prirode Newsbara kao medija, ovaj dio rada usredotočit će se na satirične listove. „Najbolji primjer satire koja želi »glavom kroz zid« su istinski satirični listovi. Njih ima u svim državama malo, ali još manje onih za koje se može reći da su doista satirički“ (Hadžić, 1998:68). Hadžić navodi kako „Hrvatska ima satirične listove od 1862. godine kada je izašao *Podravski jež*. Najduže su izlazile *Koprive* (1906.-1941.), list za razbibrigu s malo politike, a *Kerempuh* pokrenut 1946. godine u vrijeme kada satiri najmanje cvjetaju ruže, dostigao je najveću tiražu od sto sedamdeset tisuća primjeraka. Zabilježeno je oko dvjesto raznih listova, najčešće prigodnih, fašničkih, ali tek u novije vrijeme izlazi list koji otvoreno pokazuje zube“ (Hadžić, 1998: 69). Riječ je naravno, o *Feral Tribuneu*. Cilj ovog djela rada je ukazati na baštinu hrvatskog političkog humora od prvog lista *Podravskog ježa* do najznačajnijeg *Ferala*.

4.1. Podravski jež

Podravski jež je prvi humoristički list u Hrvatskoj čiji je prvi broj izašao 17. ožujka 1862. Glavni urednik i izdavač lista bio je Dragutin Antolek. Motto otiskan u zaglavlju lista glasi »Pak ste rekli da ga ne bu!« i »Kume uzdaj se u se, i usvoje kljuse« (Hadžić, 1999: 28). Josip Horvat navodi kako je izdan tek jedan broj, a razlog za to vidi u tome „što je distribucija lista morala zapeti (u Hrvatskoj nema željeznice, poštu prenosi poštanska kočija). Bez obzira na to društvo još nije bilo zrelo za takvu vrstu periodike, pogotovo u napola ponjemčenom Varaždinu“ (Horvat, 2003: 456). Malo dublje u opis nastajanja lista ide Golub koji ističe kako je „propast Bachova apsolutizma, uz popuštanje germanizacije i povratak ustavnog stanja svakako je pomogla Antoleku, ali je urođena sklonost Varaždinaca da se šale zasigurno igrala značajnu ulogu za pokretanje toga lista, u kojoj se Antolak okušao u rekli bismo, najtežoj novinarskoj formi“ (1981: 141). Horvat navodi kako je list imao „odlučan protunjemajući značaj“ (2003: 456), a da je list usmjeren protiv Nijemaca i germanizacije vidljivo je i iz same naslovnice lista. Ona prikazuje ježa kako sjedi i iz cilindra jede „švabe“ uz već spomenuti moto „Kume uzdaj se u se, i usvoje kljuse“ .

Slika 1: Naslovnica *Podravskog ježa* (Izvor. Antologija hrvatskog humora: Fadil Hadžić, 1999.)

Prva stranica lista sadrži poziv na pretplatu koji potpisuje sam Dragutin Antolek kao izdavatelj i odgovorni urednik. U samom tekstu u negativnom kontekstu spominje „Gospu Frajlicu Agramericu“ odnosno mađaronski orijentirane zagrebačke novine *Agramer Zeitung* koje nisu objavile poziv na pretplatu za njegov list. Osim nekoliko šala i pjesama u listu je objavljena slika s naslovom *U Beču dne 26. Veljače 1862.* koja prikazuje Nijemca u fraku kako nudi kobasice dvojici Hrvata (Golob, 1981: 142-143), „što je aluzija na pozive Hrvatskoj da pošalje zastupnike u Reischrat, čime bi bila ukopčana u Savez Njemačkih zemalja, tada još pod vodstvom Austrije“ (Horvat, 2003: 199). „Dakako, Antolek se s tim crtežom, kao i većinom napisa, oštro izrugivao germanizaciji i njenim sljedbenicima (...)“ (Golob, 1981: 143).

Slika 2: crtež na četvrtoj stranici *Podravskog ježa* (Izvor. Antologija hrvatskog humora: Fadil Hadžić, 1999.)

Prema Golobu nakon prvog i jedinog izdanja *Podravskog ježa*, Antolek je zbog sudske tužbe od strane vlasti pobjegao i jedno vrijeme skrivao se u Beču. „Očito je, dakle, da je satirično Antolekovo pero, bilo i previše otrovno, pa je to bio i kraj njegovu pokušaju, da osnuje stalan šaljivi list, u borbi protiv svega onoga što je sputavalo narod u slobodi i razvoju“ (1981: 143).

4.2. Zvekan

Prvi uspješan političko-satirički list pod nazivom *Zvekan*, prvi put izlazi u Zagrebu 1. ožujka 1867. godine. Prvi vlasnik i urednik bio je Marko Manasteriott, a od 21. broja glavni urednik je Anton Svetislav Akurti, iako je sve konce zapravo vukao dr. Ante Starčević koji je listom pokrenuo Pravaški pokret. List je izlazio da puta mjesečno na 4-16 stranica. (Hadžić, 1999: 48) Prvotna želja pokretača bila je da list izlazi tri puta mjesečno, ali zbog tehničkih problema (slike su se naručivale iz Beča) to nije bilo moguće. (Turkalj, 1999: 121) Osim što je *Zvekan* ideološko glasilo nove stranke prava, Horvat nadodaje, ono je „početnik njezina novinstva koje je dominiralo hrvatskim političkim životom narednih decenija. Zacijelo je jedinstven slučaj da je jedan politički pokret započeo s humorističnim listom“ (2003: 199).

Osim što je bio prvi glavni urednik, Marko Manasteriotti, u listu je izrađivao ilustracije te

izradio naslovnicu, no „u cijelosti je Starčevićeva idejna tvorevina“ (Turkalj, 1999: 123). Naslovnica prikazuje bradatog muškarca u hrvatskoj narodnoj nošnji koji u desnoj ruci drži fenjer i oštro gleda u tamu. Bradati muškarac zapravo predstavlja idealizirani portret dr. Ante Starčevića, koji je prerušen u lik Zvekana, a predstavlja Diogena koji putuje po Hrvatskoj tražeći čovjeka (Horvat:, 2003: 199) te svjetiljkom „zaviruje u najskrovitije i najtamnije zakutke iskvarene ljudske savjesti i osvjetljava ih otkrivajući istinu (...)“ (Turkalj, 1999: 123).

Slika 3: Naslovnica *Zvekana* (Izvor. Antologija hrvatskog humora: Fadil Hadžić, 1999.)

Starčević u *Zvekanu* koristi stihove i prozu. Za Horvata njegovi stihovi su „hrapavi, ali jetki i bezobzirno oštri“ (2003: 200), te njima „objašnjava, tumači, vrednuje, a često i bezobzirno ismijava narodnjake“ (Turkalj, 199: 123). Prozu najčešće piše u dijalogu⁷, a prvi likovi koji se pojavljuju u *Zvekanu* i vode dijalog su Naravić i Ugljađenović pri čemu Starčević uzima ulogu Naravića. Te članke naziva „Pisma Madžarolaca“ i u njima neumorno kritizirajući svoje protivnike razvija svoju analizu Hrvatske politike i svoje ideje. Tema i motiv dijaloga su uvijek „bi-li k slavstvu ili ka hrvatstvu“. (Horvat: 2003) Uz Naravića i Ugljađenovića pojavljuju se još likovi poput Matića i Jonkića, Koste i Jadre, Stekliša i Prostdušnika te Starčević kroz njihov

⁷ Prema Horvatu, Starčević se u mladosti pronašao u drami.

dijalog ismijava poroke i mane pojedinaca, društva te iznosi svoje moralne i političke stavove i ideje. (Turkalj, 199: 123) Što se tiče ostvarivanja satire karikaturnom, Horvat ističe kako se u *Zvekanu* ne radi o stvarnoj karikaturi već su slike imale cilj što bliskije prikazati stvarnu osobu kako bi ju publika prepoznala, a komičnost se ostvarivala u situaciji. (2003: 201)

Budući da je satira neodjeljiva od povijesnih prilika vremena u kojem nastaje, za bolje razumijevanje *Zvekana* i Starčevićeve satire treba razumjeti razdoblje između 1865. i 1867. godine. Glavni politički događaj koji je prema Turkalj utjecao na stavove Starčevića je Hrvatski sabor 1866. „kad su političke skupine koje su djelovale u njegovom radu, nesnalaženjem u vrlo složenim prilikama i nedosljednošću u procjenama i odlukama jako razočarale Starčevića, ostavljajući dubok trag na njegovim gledištima od 1867.-1871. godine, dajući im osnovni ton“ (1999: 124). Narodna stranka se na tom saboru odlučila za sporazum s Austrijom, iako je cijelo vrijeme tvrdila da treba sklopiti nagodbu s Ugarskom. Starčević nije mogao shvatiti njihova promišljanja te je *Zvekan* u središtu svoje kritike imao Narodnu stranku i njihove vođe okrivljujući ih za sve probleme hrvatske politike. Za vođe Liberalne narodne stranke, zbog njihovog političkog previranja, skovao je ime *Madžarolci*⁸. Cilj *Zvekana* u svakom svom broju bio je kritički ih izvrgnuti ruglu, raskrinkati ih i prikazati ih u stvarnom svijetlu. (Horvat, 2003: 199-200)

4.3. Satir

Prvi broj *Satira* izlazi 1. srpnja 1901. te će izlaziti do 1903. pod lozinkom *Ridendo castigare mores*⁹. Uređuje ga pod pseudonimom Dundo Maroje, dr. Marijan Derenčin, dok je izdavač Mile Maravić. (Hadžić, 1999) Ispod naslovnice nalazi se tekst koji potpisuje „Dundo Maroje“, a u njemu priziva sjenu poznatog satiričkog autora Matije Antuna Reljkovića jer „Domovini opet treba oštrog žalca tvog Satira“. Za razliku od *Zvekana*, *Satir* je humoristički list koji proizlazi iz obzoraških krugova. Horvat za Derenčina kaže da je „jedini obzoraš koji se priklonio novom pokoljenju tadašnje »Hrvatske moderne« i političkih realista“ (2003: 243)

⁸ Skraćenica od Madžari i Tirolci

⁹ U prijevodu iz latinskog „ispravlja običaje ismijavajući ih“ ili „ismijava običaje ismijavanjem“ Neki smatraju da izreka utjelovljuje bit satire.

Slika 3: Naslovnica *Satira* (Izvor. Antologija hrvatskog humora: Fadil Hadžić, 1999.)

Između ostalog, u svojim satiričkim kritikama *Satir* je napadao vladajući režim Khuen-Hedervarya, zatim pojavu klerikalizma u Zagrebu i književnu „Modernu“. Značaj lista možemo iščitati u tome što je prvi satirički list u kojem je poznati likovni umjetnik M.C. Crnčić javno istupio kao karikaturist. Kao i mnogi, i *Satir* se pojavio prije vremena jer tadašnji sustav Khuen-Hedervarya nije trpio humor te list prestaje izlaziti nakon godinu dana (Horvat, 2003).

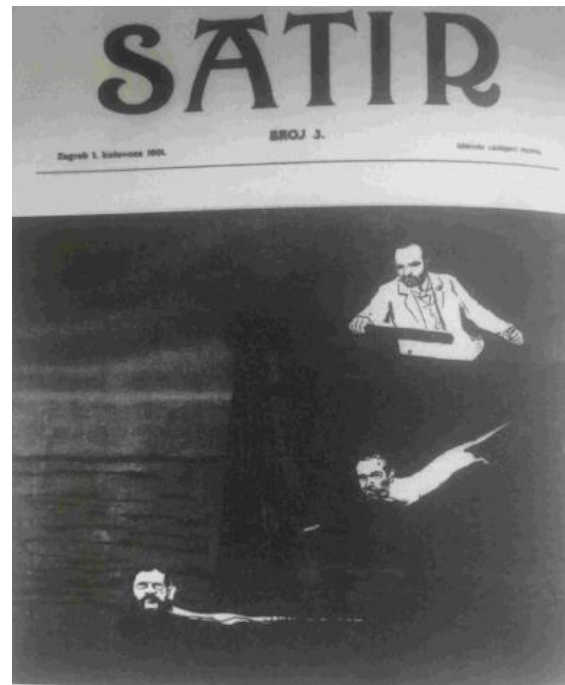

Rođ bo samo, koj si mrtve štije.
Na prošlosti budućnost si snije.

Slika 3: Karikatura je „komemoracija“ za hrvatske humorističke listove koje su pokopali razni politički i drugi vjetrovi (Izvor. Antologija hrvatskog humora: Fadil Hadžić, 1999: 72.)

4.4. Koprive

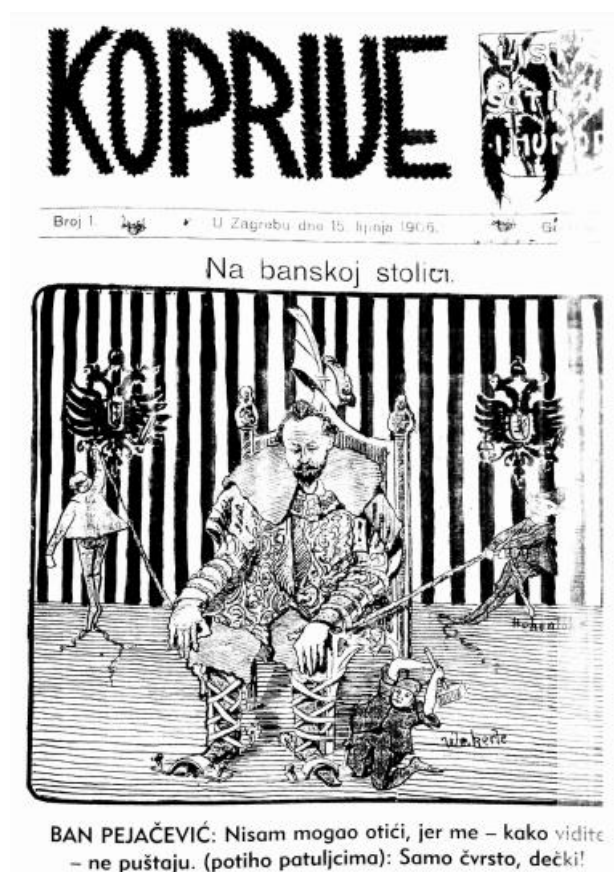
Koprive, kako u uzglavlju lista piše, list za satiru i humor, izlazi u Zagrebu od 1906. do 1941. godine. Tijekom svoje povijesti dva puta mijenja ime u *Nove Koprive* (1914..1939), a zatim u *Nove hrvatske koprive* (1941.). (Hadžić, 1999). Kako *Satir* uvjetno rečeno nije imao sreće sa stalnim pritiscima vlade bana Khuena, *Koprive* nastaju i razvijaju se u drugačijem političkom okruženju. Izbori 1906. donijeli su poraz mađžarona, a time i novi optimizam. Horvat taj događaj opisuje kao prekretnicu koja donosi psihološki preokret. Bilo je to novo

Korniljar gl. K.-R.; Olo, gde, stakni skatu iz balje; misle da čemo potonuti. I stakni se moze prevaniti!

Slika 4: Prikazuje prvu političku karikaturu likovnog umjetnika Menci K. Crnčića te je ovdje prvi put karikira ban Khuen Hedervary

razdoblje za novinstvo koje samo zahvaća neograničenu slobodu, a „a Vjesnik te nove slobode, koja graniči s anarhičnim individualizmom, bio je humorističko-satirički list *Koprive*.“ Sredstvima šale i satire *Koprive* su napadale sve autoritete. Koliko je list pokolebao autoritete, tvrdi Horvat, vidi se na mentalitetu mladih koji će kasnije razvijati svoje nacionalističke i revolucionarne planove, bez straha i respekta prema ostacima temelja Austro-Ugarske. *Koprive* satikom napadaju sve autoritete, od vladara, vojske, crkve i birokracije do malograđana i seljaka. Nadalje, Horvat ističe dvije glavne teme koje *Koprive* kritiziraju, Kler i Frankovce.

Slika 5: Naslovnica *Kopriva* (Izvor. Antologija hrvatskog humora: Fadil Hadžić, 1999.)

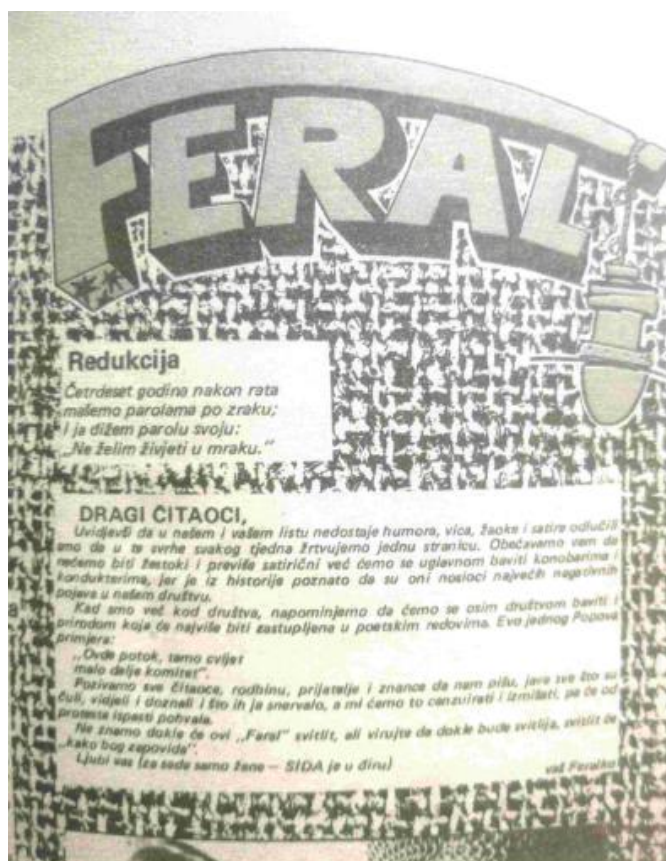
Zanimljivo, redakciju *kopriva* činili su mladi ljudi i ona je bila sastajalište mladih intelektualaca te je list djelo omladinskog kolektiva. Horvat primjećuje kako je sam likovni izraz karikatura prve godine lista bio slab, što pridodaje činjenici da je tada moderna umjetnost u Hrvatskoj tek nastajala te ističe kako su se oko *Kopriva* počele okupljati grupe karikaturista koje su tražile svoj stilski izričaj. Posebno se istaknuo Slavko Vereš koji je unio crte specifičnog kajkavskog humora te vjerojatno najviše pridonio popularnosti karikature u najširim slojevima (izvor).

Prvi svjetski rat i režim komesarijata zaustavljaju razvoj satire i karikature. *Koprive*, a tako

i satira i karikatura, bili su iznad stranaka, a satirički listovi možda jedina nezavisna publicistika. Nakon 1918., primjećuje Horvat da baš kao i *Zvekan*, satiričko-humoristički listovi postaju jednostrano oružje političkih stranaka. (2003: 304-306)

4.5. Feral Tribune

Feral Tribune, „Tjednik hrvatskih anarhista protestanata i heretika“ kako se navodi u samom zaglavlju lista, svijetlo dana prvi puta vidi kao prilog *Nedjeljnoj Dalmaciji* 16. listopada 1983. godine u Splitu. Da je *Feral* nastao baš u Splitu ne treba čuditi, ako se uzme u obzir tradicija humora i satire tog grada. Tako i Pavelić u *Smijehu slobode* ističe kako je više od četrdesetak satiričkih novina izlazilo između dva svjetska rata te navodi satirički prilog *Pomet* u *Slobodnoj Dalmaciji* te satirički list *Berekin*. (svakako staviti izvor odnosno godinu i stranicu jer navodite iznad autora) Bilo je to razdoblje prvih naznaka raspada političkog sustava, ali nadzor nad satirou nije popuštao. U toj atmosferi *Feral* izlazi takoreći na mala vrata, na 27. stranici *Nedjeljne Dalmacije* bez ikakve prethodne najave. Ime dolazi od čakavske riječi za svjetiljku, što je ideja Đermana Senjanovića Čiče, urednika prvog *Ferala*, koji dolazi na poziv „oca“ *Feral Tribunea* Zorana Ercega, pokretača priloga, te urednika i direktora kasnijeg *Feral Tribunea*. Prvi broj izlazi četverostihom *Redukcija* koji aludira na tada česte redukcije struje od strane vladajućih, a završava popisom svih osoba koje u njemu nisu surađivale. (Pavelić, 2015: 26-29)

Slika 6: Uvodnik prvog broja *Ferala* (Izvor: Pavelić, 2015)

Zbog nedostatka kadra ubrzo u *Feral* ulaze Viktor Ivančić i Velimir Marinković. Slobodno se može zaključiti da nitko nije očekivao da će dvojica najboljih prijatelja iz srednjoškolskih i fakultetskih dana u kratkom roku preokrenuti ne samo humor i satiru *Ferala* već napraviti potpuni zaokret od tradicije splitskog humor i uvesti svježinu u načinu izražavanja. Pavelić primjećuje: „U sljedećim godinama Viktorov i Velin *Feral* svjesno će deprovincijalizirati glas vlastitog grada, u pravilu protiv svoje volje“, a o neposrednoj ulozi mladog dvojca kaže: „još tada, potkraj 1984. u Nedjeljnoj Dalmaciji začet će se ona prodorna nepopustljivost koja će *Feral Tribune* kasnije pretvoriti u jezgru i simbol bigoteriji svake vrste“ (2015: 47). Temelje su postavili na doista hrabrim temama za ono vrijeme, stavljajući u prvi plan baš one o kojima se ne govori u javnosti. Jedna od tabu tema koju su odmah uzeli na zub je spolna neravnopravnost. „Viktor i Vele namjerno su se rugali tadašnjem shvaćanju društveno prihvatljivog. (..) U ono nedopušteno i u novinama i na ulici, zakopan je bio razgovor o seksualnosti, pa se o seksu i erotici uglavnom javno šutjelo ili tek počinjalo govoriti – feminizam se tek tada počeo javljati – premda su se mačizam i spolna neravnopravnost prešutno podrazumijevali.

Ivančić i Marinković taj su mačizam i neravnopravnost, tu samorazumljivu istinu o ženi za korištenje, čitatelju često bacali u lice.“ (Pavelić, 2015: 48)

Kao što sam u radu naveo nekoliko puta, a potrebno je ponoviti i opet, satira vuče inspiraciju iz svoje okoline i neodjeljiva je iz vremena u kojem nastaje. Razdoblje 1980-ih obilježio je rock, punk, buntovništvo mladih iskazan ponajviše u kulturnom životu. Zaokret od tradicije prema novom, a tako opet tako svakodnevnom, može se djelomično pripisati okolini u kojoj djeluje mlada redakcija lista. Osim što na zaokret ukazuje i Pavelić „Već prvi Viktorov i Velin broj Ferala, od 28. listopada 1984, jasno deklarira taj novi bunt rocka, temeljito različit od onoga što su pripremali protoferalvci“ (2015: 46) to potvrđuju i sami glavni kreativci. „Bio je to punk, a ne splitske ćakule“, reći će danas Predrag Lucić, jedan od tri nosiva stupa Feral Tribunea te nadodati (...) kako je Feral čedo anarhističkog i buntovnog, ali otvorenog rock senzibiliteta, a ne kampanilističke i zatvorene, ponešto narcisoidne i samodovoljne tradicije spličanistike“ (Pavelić, 2015:49-50). U intervjuu za Lupigu, a koji prenosi Pavelić, na pitanje o utjecaju tradicije Ivančić odgovara „Dosta je čudna ta linija utjecaja, jer mi smo svoju poetiku izgradili upravo na svojevrsnoj negaciji splitske satirične baštine, do toga da smo odbacili praktično sve uvriježene žanrove“ (Pavelić, 2015:50). S navedenim se slaže i Boris Dežulović koji tvrdi: Kada jednom netko, za dvjesto godina, bude analizirao Feral Tribune, morat će priznati da list ponešto duguje splitskoj humorističkoj tradiciji. No istodobno bila je to nova priča“ (Pavelić, 2015:50). „Sasvim nova, da, a već smo naznačili otkud njezino temeljno nadahnuće: u rock buntovništvu“, zaključuje Pavelić.

Budući da se Feral odvojio od tradicije i nekih klasičnih žanrova satire, kroz svoju povijest uvode neke nove forme i rubrike. U drugoj polovini osamdesetih razvijaju složenije i duže forme. „Autori su često započinjali, napuštali, pa opet provjeravali i vježbali forme koje će Feral Tribune pretvoriti u satiričku senzaciju, a novinsku duhovitost ovog dijela Europe obogatiti dotad nepoznatim formama“, te tako nastaju *Feralove neukusne spajalice*, „dotad nepoznata karakteristična satirička spajanja novinskih naslova i nadnaslova“ (Pavelić, 2015: 60). Na primjer to su naslovi poput: „Okončana iščekivana jugoslavenskih umirovljenika – Kokain pojeftinio ili Njegovanje tekovina revolucije – Inflacija 91,6 posto te Završen simpozij ekonomista Jugoslavije – Anatomija samoubojstva“ (Pavelić, 2015: 60). Jedna od rubrika ranijih izdanja Ferala je i „(Ne)ponovljene vijesti koja će se razviti u proslavljene *Vijesti iz budućnosti*“ (Pavelić, 2015: 60). Možemo reći da su to bile prve „lažne“ vijesti na ovim prostorima.

Godine 1985. pokrenuli su i rubriku koja će kasnije postati *Greatest Shits*, naime Feralovci su dodijelili nagrade za najgluplje izjave za 1984. godinu.

Slika 7: Prvi *Greatest shits* 10.kolovoza 1993. (Izvor: Pavelić, 2015)

Rubrika je dobila ime aludirajući na popularnu kulturu i pojam *greatest hits* tako da se umjesto najvećih hitova nagrađuju najveća govna. Rekao bih da je ovo još jedan primjer intertekstualnosti u stvaranju satiričnog izražaja. Tako su nagrade za pitanja i izjave dobili brojni sudionici javnog života od političara pa sve do novinara. I sama imena nagrada bile su nosioc humora i satire poput Feralovog zlatnog žezla za posebne zasluge na unapređenju parlamentarne demokracije. (Pavelić, 2015: 217-218)

Od rubrika još možemo izdvojiti *Satirične stenograme*. U svom jedanaestom broju 1991. za vrijeme pregovora šest republika oko daljnjeg ustrojstva države, Feralovci objavljuju stenogram događaja pod naslovom „Gusjenice u škembetu“. Njihovu važnost ali i viziju Feralovaca, Pavelić opisuje: „Satirični stenogrami s vremenom će postati jedan od Feralovih najomiljenijih i najdugovječnijih žanrova. Njihov će crno humorni potencijal Feralovi autori razabrati vrlo rano, čim oslobođeni mediji počnu objavljivati prve autentične stenograme, nekad strogo skrivane konverzacije političara“ (Pavelić, 2015: 147).

Ono što je *Feral* zasigurno izdvojilo od listova njihovog doba, ali i povijesnih listova, jest ne oslanjanje na karikature već uvođenje fotomontaže i stripova. Koristili su postojeće stripove kojima su tekstove mijenjali vlastitim dijalozima. Ovakav način rada pomalo podsjeća na današnju satiru putem meme-ova. Vilović ističe kako „*Feral* unosi niz novosti u opremanje tekstova“ te zaključuje „Možda nijedne novine dosad u Hrvatskoj nisu izgradile tako dobar, kratak i sažet oblik naslova kao redakcija *Feral Tribunea*“ (2004: 56).

Slika 8: Vjerojatno najpoznatija naslovnica *Ferala*, primjer korištena fotomontaže. (Izvor: Pavelić, 2015)

Jesmo li se za to borili? Naslovnica je *Ferala* objavljena 1993. godine te prikazuje montirane glave Franje Tuđmana i Slobodana Miloševića kako se grle u krevetu i čitaju *Feral Tribune*. „Objavljena je u povodu tadašnjih pregovora o budućnosti BiH u Ženevi, na kojoj su pred kamerama crtane karte o podjeli zemlje“ (Pavelić, 2015: 225). O uspjehu naslovnice govori podatak da je visjela na zidu redakcije vanjske politike *The New York Timesa* te je uvrštena i u inozemne antologije (Pavelić, 2015: 225).

Kako i priliči svakom pravom satiričkom listu, 1988. godine *Feral* se susreće s prvom zabranom. Točnije zabranjena je Nedjeljna Dalmacija zbog članka *Ferala* pod naslovom *Mlada partizanka*, odnosno „neprimjerenog i vulgarnog prikazivanja stanja u Gradskoj zajednici

općine Split i vrijeđanja nekih istaknutih društveno političkih ličnosti" (Pavelić 2015: 84). Pavelić tvrdi kako će ova zabrana „satirički podlistak od manje- više lokalnog zabavnika preko noći pretvoriti u jugoslavenski satirički fenomen“ te ga ujedno i „pretvorila u nezaobilazan glas kritičke javnosti u Jugoslaviji, ali i zametnula ambivalenciju koja će *Feral* pratiti do samog kraja: otvoreno neprijateljstvo vlasti, ignorancija institucija, prešutna ali jasna privrženost čitatelja (...)“ (2015: 81). Zabrana je poremetila odnose na relaciji *Feral* – *Nedjeljna Dalmacija*. Riječima Ivančića: „Na nas iz Ferala su uvijek gledali kao da smo pali s Marsa“, a Pavelić nadodaje „Feral je postao strano tijelo koje srednja struja redakcije ne podnosi“ (2015: 88). Odnos je kulminirao 1990. kada *Feral* prelazi u *Slobodnu Dalmaciju* čiji je urednik tada bio Joško Kulušić. Pišući o spomenutoj zabrani Pavelić tvrdi da će ona „postaviti obrasce odnosa prema ekipi satiričara kojoj – danas je posve jasno – nigdje izvan vlastitih novina nije bilo dopušteno da se osjećaju kao kod svoje kuće“ (2015: 81).

Naposljetku, ni suradnja sa *Slobodnom Dalmacijom* nije trajala vječno te 12. studenog 1989. objavljen je *prvi Feral Tribune*. Prvo je izlazio kao dvotjednik, a zatim kao tjednik. „Bio je to potpuno novi oblik novina i sastojao se od dva dijela: informativno-političkog i satiričkog“ piše Vilović (2004: 55). Promjena imena bila je Dežulovićeva ideja koji je htio napraviti parodiju nekog velikog novinskog naslova tako je nadodao *Tribune* po uzoru na *Herald* te je tako *Feral* dobio uz značenjsko i zvukovno višeznačje. (Pavelić, 2015: 111)

Slika 9: Prva naslovnica samostalnog dvotjednika *Feral Tribune* (Izvor: Pavelić, 2015)

Niti devedesete nisu bila mirne za *Feralovce*, a kako i bi kada im je u opisu posla bavljenje beskompromisnom satikom. Cijelo desetljeće, rekao bih ugnjetavanja lista od strane vladajućih, sažima Vilović: „List nije bio po volji vlasti, koja je nastojala na sve moguće načine spriječiti njegovo izdavanje (od čestih tužbi za klevete, uvođenja dodatnog poreza, koji su morali plaćati pornografski listovi, mobiliziranja glavnog urednika u vojsku ili onemogućavanja lista da se prodaje na kioscima poduzeća *Slobodne Dalmacije*).“ Vilović dalje opaža: „Predsjednik Franjo Tuđman bio je česta meta satirične strane lista, ali i komentara u njegovom političkom dijelu. Feral Tribune reagirao je na svaku Predsjednikovu grešku, a on ih je imao mnogo“ (2004: 56).

Ipak Feral Tribune se održao sve do 2008. godine kada podliježe financijskim dugovima. Održavao se i odupirao „prije svega zbog upornosti redakcije, ali i stalne financijske potpore međunarodnih organizacija koje su bile posvećene promicanju slobode novinstva govora“ (Vilović, 2004: 56). Za svoga rada *Feral Tribune* i njegovi novinari međunarodno su priznati i cijenjeni što potvrđuju nagrade poput proglašenja najboljim satiričkim listom u svijetu 1998. godine na festivalu političke satire u talijanskom Forte dei Marmi, a treba dodati i da je Hrvatski helsinški odbor Viktora Ivančića odlikovao nagradom Joško Kulušić za promicanje ljudskih prava u medijima. (Pavelić, 2015: 17-18)

37 godina nakon nastanka i 12 godina nakon gašenja njegov „feral“ i dalje svijetli.

5. SATIRA U SUVREMENOM DOBU

Satira je neodjeljiva od konteksta vremena i društva u kojem djeluje pa je stoga važno opisati suvremen svijet čiju politiku i društvo trenutno satirizira Newsbar. Samo razumijevanjem konteksta možemo u cijelosti razumjeti satiru, teme koje obrađuje te shvatiti današnje probleme satiričnog izražavanja i pokušati predvidjeti buduće. U ovom dijelu rada bit će riječ o postmodernističkom društvu, lažnim vijestima i memovima kao novom obliku političke satire i komunikacije općenito.

5.1. *Post – truth* društvo kao okruženje suvremene satire

Današnji svijet suočen je s porastom populizma, rastom nepovjerenja u društvene institucije i institucije znanja te medija. Van Zoonen tvrdi kako se navedeni problemi moraju sagledati u „kontekstu širih društvenih i kulturnih događaja, posebno onih vezanih za »modernost«, »društvo rizika« i » kulturu straha«“ (2012: 60). Autorica drugim riječima objašnjava kako je ekonomski i tehnološki napredak riješio neke ranije društvene probleme, ali ne i probleme poput mogućnosti globalne pandemije, siromaštva i prirodnih katastrofa, te je u isto vrijeme stvorio nove probleme koji se zbog globalizacije i sve veće povezanosti nezaustavljivo šire svijetom. Sve ovo dovodi do ne znanja što je istina i nepovjerenja ljudi u institucije koje su nudile ili trebale naći odgovore. Ovakva situacija je plodno tlo za nastajanje teorija zavjera u kojima ljudi traže smisao u kaosu, zatim »opipljive«, direktne krivce za probleme (često imigranti i farmaceutske kompanije) te se u traženju znanja, odnosno istine, okreću sebi i vlastitim iskustvima. (2018: 59-60)

Ovu društvenu pojavu Van Zoonen naziva *I – pistimology* (JA – pistimologija) „gdje se epistemologija bavi prirodom, izvorima i metodama znanja, a Ja-pistemologija odgovara na ta pitanja iz temelja Ja (I - as me and myself) i Identiteta, s Internetom kao glavnim katalizatorom“ (2018: 60). Prema Van Zoonen “online i offline popularna kultura je dovela osobno iskustvo na nivo jedine relevantne istine” (2012: 56).

Opisano društveno stanje u literaturi se često naziva i postčinjenično stanje. Prema Oxfordovom rječniku to su „okolnosti u kojima objektivne činjenice imaju manju važnost u oblikovanju javnog mnijenja nego emocionalni apeli ili osobna uvjerenja“ (Oxfordov rječnik, 2016 prema Vozab, 2017:3). Postčinjenično stanje usko je povezano s porastom populizma i radikalizacije, te kako kaže Vozab, postčinjenična politika (*post-truth politics*) i fenomen lažnih vijesti sve su češća tema društvenih istraživanja (2017), što nas dovodi do idućeg dijela ovog poglavlja.

5.2. Satirične vijesti vs. „lažne vijesti“

Napretkom u tehnologiji i drugim društvenim promjenama današnjeg vremena dolazi do promijenjenog medijskog okoliša „koji postaje sve polariziraniji, u kojem se uz tradicionalne angloameričke norme neutralnosti i objektivnosti u novinarstvu sve više javlja zagovarački oblik novinarstva“ (Vozab, 2017:4). Osim toga, „u takvom sustavu javlja se i fenomen neprijateljskih medija (*hostile media syndrome*) prema kojem publike pristranih medija sve manje vjeruju i učitavaju pristranost medijima koji ne izvješćuju u skladu s njihovim svjetonazorom“ (Bennett i Iyengar, 2008: 720 prema Vozab, 2017:4). Za potrebe ovog rada važno je istaknuti dvije posljedice takvog medijskog okoliša, a to je pojavljivanje dvije glavne vrste lažnih vijesti: (1) lažne vijesti – odnosno satirične vijesti poput satiričnih TV emisija u SAD-u, te (2) lažne vijesti u vidu krivih i nepovjerenih informacija hiper- pristranih medija (Vozab, 2017). Budući da se donedavno u literaturi pojam lažne vijesti koristio za humoristične emisije i satirične medije poput *Daily Showa* i *Saturday Night Livea* (Vozab, 2017) potrebno je napraviti jasnu distinkciju unutar pojma. Vozab ističe kako se lažne vijesti mogu definirati na tri načina:

„vijesti kao hibridni žanr koji miješa informativni sadržaj s fikcijom radi postizanja satiričnog ili humorističnog efekta, lažne vijesti kao namjerno širenje neistina u propagandne svrhe, te na kraju lažne vijesti kao sadržaji hiper-pristranih medija konstruirani na način da konzistentno odgovaraju određenom političkom svjetonazoru i navode na određene zaključke“ (2017: 4).

Iz definicije je vidljivo da se kod satiričnih emisija riječ lažno odnosilo na hibridnost žanra, a ne na istinitost informacija. Osim navedenog, Vozab napominje da se uz „lažne vijesti“ satiričnih emisija vezao pozitivan predznak, dok je on u današnjem diskursu pojma lažnih vijesti izrazito negativan (2017: 3-4).

Spomenimo i kako je „sukob“ dviju oprečnih vrsta lažnih vijesti i razvoj tehnologije doveo do toga da znanstvenici interdisciplinarnim pristupom pokušavaju riješiti pitanje prepoznavanja satiričnih vijesti naspram lažnih od strane publike. Koriste se računalni programi, veliki podaci (Big data), strojno učenje (Machine Learning) i NLP – Natural Language Processing te će u budućnosti biti zanimljivo pratiti ovu vrstu istraživanja. Goldwasser i Zhang ističu: „Porastom platforma društvenih mreža, satirični članci postaju sve popularniji i prevarili su nekoliko vodećih novinskih agencija“ (2016: 537). Oni rješenje vide u zdravo razumskom zaključivanju (common sense inferences). Tako su razvili ComSense model, koji radi predviđanje je li tekst satiričan ili ne, na način da koristi zdravo razumsko zaključivanje utemeljeno na pojednostavljenoj strukturi narativa. Dakle, narativ članka je pojednostavljen tako da se

prepoznaju i prate kroz tekst njegovi glavni entiteti, njihovo spominjanje, aktivnost i izreke. (Goldwasser i Zhang, 2016)

Zaključno, „model uči obrasce zdravog razuma koji vode do stvarnih ili satiričnih odluka temeljenih na tim kategorijama. Izražavamo ove obrasce kao parametrizirana pravila (djeluju kao globalna obilježja u modelu predviđanja) i temelje predviđanje na njihovoj aktivnoj vrijednosti“ (2016: 538).

5.3. Meme – novi oblik političke satire i komunikacije

Razvojem Interneta i društvenih mreža dolazi do pojave i širenja nove forme političke satire – memova. Da društvene mreže mogu imati značajnu ulogu u popularizaciji i širenju *memova* može se nagovjestiti iz njihove definicije.

„(1) One su Web 2.0 Internet-bazirane aplikacije; (2) Njihov izvor snage je u sadržaju kreiranom od korisnika; (3) Pojedinci i grupe kreiraju specifične profile korisnika i (4) olakšavaju razvoj *online* društvene povezanosti povezivanjem profila s drugim pojedincima ili grupama“ (Coto i dr., 2017: 67, cit. prema Obar i Widman, 2015: 746).

Navedenom u prilog ide tvrdnja Shifman (2014) koja kaže kako su memovi postojali prije digitalne ere, ali su popularizirani nastankom novih medija (cit. prema Imbriovčan, 2019: 1). Berberović i Džanić parafraziraju istu autoricu i donose definiciju memova:

„kao digitalne jedinice sadržaja koje posjeduju zajedničke karakteristike, a napravljene su u odnosu jedna na drugu i dijele se i modificiraju putem interneta i njegovih korisnika. Internetski su politički *memovi* svojevrsni osvrti na značajne političke teme, uobličeni u različitim formatima i medijima i distribuirani putem interneta, koje kreiraju izravni sudionici u političkom životu ili neovisni građani koji žele izraziti mišljenje, politički djelovati i oblikovati svijet u kojem žive“ (2013: 41 prema Berberović i Džanić 2016: 10).

Kada govorimo o kreiranju *memova* zapravo govorimo o korisnički generiranom sadržaju. U istraživanju Plevriti (2014) je podijelio korisnike satiričnih memova u meme kreatora, distributere i gledatelje. Zanimljivo, 54 % ispitanika dijeli *memove*, dok mali broj ih kreira, a najmanji samo promatra bez drugog uključivanja. Glavni motivi za kreiranje političko-satiričnih *memeova* bilo je samoizražavanje i osjećaj pripadnosti grupi, dok je i jedan od motiva za kreiranje memova osjećaj moralnosti u vidu otkrivanja mana političara.

U Hrvatskoj trenutno postoji veliki broj satiričnih meme stranica kreiranih od strane korisnika, što stranica društvene, a što političke satire. Vjerojatno najpoznatije i najznačajnije su satirične Facebook stranice: Di su pare?, Čaća se vraća i Seoski selebriti o kojima se pišu i

diplomski radovi.¹⁰ Slobodno možemo reći da je danas u svijetu i Hrvatskoj gotovo ne zamislivo ispratiti politički događaj, poput na primjer televizijske debate, bez prisutnosti političkih memova. Čak ih i *news* mediji prenose još za vrijeme trajanja debate. Tako na primjer Index.hr piše: „ono što je šmrcanje bilo na posljednjim izborima, to su ovaj put papiri. Davor Bernardić i njegov bunt papira potpuno su zaokupirali društvene mreže i postali zvijezde desetaka memeova i gifova. Prokopali smo malo Twitter i našli najbolje:“ (Index.hr, pristupljeno srpanj 2020.)

Slika 10: Politički *meme* prenesen s Twittera na portalu Index (Izvor. Index.hr, srpanj 2020.)

¹⁰ Jurić, Marina (2017) "Politička satira kao alat političke komunikacije: Studija slučaja Facebook stranice 'Ćaća se vraća'" diplomski rad pri Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu i Imbriovčan, Ana (2019) Analiza mema kao oblika političke participacije mladih u Hrvatskoj diplomski rad pri Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu

Treba nadodati i kako Plevriti (2014) navodi da su memovi nastavak karikatura. Riječ je o jednom od najstarijih oblika satire te su kroz povijest razvijale mnoge oblike i vrste. Dulibić definira karikaturu kao:

„crtež, plastički prikaz ili opis koji pretjerujući u prikazivanju prirodnih obilježja (preuveličavanje, umanjivanje i iskrivljavanje), pojavu subjekta čini smiješnom ili apsurdnom radi zabave ili kritike, odnosno predstavlja duhoviti (ironički, satirički, metaforički i sl.) komentar određene situacije“ (Dulibić, 2005a: 11-12).

Karikatura u hrvatskoj ima svoju povijest te može biti zaseban predmet proučavanja. U okviru ovog poglavlja treba spomenuti prilagodbu hrvatskih satiričara novom medijskom okolišu. Tiskane forme zamijenile su digitalne te su stiričari poput Nikole Plečka (Nick Titanik), Gorana Jokića (Ja Zmaj) i Siniše Marekovića (S. Marekovich) ostvarili veliku popularnost na društvenim mrežama.

6. ISTRAŽIVANJE

Istraživanje se bavi političkom satirou, preciznije političkom satirou *online* medija Newsbar. Pregledom znanstvene literature u Hrvatskoj možemo zaključiti da tematika političke satire gotovo i nije zastupljena u znanstvenim istraživanjima. Ukoliko se istraživanja i bave satirou to su najčešće povijesni pregledi ili istraživanja satire u književnim djelima. Kada govorimo o istraživanju satire u medijskom okruženju, a pogotovo Newsbaru, treba istaknuti u ovom radu već spomenuto Jovanovićevo *Smeh kao otpor: Uspon političke satire u Hrvatskoj i Srbiji*. S druge strane, u svijetu postoji brojna literatura koja se bavi ovom tematikom pri čemu prednjače istraživanja u SAD-u. Na primjerima slučajeva *Daily show-a*, *The Colbert Report-a* i *The Onion-a* godinama se provode istraživanja o teoriji humora, publici i utjecaju satiričnih medija na publiku. Istražuju se teorije poput uvjeravanja i uokvirivanja te se raspravlja o temama kao što su participacija građana, povjerenje u vladu i informiranost publike.

Budući da u Hrvatskoj kada je u pitanju politička satira u medijima nedostaje takvih istraživanja, istraživački dio ovog rada bavit će se analizom sadržaja satiričnog *online* portala Newsbar i znanstvenim intervjuom stručnjaka na području satire te političke komunikacije. Kombiniranjem kvantitativne i kvalitativne metode rad će dati dublji uvid u trenutno stanje političke satire u Hrvatskoj kako bi poslužio kao jedna od trenutno rijetkih polazišnih točaka za buduća istraživanja.

6.1. Studija slučaja

Studija slučaja je: „posebna metoda kojom se podaci sređuju i iskazuju s ciljem da se očuva jedinstveni karakter predmeta. To je metoda kojom se predmet, a to je pojedinac ili neka društvena jedinica, nastoji zahvatiti u cjelini“ (Biličić, 2005: 218). Biličić napominje kako bi se to ostvarilo, tijekom istraživanja koriste se različite metode prikupljanja podataka te se proučavaju raznovrsni podaci, pri čemu se predmet istraživanja kroz određeno vrijeme sagledava iz različitih kutova na svim razinama. Nadalje, predmet proučavanja je zasebna jedinica sa svojim karakteristikama poput pojedinca, obitelji, organizacije ili političke zajednice (2005: 218). Iz ovog je vidljivo da studija slučaja spada u okvire kvalitativnih metoda, čiji pristup „proučava fenomene u njihovu prirodnom okruženju, nastojeći im dati smisao i protumačiti ih sukladno značenju koje im pridaju ljudi, a temelji se na osobnim iskustvima, životnim pričama, pojedinačnim ili skupnim intervjuima, opažanjima, analizi dokumenata i drugih izvora koji opisuju svakodnevne ili izuzetne trenutke značajne za život pojedinca“ (Milas, 2007. citat prema Miočić, 2017: 177).

Ipak treba napomenuti kako se studiji slučaja može pristupiti i iz interpretativnih i pozitivističkih pozicija (Jožanc, 2015 prema Miočić, 2017: 117). Studija slučaja će se koristiti u ovom istraživanju baš zbog svojeg svojstva fleksibilnosti kao metode, a što se očituje u mogućnosti uporabe raznovrsnih tehnika prikupljanja podataka i zauzimanja različitih pozicija. Na taj način *Newsbar*, a time i trenutna politička satira u Hrvatskoj, promatrat će se kroz određeno razdoblje putem sadržaja koji proizvodi i ljudi koji ga ili na neki način proizvode ili promatraju sa strane.

U diplomskom radu koristit će se dvije istraživačke metode: analiza sadržaja i polustrukturirani intervju. Analiza sadržaja je vrsta kvantitativne metode, dok intervju pripada kvalitativnim metodama. Podaci prikupljeni kvantitativnim istraživanjem „odnose se na tipove informacija koje se mogu pobrojati ili izraziti brojčano; izražavajući određeni kvantitet količinu ili raspon“ (Franklin, 2013: 17). S druge strane, „kvalitativni podaci odnose se na vrste informacija koje se ne mogu računati ili nisu izražene brojčano. Te informacije uključuju elemente koji se nazivaju »nematerijalni« ili »nemjerljivi«, jer iskazuju kvalitete, vrijednosti, stanja uma i ideje; sami po sebi su otvoreni za bilo koji broj kvalifikacija“ (Franklin, 2013:17).

Kada govorimo o medijskom praćenju kao nedostatak Elezović ističe kako „samo praćenje ne može osigurati prave empirijske dokaze niti može dati odgovor na bilo koje »zašto« pitanje“ (2012: 63). Kao nedostatak kvalitativnih metoda često se navodi nemogućnost poopćavanja na opću populaciju zbog korištenja manjeg uzorka (Wimmer i Dominick, 2006: 116). Zbog ovih svojstava dviju metoda te prirode teme rada koja nije posve istražena u Hrvatskoj, u istraživanju će se koristiti kombinacija metoda.

6.2. Kvantitativno istraživanje – Analiza sadržaja

Prema Franklinu analiza sadržaja je „vrsta istraživanja koja prevodi pisane, a ponekad i vizualne materijale u mjerljivi sadržaj“ (2013: 217). Kako bi se istražila specifičnost satiričnog izvještavanja portala *Newsbar* o politici i društvenim događajima u Hrvatskoj i svijetu istraživanje će se služiti kvantitativnom analizom sadržaja jer „kvantitativna ideja analize sadržaja bazirana je na istraživačkom pitanju koje zahtjeva testiranje hipoteza i koje se prema tekstu odnosi kao prema nositelju značenja takav pristup tretira tekst kao cjelinu sastavljenu od jedinica analize: to može biti jedna riječ, fraza ili rečenica. Ujedno se analizira pozicioniranje kao i kontekst“ (Franklin, 2013: 219). Analiza sadržaja omogućava nam istraživanje sličnosti i razlika u izvještavanju medija o događaju, a rezultate možemo mjeriti i brojčano iskazati. Nedostatak analize sadržaja očituje se u nemogućnosti interpretacije stavova i mišljenja publike naspram analiziranog sadržaja.

Jedinica analize je svaki objavljeni medijski tekst na satiričnom portalu *Newsbar* u promatranom razdoblju od 1.6.2019. do 30.6.2020. godine. U periodu od analizirane jedne godine objavljeno je 200 članaka unutar deset rubrika koje se nalaze na portalu. Budući da je u teorijskom djelu rada ustanovljeno kako je satira neodjeljiva od vremenskog, društvenog i političkog konteksta u kojem djeluje, period od navedene godine je odabran za analizu jer su se u tom razdoblju održali izbori za predsjednika RH, počele pripreme za parlamentarne izbore te se dogodila pandemija COVID – 19. Želi se istražiti je li satira *Newsbara* politička ili možda društvena, koje teme prati, odnosno reagira li *Newsbar* na događaje u svojoj okolini.

Newsbar je uz *Sprdex.com* trenutno jedini isključivo satirični medij u Hrvatskoj koji aktivno objavljuje satiričan sadržaj u obliku novinskih članaka.

6.3. Kvalitativno istraživanje – Polustrukturirani intervju

Ovaj dio istraživanja, a time i pripadajuća metoda, su kvalitativnog karaktera te je ova metoda izabrana kako bi se najbolje mogao razumjeti subjekt analize, a time i predmet istraživanja. Drugim riječima, kvalitativan intervju nam služi kao tehnika kojom ulazimo u „svijet“ ispitanika i dobivamo uvid u značenja koja pridodaje mediju (Schroder, 2003: 143).

Kao kazivači za intervju koristit će se dva stručnjaka za medijsku komunikaciju i tri satiričara koja godinama aktivno kreiraju satiričan sadržaj te su sudjelovala, svaki na svoj način, u osnivanju ili razvijanju *Newsbara* kao satiričnog portala te njegove video produkcije.

Kazivači – medijski stručnjaci:

- v. pred. dr. sc. Cody McClain Brown

Trenutno je viši predavač na studiju Novinarstva i Politologije na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Nositelj je predmeta Engleski jezik za novinare 3 i 4 te Engleski jezik za politologe 3 i 4 na preddiplomskom studiju. Autor je dvije humoristične knjige i nastupa kao *stand – up* komičar. Budući da je rođen i odrastao u SAD-u, a ima dugogodišnje radno iskustvo u Hrvatskoj, može dati detaljniju usporedbu američke i hrvatske satire što je važno za rad jer je jedna od pretpostavki da je *Newsbar* nastao prema uzoru američke satire.

- doc. dr. sc. Boris Beck

Docent je na studiju Novinarstva na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Nositelj je nekoliko predmeta na preddiplomskoj i diplomskoj razini poput kolegija Hrvatski jezik i novinarska stilistika, Pisanje za novine, Retorika medijske poruke.

Esejist je i publicist, te autor više knjiga.

Kazivači – satiričari:

- Vladimir Lucić
Osnivač portala *Newsbar* i njegov aktivni autor. Pokretač satirične emisije *Montirani proces*.
- Domagoj Zovak i Borna Sor
Novinari i satiričari. Uz *Newsbar* su vezani od njegovih početaka. Voditelji emisije *Montirani proces* te trenutno urednici i voditelji satirične emisije *Prime Time* na N1 televiziji.

Budući da su u istraživanju kazivači medijski akteri, za prikupljanje podataka u tim okolnostima odabrana je metoda polustrukturiranog intervjua kao najprikladnija za ovu vrstu istraživanja. Općenito, prednost intervjua se očituje u količini podataka koje kazivači komuniciraju o osjetljivim temama, a koje ne bi dijelili da se na primjer radi o grupnom razgovoru (Wimmer i Dominick, 2006: 135). Važno je istaknuti da se zbog pandemije COVID – 19, koja se dogodila za vrijeme provođenja ovog istraživanja, intervjui nisu mogli provesti „licem u lice“ te su četiri intervjua provedena aplikacijom za video komuniciranje *Zoom*, dok je peti intervjua proveden telefonskim pozivom. Stoga je i iz ovog razloga odabrana tehnika polustrukturiranog intervjua jer je pitanja i tijekom razgovora trebalo prilagoditi tehničkim zahtjevima koji su mogli nastati poput slabije internetske veze ili vremenu koje kazivači imaju za ovakav način razgovora. Polustrukturirani intervjua je kombinacija strukturiranog i nestrukturiranog intervjua. Strukturirani se sastoji od standardiziranih pitanja koja imaju unaprijed određen raspored postavljanja, dok je nestrukturirani intervjua otvoreniji za promjene u redosljedu postavljanja pitanja (Wimmer i Dominick, 2006: 200). Korištena su pitanja otvorenog tipa kako bi kazivač mogao iznijeti što više informacija i svojih razmišljanja o temi. Treba napomenuti kako moguća pitanja poput što mislite o tužbama protiv satiričnih djela te pitanja o slobodi govora i političkoj korektnosti nisu direktno postavljena, nego je namjera istraživača bila da kroz otvoreni tip pitanja vidi hoće li kazivači otvoriti te teme i ako da u kojem kontekstu.

6.3. Ciljevi, hipoteze i istraživačka pitanja

Cilj kvantitativnog istraživanja (analize sadržaja) je ustanoviti kakva se satira koristi na portalu *Newsbar*, tko su osobe i teme koje portal najčešće ismijava te koji se elementi novinskog žanra koriste u svrhu ostvarivanja satire tijekom izvještavanja o događajima u Hrvatskoj i svijetu. U okviru kvantitativnog istraživanja postavljene su sljedeće hipoteze:

H1: Newsbar se dominantno oslanja na satirične vijesti te vrlo malo koristi druge forme novinskog izražavanja.

H2: Satira *Newsbara* najčešće je politička, ali i aktivno prati druge sfere društvenog života.

H3: *Newsbar* češće ismijava desno orijentirane političare i stavove.

Kvalitativno istraživanje (intervju) pokušat će dati dublji uvid u povijest razvoja i trenutno stanje političke satire u Hrvatskoj, ali i dublji uvid u sam portal *Newsbar*. Iz tog razloga u istraživanju će se koristiti dvije grupe kazivača. Prvu grupu kazivača čine stručnjaci koji se trenutno bave kreiranjem satiričnog sadržaja u različitim oblicima, neki na *Newsbaru*, a neki u drugim satiričnim medijima.

Ovaj dio će dati odgovor na sljedeća istraživačka pitanja:

- 1) Kakva je trenutna kvaliteta političke satire u Hrvatskoj općenito, tko su uzori satiri *Newsbara* i kakva je ona danas?
- 2) Koje su danas najveće prepreke satiričnom izražavanju?
- 3) Koji sve faktori utječu na razumijevanje satiričnog teksta od strane publike?

Cilj ovih intervjuja je ustanoviti postoji li neki oblik cenzure prilikom proizvodnje sadržaja te dobiti uvid u odnos između satire i publike (danas i u budućnosti).

Drugu grupu kazivača čine medijski stručnjaci i stručnjaci u političkoj komunikaciji. Cilj ovog djela istraživanja je istražiti ulogu političke satire u demokraciji, a istražiti će se kroz sljedeća istraživačka pitanja:

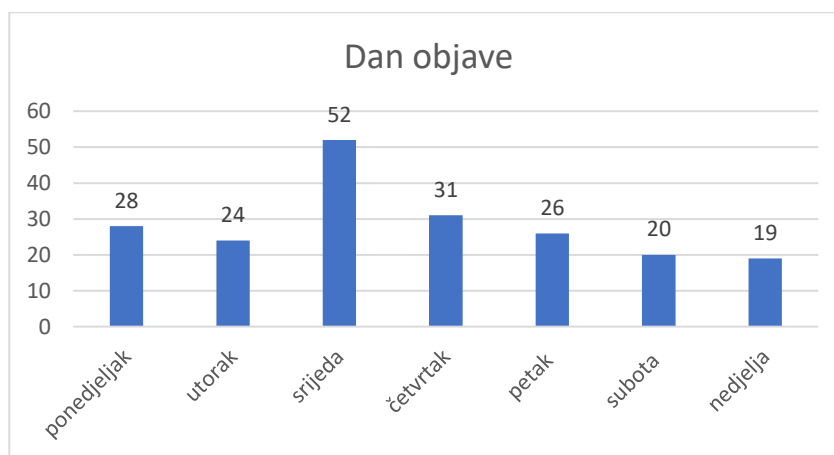
- 1) Kakav je utjecaj političke satire na društvo, kakav na kreatore politike, a kakav na publiku?
- 2) Kolika je važnost humora i satire u političkoj komunikaciji danas, a kakav bi mogao biti u budućnosti?

7. Rezultati kvantitativnog istraživanja

Ovaj dio rada predstavlja rezultate analize sadržaja 200 članaka na portalu Newsbar objavljenih u razdoblju od 1.6. 2019. do 1.6. 2020. godine.

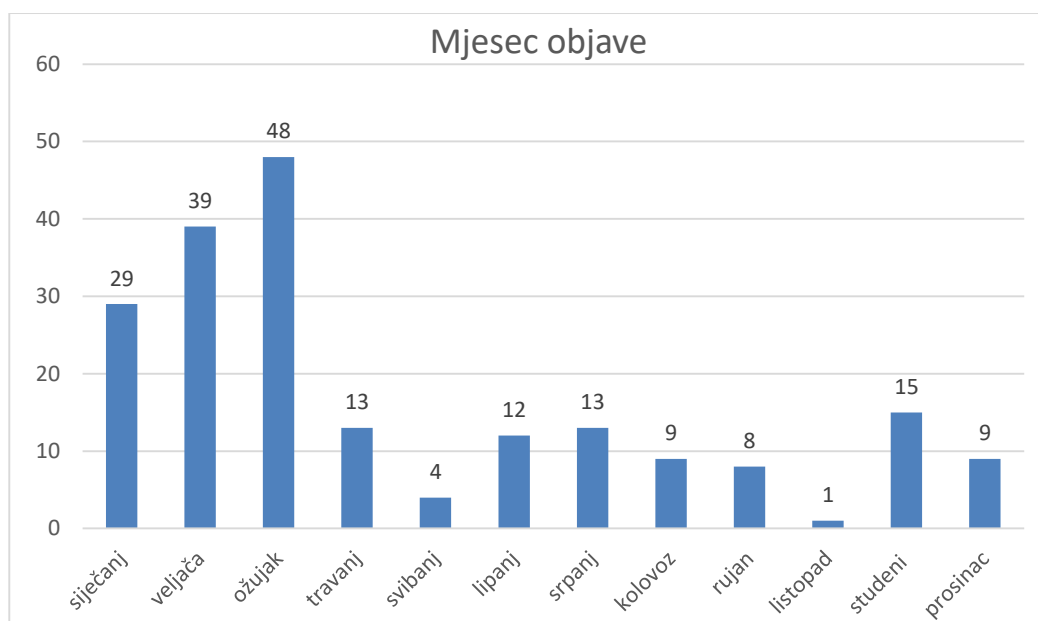
7.1. Vremenski okvir objava na portalu Newsbar

Na portalu se najviše objavljuje sredinom tjedna, odnosno srijedom i četvrtkom. Srijedom je objavljeno 52 članaka, što iznosi 26%. dok je četvrtkom objavljen 31 članak, odnosno 15,5%. Najmanje se objavljuje nedjeljom.

Graf 1 „Dan objave“

Budući da Newsbar kao satiričan medij reagira na događaje iz okoline, broj objava u određenom mjesecu može nam dati povod da detaljnije pogledamo što se u tom trenutku događalo i na što se reagiralo. Od siječnja do veljače 2020. godine objavljeno je 134 članka dok je u drugoj polovici 2019. godine objavljeno svega 66. Najveća stopa objave članaka je ožujku 36%, a objavljeno je ukupno 48 članaka. Zatim slijedi veljača sa 39 objava (29%) i siječanj s 29 objavljenih članaka (22%). Najmanje se objavljivalo u svibnju i lipnju, samo 4 (3%), odnosno 1 članak. Iako za ljetno razdoblje u novinarstvu postoji izraz „sezona kiselih krastavaca“, ovaj podatak je vrlo iznenađujuć budući se u svibnju u javnosti vodila rasprava o Covid-19, objavi datuma za parlamentarne izbore i raspuštanju Sabora. Parlamentarni izbori održani su 5. srpnja te je začuđujuće da je u lipnju objavljen samo jedan članak. Što se tiče druge polovice 2019. godine najviše objava bilo je u studenom 15 (23%), zatim slijede srpanj s 13 (20%) i lipanj s 11 objava (17%). Kolovoz i rujna su u količini objava gotovo jednaki dok treba istaknuti da je u listopadu 2019. godine objavljen samo 1 (2,5%) članak.

Graf 2 „Mjesec objave“

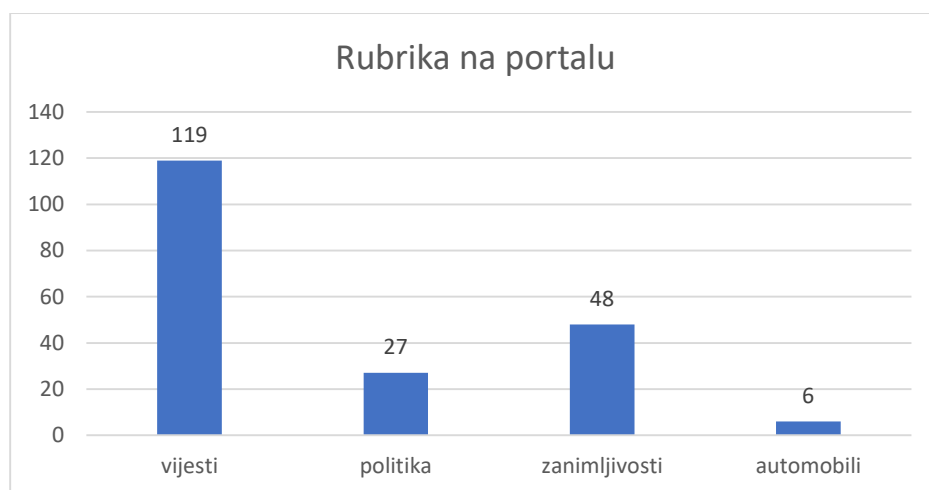
7.2. Format objava i struktura portala Newsbar

Od 200 analiziranih članaka, čak 197 ih je u formi vijesti. Ovime je potvrđena prva hipoteza koja glasi: *Newsbar* se dominantno oslanja na satirične vijesti te vrlo malo koristi druge forme u ostvarivanju satire. Od drugih novinskih žanrova, pronađen je jedan intervju te dva članka za koje se nije mogao odrediti žanr.¹¹

Portal je strukturiran u četiri glavne rubrike: Vijesti, Politika, Zanimljivosti i Automobili. Ovdje ne treba miješati žanr vijesti koje čine 98,5 % svih članaka u svim rubrikama, već se radi o rubrici naziva Vijesti koja sadrži podrubrike: Hrvatska, lifestyle, sci – fi, showbizz, svijet, sport i clickbait. Iz ovog je vidljivo da se na portalu prati politika, ali i druge sfere društvenog života, a u kojoj mjeri istražilo se putem analize.

Očekivano najviše članaka, njih 119 pripada rubrici Vijesti što iznosi 59,5%. S druge strane treba napomenuti kako je više članaka objavljeno u rubrici Zanimljivosti njih 48 (24%), nego u rubrici Politika kojoj pripada 27 članaka (13,5%). 6 članaka objavljeno je u rubrici Automobili (3%).

¹¹ Na primjer jedan članak je pisan kao zakletva – *Hipokretenova zakletva* (izvor: Newsbar, pristupljeno srpanj, 2020.)

Graf 3 „Rubrika na portalu“

Od članaka koji pripadaju rubrici Vijesti najviše ih je objavljeno u podrubrici Hrvatska – 36,5%. Podjednaki broj članaka 12 (6%) objavljeno je u podrubrici Sci-fi i Svijet, zatim u Showbizu 7 (3,5%) i Clickbaitu 6 (3%) te Sportu 5 (2,5%) članaka, dok u podrubrici Lifestyle nije objavljen niti jedan članak u godini dana.

Članci u kojima je politika glavna tema gotovo podjednako su raspoređeni u rubrike Vijesti i Politika. Rubrika vijesti sadrži 29 članaka o politici dok rubrika politika sadrži 27.

7.3. Glavne teme i akteri portala

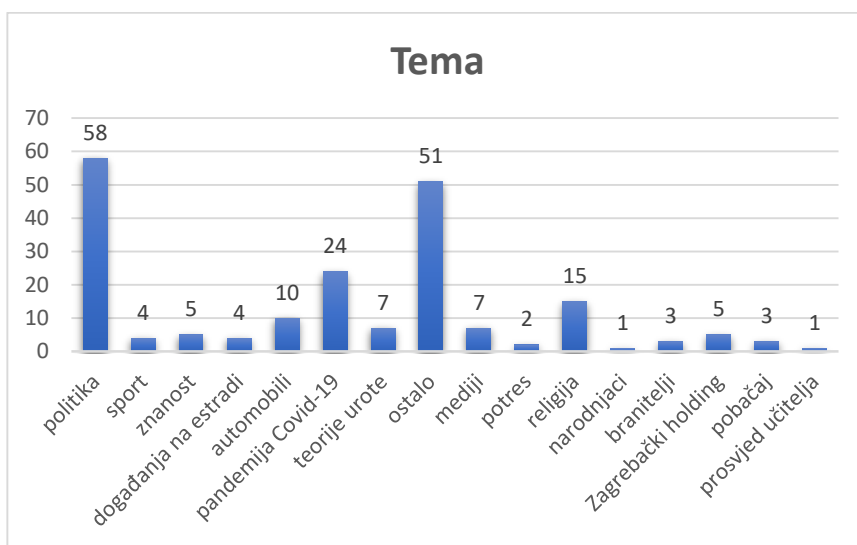
Najčešća tema članaka na Newsbaru je politika (u središtu radnje 29% članaka). Odmah nakon politike nalazi se skupina različitih tema pod Ostalo¹² čak 25% u kojoj se nalaze različite društvene teme poput obiteljskih veza: „U Ogulinu se diže spomenik neznanom junaku koji je još davne 1956. godine pobijedio u raspravi sa svojom suprugom“¹³ ili Hrvatskih željeznica: „NASA proučava može li vlak HŽ-a zakasniti na termin kod doktora“¹⁴. Nadalje, velik broj članaka (24 ili 12%) bavi se pandemijom Covid – 19. Zatim, 15 članaka (7,5%) satirizira religiju. Automobili su glavna tema 5% članaka, a tu treba napomenuti kako ti članci često

¹² Uz obiteljske odnose u ovoj skupini nalaze se i brojne druge teme poput policije, umirovljenika, odnosa Zagoraca s alkoholom te članci o drugim hrvatskim regijama i stereotipima vezanim uz njih, lutke za seks i glumci u pornoindustriji, životinje s ljudskim osobinama, članci vezani uz Nikolu Teslu, rasprodaje, mitologija i slično.

¹³ Milekić, Dean. U Ogulinu se diže spomenik neznanom junaku koji je još davne 1956. godine pobijedio u raspravi sa svojom suprugom, Newsbar. Dostupno na: <https://newsbar.hr/u-ogulinu-se-dize-spomenik-neznanom-junaku-koji-je-jos-davne-1956-godine-pobijedio-u-raspravi-sa-svojom-suprugom/#.X0zE0dRS-po> (21.7.2020.)

¹⁴ Kristijan, Leskovar. NASA proučava može li vlak HŽ-a zakasniti na termin kod doktora, Newsbar. Dostupno na: <https://newsbar.hr/nasa-proucava-moze-li-vlak-hz-a-zakasniti-na-termin-kod-doktora-2/#.X00nI8gzBIU> (21.7.2020.)

sadrže određene stereotipe o vozačima određenih brandova ili satiriziraju određenu skupinu ljudi, na primjer: „BMW predstavio novi model za balkansko tržište koji blokira otvaranje prozora dok je upaljen radio“¹⁵ u kojem se objašnjava kako je BMW odlučio stati na kraj balkanskim vozačima koji mu svojim izborom glazbe već desetljećima uništavaju reputaciju. . Newsbar je prema medijima kritičan u 3,5% člananaka, a najčešće se spominje HRT. Također je i Zagrebački holding tema 2,5% članaka te je zajednički narativ tim člancima lijenost radnika odnosno uhljebivanje.

Graf 4 „Glavna tema članaka“

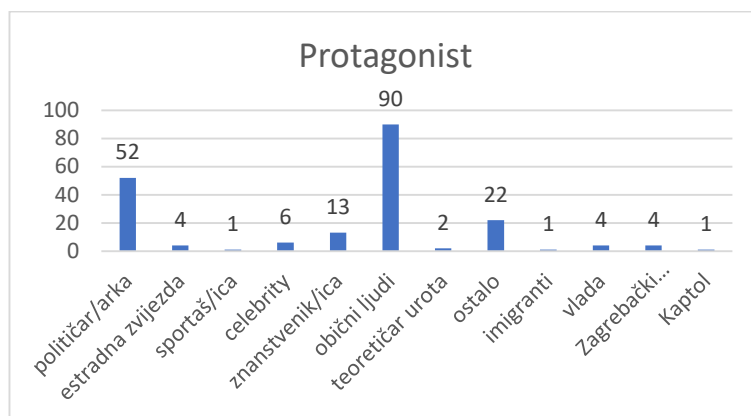
Nakon glavne teme članka, analiziralo se tko je glavni protagonist. U svrhu satire Newsbar najčešće koristi izmišljenog lika u vidu običnog čovjeka i to u 45% članaka. Iako je u ovoj situaciji jako često riječ o društvenoj satiri i ismijavanju određenih društvenih konvencija, portal na ovaj način ostvaruje i političku satiru. Na primjer u članku pod naslovom: „TRAGEDIJA: HDZ-ovac Mirko (24) punih mjesec dana nakon diplome nije postao direktor“¹⁶.

Nadalje, političari su glavni subjekti u 26% članaka. U 2% članaka kao cjelina daju izjave ili dopise Zagrebački Holding i Vlada te se i te brojke mogu pridodati političarima kao glavnim protagonistima. Treba istaknuti kako u 6,5% članaka protagonisti su znanstvenici te se u tim

¹⁵ Lucić, Vlado. BMW predstavio novi model za balkansko tržište koji blokira otvaranje prozora dok je upaljen radio, Newsbar. Dostupno na <https://newsbar.hr/bmw-predstavio-novi-model-za-balkansko-trziste-koji-blokira-otvaranje-prozora-kad-je-upaljen-radio/#.X00oXcgzbiIU> (21.7.2020.)

¹⁶ Newsbar, TRAGEDIJA: HDZ-ovac Mirko (24) punih mjesec dana nakon diplome nije postao direktor. Dostupno na <https://newsbar.hr/tragedija-hdz-ovac-mirko-24-ni-mjesec-dana-nakon-diplome-nije-postao-direktor/#.X00o5sgzbiIU> (21.7.2020.)

člancima najčešće ismijavaju teorije zavjere.

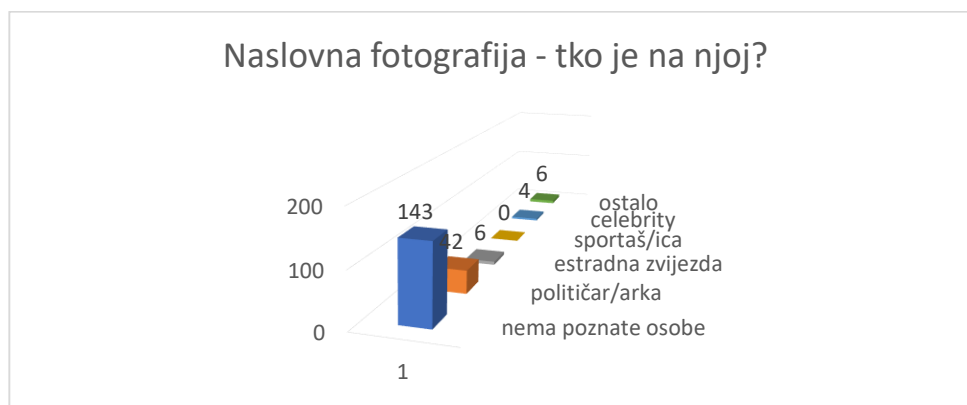
Graf 5., Glavni protagonist članka“

Kada govorimo o poznatim osobama koje se spominju u člancima, a time su gotovo sigurno i podvrgnute nekom obliku satire, najviše puta se spominje Milan Bandić (16 puta). Odmah iza njega po broju spominjanja u tekstu je premijer Andrej Plenković (12), zatim predsjednik Zoran Milanović (9), dok se bivša predsjednica Kolinda Grabar – Kitarović i bivši šef SDP-a Davor Bernardić spominju 8 puta. Zanimljivo, o Josipu Manoliću (7) u kontekstu njegove dobi ima više članaka nego o brojnim drugim aktivnim političarima.. Zatim slijedi Vili Beroš (5) što ne čudi s obzirom na njegovu ulogu u pandemiji Covid – 19. Spomenimo kako se Milan Kujundžić (4) i Lovro Kušević (4) spominju uvijek u kontekstu afere s nekretninama. Četiri puta još se spominju i Miroslav Škoro, Zdravko Marić i Ivan Pernar. Iza njih nalaze se Mislav Kolakušić (3) i Franjo Tuđman (3). Zanimljivo da se u nijednom tekstu ne spominje nijedan član stranke Most. Od ne političara najviše se spominje teoretičar zavjera David Icke (4) što upućuje na to da Newsbar aktivno prati stanje društva koje ga okružuje i prepoznaje porast u teorijama zavjera te ih podvrgava satiri. Nakon njega, od poznatih osoba koje nisu političari najviše se spominju poduzetnici. Tako se po dva puta spominju Ivica Todorić, Tomo Horvatinčić, Mate Rimac i Bill Gates. Od estradnih zvijezda najviše puta se spominje Josipa Lisac (2) u kontekstu pjevanja na inauguraciji predsjednika Zorana Milanovića. Treba napomenuti da satira Newsbara prilikom ismijavanja aktera ne spominje fizičke karakteristike osoba u 193 članaka od 200.

Na kraju je važno istaknuti da se u čak 104 članka ne spominje nijedna poznata osoba.

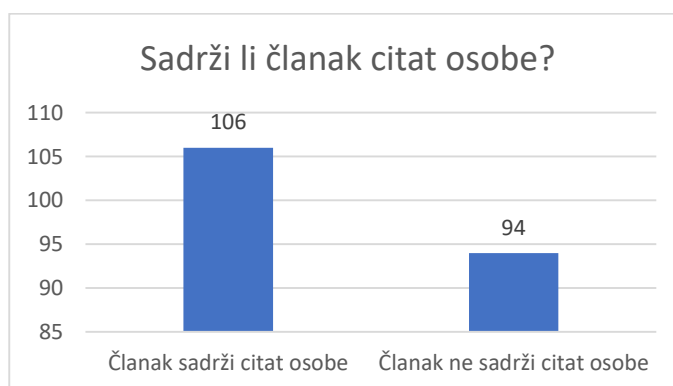
7.4. Naslov članka u ulozi ostvarivanja satire

U idućem setu pitanja, matrica se bavila naslovnim fotografijama i naslovima članka. U čak 73% slučajeva na naslovnoj fotografiji se ne nalazi poznata osoba. Ukoliko se na naslovnoj fotografiji nalazi poznata osoba ta osoba je političar/ka u 21% posto članka. Estradne zvijezde se pojavljuju u samo 3% posto slučajeva, različiti celebrityi 2%, dok se nijedan sportaš nije našao na naslovnoj fotografiji Newsbara u promatranoj godini dana.

Graf 6 „Poznate osobe na naslovnim fotografijama“

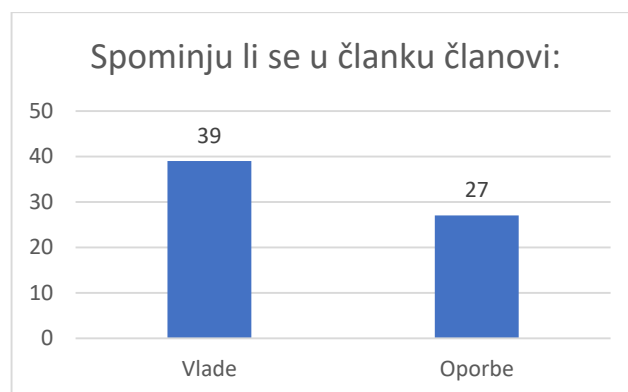
Prilikom konstruiranja naslova autori Newsbar članka se ne oslanjaju na privlačenje pažnje citatima i izjavama u naslovima budući da se citati u naslovima pojavljuju samo 15 puta. U većini slučajeva naslov ne sadrži ime ili prezime osobe. S druge strane citat osobe se češće koristi u tijelu teksta (u 106 članaka) te je to jedna od konvencija žanra vijesti koje Newsbar koristi za proizvodnju satire i humorističnog efekta.

Graf 7 „korištenje citata u službi vijesti“

7.5. Pojavljivanje političara prema njihovoj orijentaciji

U svojoj satiri Newsbar češće spominje članove Vlade nego oporbe. Tako se članovi Vlade spominju 39 puta, dok se oporbeni političari u člancima spominju 27 puta.

Graf 8 „omjer spominjanja članova Vlade i oporbe“

Nadalje, analiza sadržaja je pokazala da se desno orijentirani političari/ke u člancima spominju 58 puta dok lijevo orijentirani 13

Graf 9 „spominjanje političara prema njihovoj orijentaciji“

Ovaj dio analize sadržaja potvrdio je treću hipotezu H3: Newsbar češće ismijava desno orijentirane političare i stavove. O ovoj temi bit će riječ i u kvalitativnom dijelu istraživanja.

7.5. Oprema članaka u ulozi ostvarivanja satire

Ovaj dio analize istražit će koju vrstu opreme članaka koristi Newsbar, koje formate koristi prilikom kreiranja satire te na koji način koristi mogućnosti multimedijalnog povezivanja. U čak 94% članaka ne koristi se dodatna fotografija unutar teksta. Samo 12 članaka ima fotografiju uz naslovnu fotografiju.

Graf 11 „korištenje fotografije unutar teksta“

Istraživanje je također pokazalo da samo 2 članka, odnosno 1% sadrži video i poveznicu na Youtube. Napominjem i da poveznica ne vodi na službeni kanal Newsbara. Ovo je iznenađujuće zbog povijesti Newsbara kao medija koji njeguje video format, video skečeve i video vijesti.

Nadalje, svega jedan članak ima sadržaj sa društvenih mreža dok 97,5% članaka ima poveznicu na neku društvenu mrežu ili drugo mjestu na portalu. Ovdje treba biti jasan i reći da tek nekoliko članaka ima poveznicu na društvenu mrežu, jedan članak ima poveznicu na službene stranice HZZO-a, dok zapravo svi članci vode na neko drugo mjesto na portalu ili neki drugi članak putem takozvanih tagova ili ključnih riječi. Iz ovoga zaključujem da je Newsbar dobro umrežen unutar portala i namjera je čitatelja zadržati na portalu. Newsbar ne iskorištava potencijal za veću povezanost preko društvenih platforma, te ne koristi mogućnost multimedijalne opreme članaka. Ipak treba nadodati da uz svaki članak postoji opcija *Prati Newsbar* koja nudi poveznicu na službene društvene mreže.

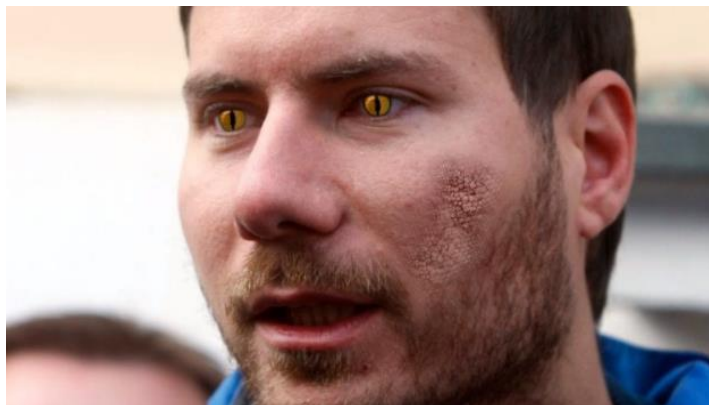
Nadalje, iako je fotomontaža izvrstan alat za kreiranje satire i humorističnog efekta te pravilna uporaba može ostaviti dubok trag na javnost¹⁷, Newsbar ju koristi u tek 11 članaka.

Graf 12 „korištenje fotomontaže“

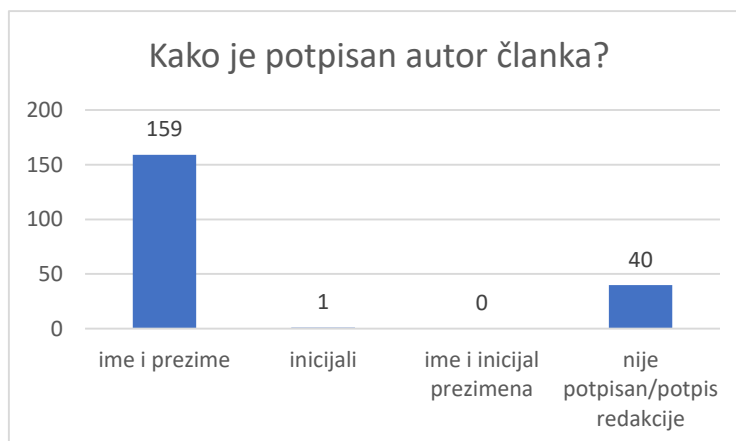
¹⁷ Više je moguće pročitati u Pavelić (2015)

Jedan od primjera korištenja fotomontaže je Slika 10.

Slika 10: Ivan Pernar prikazan kao „gmazoliki vanzemaljac“ (Izvor: Newsbar.hr, srpanj,2020.)

Na kraju analize ispitalo se na koji način su potpisani satirični tekstovi. Pretpostavlja se da je bolje za kvalitetu portala da autori stoje iza članka imenom i prezimenom. Na Newsbaru je imenom i prezimenom potpisano 159, odnosno 79,5% članaka. Inicijalima je potpisano samo jedan članak, dok je potpis redakcije na 40 članaka, što iznosi 20%.

Graf 14. „potpis autora“

8. Rezultati kvalitativnog istraživanja

Na početku razgovora s kazivačima – satiričarima postavljena su pitanja o njihovim počecima rada, uzorima i motivima te radu na Newsbaru s ciljem da ih se bolje upozna kao autore te otkrije njihove motive za bavljenje satirom te dobili dublji uvid u Newsbar. Drugoj grupi kazivača postavljeno je pitanje o konzumaciji satire da utvrdimo prate li satiru i u kojoj mjeri.

8.1. Newsbar i satira – pogled iznutra

Vladimir Lucić vlasnik i osnivač Newsbar portala otkrio je početak svoje karijere te kako je osnovan Newsbar. Za vrijeme studentskih dana hobi mu je bio montaža te ga je razvijao kroz rad na lokalnim televizijama i video produkcijama, što ga je dovelo do 24 sata TV-a. Kako kaže na Youtubeu je imao

„jedan od prvih satiričnih kanala gdje sam radio satirične skečeve, video sinkronizacije, parodije s političkom satirom u Hrvatskoj. Čitavo vrijeme sam zapravo radio u news programu tako da sam pratio čitavo vrijeme politiku... i radio sam te satirične video klipove.“

Zatim mu je Tihomir Ladišić s 24sata TV-a ponudio da naprave projekt i ovdje Lucić prvi put spominje uzore „Ideja je bila da napravimo Daily Show jer se sve vrtilo oko Daily showa tada. Jon Stewart na kojem smo svi živjeli tada u tom periodu i onak čiji smo sadržaj gutali, ali svakog dana.“ Dodajmo još anegdotu oko nastanka imena. Prilikom dogovaranja oko formata emisije za 24 sata TV Lucić je od urednika čuo priču o konobaru koji na zanimljiv način komentira politiku. Nastala je ideja vijesti iz kafića – Newsbar. Nakon ekonomske krize i nestanka budžeta za emisiju, Lucić je nastavio snimati skečeve pod imenom Newsbar i 31. travnja 2012. pokrenuo portal „koji bi zapravo i bio ono što i danas je satirični portal po uzoru na Onion američki.“

Zanimljivo, Borna Sor i Domagoj Zovak svoje početke opisuju kroz djetinjstvo i mladost. Zovak kaže da se satirom i zafrkancijom počeo baviti u osnovnoj školi kada je napisao satiričan dnevnik te ga čitao na nastavi, a kakav utjecaj je to iskustvo imalo na njega, najbolje opisuju riječi: „(...) to nešto kad sam prvi put shvatio da mogu nasmijati ljude i zabavit ih mislim da je to bilo u petom razredu (...)“ i „ (...) prvi puta sam tada osjetio kod ljudi neku reakciju.“ Borna Sor povod za bavljenje satirom pronalazi u pohađanju dramske i debate „koja isto nagrađuje scensko ponašanje, a pogotovo humor, ovaj bio sam i novinar i ta neka kombinacija do toga dovela da su mi te stvari kliknule, spojile. Dakle, politika i humor.“ Zanimljivo obojica su za Newsbar čula preko prijatelja koji su znali da prate Daily Show.

Dolazak u Newsbar komentira Sor:

„dakle bili su ljudi s već nekim iskustvom nešto što su radili, a bilo je i nas koji su došli iz različitih sfera, dakle ja sam bio neki zabavljač koji je želio pričati o politici na humorističan način. Domagoj je bio novinar, a neki ljudi su bili stand-up komičari. Pitanje je bilo što će biti taj projekt i meni je bilo jako drago da je taj projekt ispao jedan polu politički projekt u smislu Onion odnosno vijesti, a pošto vijesti imaju politike u sebi onda je i News Bar kao takav postao projekt koji ima puno politike u sebi.“

Za razumijevanje odnosa između novinarstva i oštre kritike te kritiziranja i satire, bitno je spomenuti razlog Zovakovog okretanja s tradicionalnog novinarstva ka satiri:

„i onda sam ja napisao prvu kolumnu za Indeks koja je završila tako da su razbili ulaz u Indeks i napisali meni grafit da počivam u miru i meni da ću...Rest in peace Domagoj Zovak i masu prijetnji smrću sam dobio. Morao sam imat tjelohranitelja koji je dva tjedna išao gdje god sam ja išao tu je i on išao.“

Nadalje, Zovak tvrdi da mu je prijatelj savjetovao da je sve trebao okrenuti na šalu a ne biti „smrtno ozbiljan“ (...), „ali da si se malo z.... s tim ne bi znaš pola ih ne bi skužilo pola im ne bi bilo smiješno...Ja rekao da j.... stvarno ako ću ja ozbiljno govorit i stvarno ću imat ovakve reakcije onda možda bolje da sakrijem tu svoju jezičinu dugačku i sve i zakopam ju u neku zafrkanciju i sve onda to možda bude neko moje usmjerenje u kojem ću ić. I kažem paralelno u to neko doba sam intenzivno počeo gledat Daily Show, Jon Stewart Daily Show, Colbert Report od Stephena Colberta meni je to bilo onak j...!“

Ovime dobivamo kontekst okruženja u kojem djeluju novinari u Hrvatskoj, u kojem su prijetnje realnost. Možemo zaključiti da satira i humor zbog svojeg svojstva mogu biti medij kritici i pružiti određenu zaštitu kada tradicionalna forma to ne može, ali moramo imati na umu da ne može biti utočište i oaza u kojoj sve prolazi, jer sjetimo se problema kojih je imao *Feral Tribune* i primjera slučaja *Charlie Hebdo*. Dodatno o današnjim problemima satiričnog izražavanja biti će riječ kasnije u analizi.

Osim spomenutih Daily Showa i The Oniona potrebno je istaknuti i druge utjecaje na Newsbar. Tako Lucić izdvaja „Daily Show i Onion iako zapravo meni osobno znači ja sam uvijek bio Colbert Report je meni bio puno draži.“ (...) „ta doza ironije je bila dvostruka uvijek kod njega. Tako da ni ne spominjemo to da su Republikanci dosta često nisu ni shvaćali njegovu ironiju nego su zapravo mislili da je on zapravo njihov supporter tako da je to bilo još više hilarious.“ Isto mišljenje dijeli i Borna Sor kojemu je san radit takvu emisiju u Hrvatskoj da kako kaže postoje novci za produkciju. „Kužiš nema pametnija stvar da glupan priča pametne stvari to je najdivnija stvar koja postoji na svijetu.“ Uz navedeno, Zovak ističe Borisa

Dežulovića kao uzor te je oduvijek htio raditi Feral na tv-u. Utjecaj Ferala, odnosno Predraga Lucića na samo pokretanje portala Newsbar, opisuje Lucić:

„(...) i meni je tako utjecala stvar kada sam čitao kao student i čitao sam jedan intervju sa Predragom Lucićem i koji je ustvari komentirao njihovo je vrijeme završilo i možda sad neki novi klinci sjede tamo na Cvjetnom trgu i razmišljaju kako bi mogli pokrenuti nešto novo i zapravo je to jako utjecalo na mene između ostalog kao ideja, to bi bila baš super stvar pokrenuti tako nešto.“

Iz druge grupe kazivača – medijskih stručnjaka, Boris Beck čita Borisa Dežulovića „obavezno“, Antu Tomića „manje“, a spominje karikaturiste Nicka Titanika i Feliksa. Zatim se pita „što još ima satirično kod nas?“ i kaže „Jer mi smo vrlo deficitarni sa tom satirijom tako da...“ O važnoj ulozi društvenih mreža danas za uopće pristup satiri govori i njegovo priznanje kako Dežulovića ipak čita „možda ne baš redovno, ali kad god naiđem na društvenim mrežama obavezno pročitam. On mi je najbolji.“ Isto tako i za Nicka Titanika tvrdi da neće otići direktno na 24sata nego „jedino ako ga netko „sharea“. Nadalje, prestao je čitati Newsbar jer je izgubio interes za njega, a „to kad se pojavilo bilo mi je vrlo interesantno i pogotovo kad bi mi iskočilo negdje na onom... feedu negdje na Fejsu.“ Ovome treba nadodati razmišljanja Sora, Zovaka i Lucića da je Newsbar stekao brzi uspjeh zbog nedostatka konkurencije i širenja društvenim mrežama. Ovdje uočavamo trend korištenja društvenih mreža za dobivanje informacija i zabavnog sadržaja, potrebu povezanosti medijskog proizvoda kroz različite platforme i dijeljenje između korisnika.

S druge strane Cody McClain Brown je odrastao na satiri Saturday Night Livea i segmenta satiričnih vijesti - Weekend Update koji parodira *current events*. Zanimljivo, kaže kako prvo nije razumio šale sve dok sa 14 godina nije počeo pratiti vijesti te je onda shvatio humor. Prva asocijacija na satiru u Hrvatskoj mu je Newsbar, a danas prati i Prime Time emisiju. Istaknimo kako često nije shvaćao humor, ali sjeća se prvog članka kojeg je shvatio ”the first that I can remember getting was that Ante Starčević did a like a parental test, like DNA test and he is not the father of the nation. I got it, I was so happy that I get it.“ O tome što sve utječe na shvaćanje humora i percepciju satire još će biti riječ kasnije u analizi. Za sada treba napomenuti kako Brown opisuje satiru Newsbara kao sličnu The Onionu. „The way the joke seems to work is when they take common phrases and ideas and they turn them in to some kind of punch line.“ Dakle, uzimaju ideje i simbole, a humor se događa kad ih doslovno interpretiraju. Prema Newsbaru puno je kritičniji Beck koji gubitak interesa za njega vidi u za satiru ograničen, prekratki format.

„Znate i sad desi se recimo nekakva glupost, zapravo oni na tu glupost naprave neku, ne

apsurdnu reakciju u tri retka, i? Znače nema nekog pomaka. Tako da... ne mora imat dubinu, naravno to je zabavni sadržaj koji je tako... međutim jednostavno evo potpuno sam zaboravio da postoje.“ Zanimljivo, Beck jedini ne uspoređuje Newsbar s The Onionom već spominje da ga je nekad čitao i da mu njegov duži format odgovara jer „može bolje zahvatiti svoju temu.“

Budući da je utvrđeno kako su trenutna satira u Hrvatskoj i Newsbar uvelike nastali prema uzoru američke satire, Brown uspoređuje dvije kulture. Smatra kako Amerika jednostavno ima dužu tradiciju ismijavanja političkih vođa. Jedan od razloga zašto je tako vidi u činjenici da je nekada u Hrvatskoj ismijavanje vođa bilo kažnjivo “(...) wheater it was Tito or Pavelić or Kralj Petar or whoever. Where’s, in the US it never has been (...)” Naglašava da je SAD puno otvoreniji u javnom ismijavanju političara te nadodaje još jednu kulturnu razliku putem usporedbe s Turskom. Naime s prijateljem iz Turske je gledao White House Correspondent Dinner 2006. godine na kojoj je Stephen Colbert ismijavao Georga Busha njemu u lice. Prijatelj iz Turske nije mogao vjerovati da je to moguće te Brown vjeruje: “it’s the same way here today theres no way someone like Milanović or Plenković would sit through that.” Ističe kako je taj događaj bio osvježavajuća prekretnica za američko novinarstvo jer mediji nisu bili previše kritični prema Bushu i ratu u Iraku, bar ne u mjeri u kojoj su danas kritični prema Trumpu.

Baš zbog toga iduće pitanje bilo je vezano za činjenicu da su danas u Americi sve *mainstream* satirične emisije lijevo i liberalno orijentirane. Na ovo pitanje kazivači daju slične odgovore. Brown smatra kako to nije „zbog liberalne pristranosti nego da stvarnost ima liberalnu pristranost.” Ističe kako se ismijavalo i Obamu i Clintona, ali da je jednostavnije ismijavati Busha i Trumpa jer američka desnica poriče stvarnost – “They don’t accept climate change they still believe in religion and Jesus will come back soon and world is going to end so how you turn that into humour that doesn’t make fun of that stuff?”

Ističe da su politička komedija i satira tu da otkriju „the lies and corruption of the leaders through humour. And for something to be humorous it has to be true. (...) So, I think that’s one of the things why there is a bias cause the humour is cued that way. Yeah, I can make fun of Obama because he is black but that’s not really funny.“

Na tragu ove rečenice je i Zovak koji prilikom razgovora o Alt right memovima daje razmišljanje o desnom humoru kojeg ne smatra smiješnim jer imaju previše „ograda“ i „svetinja“ te da se i ljevica može šaliti s homoseksualcima, ali ne želi. Prema njemu smisao satire je „ošamariti Golijata“ i „naći nekoga tko je veći, jači i moćniji od tebe.“

Boris Beck nije siguran za situaciju u Americi, ali uspoređuje s Hrvatskom te tvrdi: “u Hrvatskoj se vidi dakle da čak je i taj intelektualni kapacitet desnice malo ispod ljevice, ovaj isto ne znam točno zašto. (...) Dakle šaljivost je općenito više stvar intelekta nego emocija. (...)

ali može biti da taj desni populizam ide više na emocije, a onda to nije prikladno da se razvije neki humor ili satira.“ Ipak kao dobre primjere konzervativnijeg humora vidi u karikaturama Felixa, Nicka Titanika, Dubravka Matakovića (za kojeg nije siguran je li bi njegovu satiru nazvao desnijom ili anarhističkom) i Tanje Torbarine koja je nekada „napadala iz desne i lijeve strane.“

Borna Sor pak smatra „da je to jedna velika varka, ja mislim da je Amerika jedno zanimljivo društvo gdje je mainstream mediji nisu uopće lijevi nego su dvije strane nacionalizma američkoga.“ Kritizira američke medije te tvrdi da oni vode unutarnji „kulturni rat koji je nebitan, rat luksuza i privilegije“ i da je glavna tema u zemlji tko što smije reći, dok ne postavljaju prava pitanja poput pitanja financiranja vojske i posljedica vojne aktivnosti na druge zemlje. Ovdje poteže pitanje uloge humora te tvrdi da „dobar pravi humor postavlja pitanje fundamentalne odgovornosti.“ Važna nam je i usporedba navedenog s Hrvatskom gdje daje ulogu satire. Primjećuje kako se lijevi i desni mogu svađati, Zagrepčanci i Dalmatinci, „ali to su sve gluposti u odnosu na to što mi kao zemlja zaista jesmo.“ Pravi politički humor daje cjelokupnu sliku države, a „satira je najjača u tom razumijevanju da su stvari puno opasnije i puno gore nego što to ljudi žele priznati.“

Budući da je kvantitativna analiza pokazala da se Newsbar bavio više desnim političarima i temama, da bi se dobio dublji uvid u brojčanu analizu, kroz razgovor nekim je kazivačima postavljeno pitanje o orijentiranosti Newsbara. Tako Cody Brown ističe da ne zna dovoljno da bi proveo zaključak, ali poznaje dugogodišnjeg autora Newsbara Bornu Sora, te za njega može reći da ima lijevi senzibilitet, ali da sve radi iz humora. Sam Sor daje dublji uvid te tvrdi „da je naivno i lažno prezentirati ikome da autori ne pišu iz svojeg mišljenja i stava.“ Slično razmišlja i Beck koji kaže da „oni neke stvari smatraju vrijednima izrugati, a neke ne smatraju“ ali i napominje „ne možete se svima svidjeti. Morate izabrati vlastitu publiku. Ideja ruganja je zapravo moralna zato što se zajednica ruga pojedincu koji odstupa od nekakvog zajedničkog morala.“ U razgovoru o odnosu humora i satire daje zanimljivu misao da možda i ne postoji nestranačka satira jer kada satira „ulazi u političku borbu ond aubiti uvijek postaje stranačka.“

Ipak, Borna Sor ističe kako su ismijavali i lijeve i desne, a razlog zašto se više ismijava desna i konzervativna opredjeljenje vidi u društvenom kontekstu Hrvatske koja „većinom je jedna konzervativnija zemlja okrenuta nacionalizmu i vjerskoj nekoj pobožnosti, barem javnoj pobožnosti, onda naravno da su naše kritike, da bi ih netko nazvao lijevima.“ Zatim zaključuje: „autori kao takvi se bave tim poslom kao prvo zato jer se bave kritikom društva, a to društvo je takvo.“ Ovime se potvrđuje razmišljanje da je satira neodvojiva od društveno – političkog konteksta u kojem se nalazi, ali i da Newsbar kao takav prvenstveno reagira na svoju okolinu.

Kako se na prethodno pitanje nije moglo odgovoriti samo kvantitativnom analizom, tako se i na pitanje općenite kvalitete i moguće uporabe stereotipa u satiri ne može dobiti odgovor isključivo pobrojavanjem. Tako Cody Brown kao vanjski promatrač u hrvatskoj satiri vidi reprezentaciju širih društvenih stereotipa poput:

“If you are catholic then you may be fascist or if you don't go to church you are probably communist, if you are HDZ to some people you are Ustaša and if you are not HDZ you may as well be Četnik or secret Yugoslav zomboid.“

Zanimljivo, objašnjenje za stereotipe vidi u samoj formi satiričnih vijesti. “When you rely on two sentenced joke you rely on stereotypes and presumptions on things.“

Dok govori o humoru, Beck spominje freudovsku teoriju prema kojoj humor spominjanjem tabu tema olakšava psihičku i društvenu napetost te iz tog razloga humor „ne može biti politički korektan. Ako hoćete da vam ispričam vic ili će biti o Muji i Hasi, ili će biti o židovu i o Hitleru, ili će biti o plavuši (...).“

I Borna Sor prepoznaje takve stereotipne viceve te spominje stereotipe: Bosanci i plavuše su glupe, Dalmatinci lijeni, Hercegovci su lopovi, žene idu u šoping, muškarci gledaju nogomet. Tvrdi „kod nas je humor pun stereotipa i raste na stereotipima.“ Smatra da to „nije ništa neprirodno i loše, to je samo po sebi loše jer je banalno i glupo i to su vicevi za ono 14-22 godine.“ Zanimljivo, takav humor smatra desnim u odnosu na ono što se danas smatra progresivnim ili ne progresivnim te da taj tip humora dominira na ovim prostorima.

Što se tiče korištenja stereotipa Zovak i Sor se slažu da ih pokušavaju ne koristiti, osim kada ismijavaju ljude koji ih koriste (Sor) ili ako govore o stereotipima s kojima se mogu poistovjetiti koji se odnose na njihov npr. regionalni identitet (Zovak).

Na kraju ovog djela analize, ispitalo se postoji li danas cenzura ili autocenzura u Hrvatskoj satiri. Lucić misli da „kada bi netko govorio da ne postoji autocenzura, mislim da bi bilo tko lagao.“ Objašnjava da je u Newsbaru od samog početka dogovor da se o djeci i obitelji kad su u pitanju krivične radnje neće pisati. Napominje da koriste izmišljene likove djece kao npr. u tekstu o dječaku koji je svećeniku napipao rak testisa. Newsbar je cenzuriran dok je na HRT-u izlazio Montirani proces te na kraju ukinut. Lucić tvrdi da jer obrazloženje ukidanja paradoksalno:

„činjenica da su nas optužili za širenje mržnje na nacionalnoj osnovi što je zapravo onako jedna stvar protiv koje smo se borili što je bila zapravo jedna borba protiv tog nacionalizma i diskriminacije po bilo kojoj osnovi haha i onda su nas optužili zapravo za to“

Ovdje vidi veliki problem satire „jer ne postoji zakonska definicija niti opis koji bi bio relevantan za definiranje što je satira, pa ga zapravo može koristiti bilo tko kako želi,“ te se

prisjeća trenutka kada su i uzvik Za dom spremni pokušali prikazati kao satiru.

S druge strane Borna Sor i Domagoj Zovak se slažu da je cenzura od strane urednika rijetka i gotovo nikakva, ali itekako postoji konomska cenzura. Objašnjavaju da ona dolazi od strane oglašivača te kao primjer navode crnu listu na koju je Newsbar bio stavljen od strane Agrokora, a sve zbog satiričnog teksta u kojem se spomenuo Ivica Todorčić. Zovak daje i primjer Lidla, čiji se „šef marketinga“ našao uvrijeđenim zbog njegovog teksta tome „da muškarci kao sve češće masturbiraju kao na lidlove kataloge.“ Sor potvrđuje „neće se meni htjeti sponzorirati ljudi koji imaju strah da bi im se to moglo na tržištu vratiti“ te donosi bitan zaključak i daje razliku između cenzure nekada i sad: „dakle cenzura dolazi sad u tom obliku ono više nije zapisana u zakonima ona je sada zapisana u zakonima tržišta.“ Ovakva situacija je plodno tlo i za autocenzuru te nam Sor daje unutarnju sliku o čemu satiričar razmišlja nakon što bude cenzuriran:

„Napišeš tekst o Todorčiću ne razmišljaš stavi te na crnu listu i više ne napišeš tekst o Todorčiću. Sad da li više ne napišeš tekst o Todorčiću zato jer znaš kao bit će bed ili zato jer kad si napisao tekst o Todorčiću si napisao tekst koji je bio o Todorčiću u tom trenutku i sljedeći put dok je bio tekst napisan o Todorčiću je bilo tek za godinu dana. Dakle u biti ti živiš u autocenzuriranom svijetu i cenzuriranom svijetu, ti ni sam ne znaš koliko si ti cenzuriran samom činjenicom da reagiraš na svijet oko sebe, a on je već cenzuriran.“¹⁸

8.2. Uloga satire u demokratskom društvu

Ovaj dio analize ispituje mogućnosti ili ograničenja satire prilikom utjecaja na društvo. Uspoređujući totalitarni sustav s demokratskim, Boris Beck tvrdi:

„Čini se da i u društvu humor oslobađa društvenu napetost, ne? Dakle, bolje je da imamo nekakav humorističan časopis nego da izbiju demonstracije pa bude ranjenih i mrtvih. Dakle, totalitarni sustavi ne dopuštaju humor odnosno satiru. Nema satire na račun Putina i ovoga Xi Minga ili kako se zovu...dakle svi moraju biti ozbiljni. I to je loše za društvo jer onda oni potiskuju te stvari, trpaju ljude u logore i bude 100 problema.“

Zatim zaključuje: „Tako da politička satira je korisna, politička satira je nužna za Demokratski sustav, ona je korisna da te oslobađa političke napetosti.“

Brown je na istom tragu misli: „I don't know if it can change society, but society without it is a very different then the society that has it.“

Na pitanje o utjecaju satire na kreiranje javnog mijenja, Brown smatra da mišljenje već

¹⁸ Za dodatne primjere cenzure vidjeti transkript 2 (Domagoj Zovak) i 3 (Borna Sor)

postoji, a ne da ga satiričar kreira. To objašnjava svojom ranijom tezom – da nešto bude smiješno mora biti istinito. Dakle, “there has to be understanding of that thing already, so there has to be that opinion. And then the comedian just comes in and (slams fist into his palm) just kinda nails it to a visible display. But it has to already exist there.”

To potvrđuje i razmišljanje Lucića koji daje ulogu satire: „nije uloga da ona kreira da ona mijenja nego je ona zapravo satira je u svojoj funkciji, ona je reakcija. Ona ne može nikada postaviti tijekom ona je reakcija na stvarnost koja se događa.“ Prema njegovom mišljenju satira je tu da svojom reakcijom pomogne staviti situaciju u kontekst, dati drugi kut gledanja i diskurs. „(...) nije ni na satiri da stvara javno mijenje niti ništa nego jednostavno da pomogne ljudima da pogledaju iz pravog kuta, to jest iz drugog kuta iz druge perspektive (...)“

Ovu reaktivnu ulogu satire kritizira Beck: „Ako vi pristupate na taj način kao što pristupa Newsbar vi ste zapravo uvijek u jedno defanzivi da tako kažem ovisite o onome što će vam nanjeti slučaj.“ „Dakle to je jedan problem, a drugi problem ok vi ste nekoga izrugali i? Što će se desiti? Dakle izostaje onaj jedan aktivni jedan aktivni moment, ok, ja ga sad izrugujem, ali da li ja mogu ponuditi nešto nešto više. Recimo to je kod Newsbara jako uočljivo, a kod Dežulovića manje jer ipak su članci duži i on je bolji autor.“

Što se tiče poticanja političke participacije, kazivači su u većini pesimistični. Tako se Brown pokušava sjetiti znanstvenog rada *The Daily Show effect*¹⁹. “It showed more people who watch Daily Show were more likely to be politically disengaged, like basically not vote.“ Ovaj rad se slaže s dijelom literature koja je obrađena u trećem poglavlju i govori o nastanku apatije kod gledatelja zbog gubitka povjerenja u demokratske procese i institucije. Ipak, Brown zbog vlastitog iskustva otvara mogućnost da satira ipak ima utjecaj na participaciju:

„In a scientific way you know the evidence says that maybe not. In my heart I think yeah because it like a part of the reason I got into politics in political science was I think because I was exposed to this comedy but that’s just me I don’t know about I don’t know how it works on society.“

S druge strane, kada govori o situaciji u SAD-u, Zovak se odlučuje spomenuti istraživanja koja pokazuju da gledatelji satiričnih emisija više participiraju. Govoreći o Jonu Stewartu kaže:

„(...) i njega su mladi ljudi strahovito konzumirali te emisije i sve i mladi ljudi su izlazili na izbore tako da da. Znaš ono pokazala su istraživanja da mladi ljudi više vjeruju satiričnim vijestima nego stvarnim vijestima. Više vjeruju Colbertu i Stewartu i ovim nekim drugim

¹⁹ Baumgartner, Jody i Jonathan S. Morris (2006). *The Daily Show Effect: Candidate Evaluations, Efficacy, and American Youth*, *American Politics Research*, 34(3): 341-367

hostovima američkim. Više vjeruju nego mainstream medijima.“

Što se tiče situacije u Hrvatskoj njegovo mišljenje je puno negativnije. Ne samo da misli da satira ne može utjecati na participaciju, već mediji općenito.

„Kod nas znaš ono mi četiri godine pričamo uporno koliko je bitno izlaziti ili ne izlaziti na izbore znaš.“ (...) Nakon ovog fijaska sa ne izlaskom ljudi i sa pobjedom HDZ sa 16% ljudi i koliko smo mi svi skupa, ne samo mi nego generalno mediji, koliko smo mi zapravo sami sebi ovaj zabrijali da smo me nekakav faktor u društvu?“

Smatra kako ljudi u Hrvatskoj uopće ne vjeruju medijima, a za to krivi *mainstream* medije koji „su postali oglasna ploča za g... i s....“

Kada govorimo o utjecaju na političku elitu, Beck smatra da ona može unaprijediti „nitko ne želi izaći na Newsbaru ili da budu u onom Feral je imao Shit of the Week.“ Ali s druge strane smatra da je satira „toksična pogotovo naša satira, zapravo ona učvršćuje status quo, ona učvršćuje podjele i stvara nove podjele i ne ne hah nije konstruktivna.“ Brown smatra da to jednostavno ovisi o političaru može li prihvatiti šalu.

Borna Sor ističe dugačku hrvatsku povijest humorističnih i satiričnih govora u politici kao dokaz važnosti i utjecaja takvih govora na javnost.

„Ante Starčević je simbol, on nije simbol satiričara, ali on je satiričar bio. Ja bih se čak usudio reći da je jedan od najnajcitiranijih hrvatskih političkih citata je ne idite kao guske u maglu, mislim to je satira. Da mislim dakle Hrvatska povijest i hrvatski identitet je do te razine povezan sa slobodom govora.“ (...) „Sakcinski je izašao van i počeo pričati na Hrvatskom, Radić isto nije uzeo šmajser u ruke i pucao po ljudima nego je pričao i oni su svi u svojim govorima koristili humor i satiru i satira je političko oružje.“

8.3. Odnos satire i publike

Na pitanja koji sve faktori utječu na percepciju satiričnog teksta od strane publike i zašto se neki ljudi smiju, a neki uvrijede, Codyju Brownu je prva asocijacija politička korektnost i „cancel culture“. „You know, what are you allowed to talk about, how are you allowed to talk about it? And to me it's really it's all about if it's true or not right? And if it's absurd.“ Nastavlja u istom tonu i tvrdi da se pojedinac ne smije, ako mu šala ne govori istinu. Na primjer ako ispriča šalu o Bajaderi, Hrvati se smiju, a stranci ne. „Because I'm talking about reality that they don't know.“ Za Borisa Becka je to „tajna“ jer humor „je jako vezan sa podsviješću i sa tim nekim podzemnim psihičkim mehanizmima koji su nama samima tajna jer su nesvjesni onda njima ne upravljamo.“

Na isto pitanje te prilagođava li satiru publici Borna Sor kaže da „NewsBar kao takav uvijek

ima međusobnih internih fora za koje znaš da ljudi okidaju na stvari tipa okidaju na fore sa četnicima, to možda i nije najpametnija stvar, ali eto znaš da se smiju.“ O prilagođavanju satire tvrdi „ja pokušavam ne brinuti o tome što publika želi. Zanimljiv je način na koji shvaća publiku „jer mislim da publika ne zna što želi iskreno“ te „na neki način ja njima radim service u stvari.“

Općeniti konsenzus među kazivačima je da pojedinac ne može biti dovoljno informiran ako čita samo Newsbar, ali neki pojedini satirični mediji mogu pružiti dovoljnu informiranost. Nadalje, kazivači se slažu da publika mora pratiti druge vijesti da bi shvatila satiru. Brown ističe: „Again I think you have to be aware enough of what’s going around to find it funny“. „You have to know that Donald Trump said something crazy were there is pandemic going on otherwise you probably will not be really receptive to the humour.“ Uz ovo Beck nadodaje da će pojedinac biti „jednostrano informiran zato što ta stranica satirizira samo određene stvari, a neke druge neće satirizirati pa vidi samo pola političkog spektra.“

Borna Sor ističe: „NewsBar dolazi kao desert, a ne kao aperitiv. Mislim da maksimalan humor koji čovjek može dobiti iz Newsbara ako je pročitao nešto prije toga na što se tekst odnosi.“ S druge strane za Feral smatra da je dovoljno informirao ljude jer „najmoćniji element Ferala je bio njegovo novinarstvo“ i „mislim da oni koji su čitali Feral su imali razumijevanja otprilike što se događa u Hrvatskoj zato jer bi dobili neku informaciju koju mediji nisu željeli reć.“

Kada govorimo o lažnim i satiričnim vijestima, kazivači se slažu u dvije stvari. Prvo, glavna razlika između dva pojma je što lažne vijesti tvrde da je nešto istina i dezinformiraju, dok su satirične vijesti isto lažne, ali ne skrivaju istinu nego ju otkivaju iz druge perspektive, što se slaže i s teorijskim djelom. Druga stvar u kojoj se kazivači slažu je da ni pojedinci, ni novinari te ponekad političari ne mogu razlikovati satirične od lažnih vijesti. Tako na primjer Brown tvrdi „to me fake news or the opposite of humour because they are trying to to masquerade the truth,“ and „satire more about revealing something to somebody that is bad.“ Nadalje, Lucić kaže da bi netko bio „*fake news*“ da bi bilo nešto neistinito onda osoba mora tvrditi da to što iznosi je istina: a mi nikad nismo iznosili, mi samo uvijek tvrdili da stvari koje iznosimo nije istina, zapravo to je satira.“ Lucić ističe kako je Newsbar zapravo profitirao dok su bili smatrani *fake newsom*. Iako su mnogi mediji prenijeli njihove vijesti kao stvarne, čak i Tanjug tri puta nakon čega se ugasio, Lucić smatra kako su imali edukativnu ulogu.

„Mislim da smo pomogli jedne strane u tome jer naše vijesti su bile satira nisu bile zlonamjerne fake news i zapravo je Newsbar pomogao novinarima jer su se naučili između ostaloga da ne treba vjerovati svemu što se pročita na internetu i da zapravo je nužno provjeravati svoje izbore baš zbog toga jer postoji i satira i fake news na internetu. Tako da

mislim da smo imali na neki način i edukativnu svrhu, ulogu u tom periodu ranom razvoju internet novinarstva kod nas.“

8.4. Satira i prepreke – što donosi budućnost?

Budući da je tema *Feral Tribunea* obrađena u radu, a tako i sve nedaće s kojima su se Feralovci suočili, potrebno je ispitati kakav je danas položaj satire u odnosu na prošlost. Cody Brown i Boris Beck slažu se da je danas najveća prednost pojava Interneta. Tako Beck tvrdi „klasični mediji nisu mogli neki malo radikalniji humor ili slobodniji, nije bilo moguće.“ (...) „Međutim sada kada više nema klasičnih medija, nego internet, zapravo taj humor je puno otvoreniji i puno je kritičniji i ne može sada Plenković nazvat Facebook, ili Bandić pa zamoliti da se nešto makne. U tom smislu vrijeme za taj humor politički je bolje. Brown uočava: „you have more diverse marketplace, so I think you have more place for satire, whether that's on Youtube, people can make youtube shows.“ Dr. Brown je ipak oprezan te napominje kako smo mala zemlja i da ti netko može zagorčati život jednim pozivom.

Borna Sor smatra da se razlog današnjeg straha od iznošenja misli može pronaći u „privilegiji ekonomske emancipacije da ti to možeš reć. Ja mislim da preveliki broj ljudi u ovoj zemlji cenzurira i autocenzurira zbog činjenice da žele preživjet kod nas u Hrvatskoj.“

Lucić se slaže da su tada prijetnje bile direktnije te „da dakle izuzev ovog nacionalnog medija koji je zapravo vjerojatno duboko ispolitiziran, mislim da je situacija kod nas u medijskom spektru jako jako dobra što se tiče cenzure.“ Što se tiče HRT-a, Zovak čak ne smatra da ga kontrolira HDZ, koliko im se on sam „ulizuje“. I on potvrđuje da se danas samo promijenio oblik pritiska, danas je on „mislim da su danas isključivo ekonomski. Ono idemo te samo ili ugušiti preko oglašivača ili ćemo te skinit sa javne televizije.“

Moguće ograničenje satire, Sor vidi u korupciji: „Ponavljam glavno ograničenje je jedino i samo uvijek korupcija i to je to, zato jer prava satira je dobra satira po meni koja ide tamo gdje je korupcija.“ Tvrdi da će zabrane biti u smislu cenzure financijske i zakonske zabrane, ili ne zabrane, koliko izmišljanje svih ovih gluposti, kao što su duševne boli i te pizdarije“ O tome razmišlja i Lucić koji se po pitanju najveće prepreke satiri vratio na temu autocenzure. „Jer svi veliki mediji općenito svi oni ovise o oglašivačima, a sam satirični proizvod pogotovo u državi gdje politika ima jako velik utjecaj u gospodarstvu, jako je malo privrednih subjekata koji su u potpunosti neovisni od države.

S druge strane, Beck na ovo pitanje gleda pomalo filozofski. Smatra kako je jedan od problema humora i satire sloboda koju uživa, a koja dovodi do određene apatije prema humoru jer „tog političkog humora je nekada bilo manje, ali nam je više značilo,“ te tvrdi „jer onda

postaje beznačajno ako svatko može, onda čemu to.“ O ovoj posljedici razmišlja i Zovak prilikom razgovora o memovima. Smatra da su trenutno nositelji političke satire i da su iznimno jaki, ali „samo tupa je ta oštrica meme-ova zato što je to ti je anonimno.“ Zatim otvara jako zanimljivu i važnu temu:

„Nekad mi više muči da zapravo satira na neki način normalizira situaciju, (...) ukažeš na neki problem potakneš neko razmišljanje kroz neki humor zafrkanciju, doživimo neku katarzu i ništa ne napravimo. (...) Kužiš jednostavno normaliziram na neki način normaliziram grozote. To je oduvijek vjerojatno problem sa satikom i humorom.“

I razmišljanje Borne Sora ide u prilog tomu. Očito je da ovaj problem muči satiričare, iako naravno i on cijeni memove kao formu i smatra da je prirodno da korisnici na sebe preuzmu proizvodnju humora. Ipak, ne može se oteti dojmu „mislim to se može reći i za našu emisiju i za Newsbar da li je to samo neki ispušni ventil koji neće dovesti do ničeg više baš zato jer se radi o anonimnom masovnom generiranju.“ Nadalje, čak se i dotiče Beckovog razmišljanja u vidu da se pita hoće li memovi imati veće značenje ako ih zabrani totalitarni režim. Isto tako razmišlja i o sve većoj pojavi memova, a sve manjoj izlaznosti na glasanja – odgovor možda leži u spomenutoj normalizaciji i apatiji.

Cody Brown na proizvodnju *memova* gleda kao na „type of expression for the people like kind of release outlet“, što se slaže sa spomenutim istraživanjem Plevritija (2014). Smatra kako *meme* ne može potaknuti inicijalnu aktivnost ili mišljenje publike već može osnažiti postojeće mišljenje. Razlog tomu vidi:

„(...) because memes are a collective joke that is anonymous right? So it's like one big inside joke that everybody knows. So when you see meme you feel that there is an audience out there, maybe you assume there is majority of people that believe something similar to you to get the joke.(...) where's memes are this anonymous collective humour bit that can reinforce people, cause yeah everybody agrees with me cause there is a meme about it.“

Lucić hvali format mema: „A meme je zapravo upravo ta stvar koja omogućava ljudima da kroz 15 sekundi primaju informaciju, kritiku, komentar, nasmiju se uz to još je ful zabavno. Znači meme omogućava ljudima da stave određenu situaciju u kontekst, to je savršen format između ostalog je kratak i... ne mislim da je išta lakše, lakše ga je isproducirati, a zapravo za kvalitetan meme mora postajati jako kvalitetan kreativac stajati iza toga.“ Zatim predviđa buduće formate satiričnog izražavanja u vidu kratkih 30 sekundi videa po uzoru na TikTok.

Svi kazivači se slažu da je budućnost satire u videu i još većoj emancipaciji korisnika kao proizvođača satire. Borna Sor to pozdravlja i nada se novoj formi zarađivanja kako bi se izbjegli pritisci oglašivača.

9. ZAKLJUČAK

Satira je od svojih početaka humoristična kritika društva. Razvojem civilizacije dolazi do ljudskih potreba za satirom u novim oblicima i formama, a tako se osim društvene satire razvija i politička. Jedino što se ne mijenja je simbiotski suživot humora i satire, dok čak i njezini elementi – ironija i parodija, služe joj vjerno, ali u novim oblicima. Rad je prikazao da se satira mora promatrati unutar konteksta u kojem djeluje i čiji politički i društveni život kritizira, a efekt humora i kritike nastaje u oku promatrača. Kako bi se u potpunosti razumijelo trenutno stanje političke satire nekog društva, prvo je potrebno napraviti povijesni pregled. Hrvatska satira razvijala se sporo, ali ima i značajne predstavnike u vidu književnih dijela i satiričnih listova od kojih je dakako najznačajniji *Feral Tribune*. Današnja satira u Hrvatskoj, a čiji je predstavnik Newsbar nastala je na tradiciji *Feral Tribunea*, ali i pod velikim utjecajem američke satire. Kako bi što jasnije prikazali satiru Newsbara i trenutno stanje hrvatske političke satire, istraživanje je koristilo kombinaciju kvantitativne i kvalitativne metode.

Cilj kvantitativnog istraživanja (analize sadržaja) je bio prikazati kakva se satira koristi na portalu Newsbar, tko su osobe i teme koje portal najčešće ismijava te koji se elementi novinskog žanra koriste u svrhu ostvarivanja satire tijekom izvještavanja o događajima u Hrvatskoj i svijetu. Istraživanje se provelo na člancima Newsbara objavljenim između 1.6.2019. godine i 30.6.2020. kako bi se obuhvatilo razdoblje predsjedničkih i parlamentarnih izbora te događaj pandemija Covid- 19. Istraživanje je potvrdilo prvu hipotezu (H1): Newsbar se dominantno oslanja na satirične vijesti te vrlo malo koristi druge forme novinskog izražavanja. Taj format je Newsbaru donio brzu slavu jer se u novom medijskom okruženju širio putem korisnika te prijenosom od strane drugih medija u vidu lažnih vijesti. Istraživanje je također prikazalo da je satira Newsbara politička te reagira na događaje u svojoj okolini. Ona je u velikoj mjeri i društvena te koristi izmišljene likove u vidu običnih ljudi kao glavne aktere preko kojih kritizira mane društva. Time je potvrđena i druga hipoteza (H2): Satira *Newsbara* najčešće je politička, ali i aktivno prati druge sfere društvenog života . Potvrđena je i treća hipoteza rada da Newsbar češće ismijava desne političke stavove.

Kombiniranje intervjua sa analizom sadržaja pomoglo je razumijeti i zašto je tako. Iako satiričari imaju svoje unutarnje motive pri odabiru tema od čega ne bježe, treba napomenuti kako su oni tu da kritiziraju društvo, okolinu, a hrvatsko je društvo konzervativnije i desno orijentirano. Intervjuom s aktivnim autorima satire koji rade ili su radili na portalu Newsbar te medijskim stručnjacima iz sfere akademije saznalo se da u Hrvatskoj političkoj satiri uvelike postoji autocenzura, a najveće prijetnje razvoju satire nisu više od direktne političke ruke, već dolaze financijskim pritiscima od strane oglašivača.

Istraživanje je i otkrilo da iako je pojava Interneta i društvenih mreža donijela mnogo za slobodu

satiričnog izražavanja, ona je i dvosjekli mač. Tako među satiričarima i stručnjacima postoji bojazan da zbog velike fragmentiranosti publike i proizvodnje satiričnog sadržaja kroz nove oblike, može doći do opće apatije prema politici i aktivnom političkom djelovanju. Ovo je pitanje s kojim bi se iduća istraživanja mogla baviti te treba postaviti i pitanje novih oblika financiranja satiričnog proizvoda, kako bi se izbjegli oglašivački i politički utjecaji. Treba li ovdje iskorak napraviti javna televizija ili će se spas tražiti u novim oblicima poput Patreona ili *pay-per-viewa* bilo bi dobro raspraviti u budućnosti.

LITERATURA

Bagić, Krešimir (2012) *Rječnik stilskih figura*. Zagreb: Školska knjiga.

Berberovic, Sanja i Delibegovic Dzanic, Nihada (2016) Bitno je biti...? – Teorija konceptualne integracije i internetski politički *memovi* Filozofski fakultet Univerziteta u Tuzli dostupno na <https://www.researchgate.net/publication/283505073>

Biličić, Mijo (2005) Metoda slučajau znanosti i nastavi *Pomorstvo* 19 (1) 217-228 dostupno na <https://hrcak.srce.hr/3957>

Coto, M. et al. (2017) Social Media and Elderly People: Research Trends. Conference Paper, *Springer International Publishing*. 65–81

Doona, J. (2016). Political comedy engagement: Genre work, political identity and cultural citizenship. (Ph.D.), Media Tryck - Lund University, Lund

Dulibić, Frano (2005a) Definiranje karikature kao likovne vrste. U: Brnčić, Jadranka (ur) *Karikatura: zagrebački pojmovnik kulture 20. stoljeća: zbornik znanstvenih radova* (str. 11-33). Zagreb: Filozofski fakultet

Elezović, Almir (2012) O čemu pišu novine? Analiza sadržaja novinskih naslovnica (siječanj – lipanj 2011.) 18 (1) 61-88 dostupno na <https://hrcak.srce.hr/85381>

Franklin, M. I. (2013) *Understanding Research: Coping With Quantitative and Qualitative Divide*. London i New York: Routledge

Goldwasser, Dan i Zhang, Xiao (2016) Understanding Satirical Articles Using Common-Sense Association for Computational Linguistics, (4) 537–549

Golob, Antun (1981) "Podravski jež" Dragutina Antoleka - prvi humoristički list na hrvatskom jeziku *Godišnjak Gradskog muzeja Varaždin*: 6 (6) 141-144 dostupno na <https://hrcak.srce.hr/192516>

Hadžić Fadil (1998) *Anatomija smijeha*. Zagreb: V. B. Z.

Hadžić Fadil (1999) *Antologija hrvatskog humora*. Zagreb: V. B. Z.

Horvat Josip (2003) *Povijest novinstva Hrvatske 1771.-1939*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga

Imbriovčan, Ana (2019) Analiza mema kao oblika političke participacije mladih u Hrvatskoj (neobjavljen diplomski rad). Zagreb: Fakultet političkih znanosti Jensen, Klaus Bruhn i Jankowski, Nicholas W. (2002) *A Handbook of Qualitative Methodologies for Mass Communication Research*. Taylor & Francis e-Library: Routledge.

Jovanović, Srđan (2016) Laughter as Resistance: The Rise of Political Satire in Croatia and Serbia *Političke perspektive*: 6 (3) 33-48 dostupno na <https://hrcak.srce.hr/205679>

Kreuz, J. Roger i Roberts M. Richard (1993) On Satire and Parody: The Importance of Being Ironic, Metaphor and Symbolic Activity, 8:2, 97-109,

LeBoeuf Megan, "The Power of Ridicule: An Analysis of Satire" (2007), University of Rhode Island, dostupno na: <https://digitalcommons.uri.edu/srhonorsprog/63>

Miočić, Ivana (2018) Fleksibilnost studije slučaja: Prednost ili izazov za istraživače? *Ljetopis socijalnog rada* 25 (2) 175-194 dostupno na https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=316412

Pavelić Boris (2015) *Smijeh slobode: Uvod u Feral Tribune* Rijeka, Adamić

Perišin, Tena (2008) Televizijske vijesti: u potrazi za vrijednostima. *Medijska istraživanja* : 14 (2) 63-86 dostupno na: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=49651

Plejić Poje Lahorka (2008) "Počeci satire u hrvatskoj književnosti" Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/72867>

Popović, Helena (2012), Popularni televizijski žanrovi kao refleksija suvremenog društva, *Holon*, 2 (3): 18-43

Plevriti, Vasiliki (2014) Satirical User-Generated Memes as an Effective Source of Political Criticism, Extending Debate and Enhancing Civic Engagement *MA Global Media and Communication The University of Warwick* dostupno na <https://www.coursehero.com/file/40878368/Dissertation-1-Journ-1-Satiricalpdf/>

Rosen, R. M. (2012). Efficacy and Meaning in Ancient and Modern Political Satire: Aristophanes, Lenny Bruce, and Jon Stewart. dostupno na http://repository.upenn.edu/classics_papers/33

Schroder, Kim, Drotner, Kirsten, Kline, Stephen i Murray, Catherine (2003) *Researching Audiences*. London: Arnold.

Turkalj, Jasna (1999) Zvekan - humor, satira i karikatura kao sredstvo pravaške političke propagande *Povijesni prilozi* 18 (18) 121 – 160 dostupno na <https://hrcak.srce.hr/106942>

Van Zoonen, Liesbet (2012) I -Pistemology: Changing truth claims in popular and political culture *European Journal of Communication*, 27(1) 27 - 56.

Vilović, Gordana (2004) Etički prijepori u Globusu i Nacionalu 1999. – 2000. Zagreb: Biblioteka Politička misao.

Vozab, Dina (2017) Pristrani i neprijateljski mediji te polarizacija u novom medijskom okolišu *Političke analize* 8 (30) 3-9 dostupno na https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=272354

Wimmer, Roger D. i Dominick, Joseph R. (2006) *Mass Media Research: An Introduction*. Belmont: Wadsworth Publishing.

Young, Dannagal G. (2014) *Theories and Effects of Political Humor: Discounting Cues, Gateways, and the Impact of Incongruities*. The Oxford Handbook of Political Communication

SAŽETAK

Humor i satira međusobno su povezani te se njihova uloga promatra u političkom i društvenom kontekstu u kojem se nalaze. Suvremeno doba donijelo je nove društvene i političke okolnosti koje satira opisuje, ali i novi medijski okoliš koji ju okružuje. Iz tog razloga opisane su glavne karakteristike satire ironija i parodija u odnosu s publikom te definirani ključni pojmovi: politička satira, satirične vijesti i lažne vijesti. Rad je dao povijesni pregled satiričnih listova u Hrvatskoj, a u fokus istraživanja stavio satirični *online* medij Newsbar kao danas jedini aktivni medij te vrste. Metode korištene u istraživanju su kvantitativna analiza sadržaja provedena na člancima portala Newsbar, objavljenim u promatranom razdoblju od jedne godine te kvalitativni intervjui provedeni s aktivnim satiričarima i medijskim stručnjacima. Istraživanje je pokazalo da je satira Newsbara politička, ali reagira i na društvene teme te se ostvaruje putem satiričnih vijesti. U Hrvatskoj pri proizvodnji satire postoji autocenzura i vanjski pritisci koji u odnosu na prošlost više nisu politički i direktni već dolaze od strane oglašivača. Bez obzira na oblik u kojem dolazi satira je nužan dio demokratskog društva.

Ključne riječi: satira, politička satira, satirične vijesti, fake news, Newsbar, Feral Tribune, demokracija

SUMMARY

Humor and satire are interrelated and their role is viewed in the political and social context in which they find themselves. The modern age has brought new social and political circumstances that satire describes, but also a new media environment that surrounds it. For this reason, the main elements of the satire, irony and parody, are explained in their relation to the audience while also the key concepts are defined: political satire, satirical news and fake news. The paper provides a historical overview of satirical papers in Croatia. The focus of the research is the satirical online media Newsbar, as the only active media of its kind today. The methods used in research are quantitative content analysis conducted on the articles of the Newsbar portal, published in the observed period of one year and a qualitative interviews conducted with active satire authors and media experts. Research has shown that the satire of Newsbar is political, but also deals with social topics and is achieved through form of satirical news. In Croatia, there is self-censorship and external pressures in the production of satire, which in relation to the past are no longer political and direct, but coming from the side of advertisers. Satire is in any form an important part of a democratic society.

Key words: satire, political satire, satirical news, fake news, Newsbar, Feral Tribune, democracy

PRILOZI

Matrica

1. ID članka: _____

2. Dan objave (DAN)

1. Ponedjeljak

2. Utorak

3. Srijeda

4. Četvrtak

5. Petak

6. Subota

7. Nedjelja

3. Mjesec objave (MJES)

1. Siječanj

2. Veljača

3. Ožujak

4. Travanj

5. Svibanj

6. Lipanj

7. Srpanj

8. Kolovoz

9. Rujan

10. Listopad

11. Studeni

12. Prosinac

4. Koji je novinarski format (žanr) članka?

- 1) vijest
- 2) kolumna
- 3) intervju
- 4) reportaža
- 5) komentar/kritika
- 6) fotovijest
- 7) videovijest
- 8) glas naroda
- 9) ostalo

5. Kojoj rubrici na portalu pripada članak?

- 1) Vijesti
- 2) Politika
- 3) Zanimljivosti
- 4) Automobili

6. Ukoliko je članak uvršten pod rubriku Vijesti, pripada li podvrsti rubrike (POD.RUB):

- 1) Hrvatska
- 2) Lifestyle
- 3) Sci - fie
- 4) Showbizz
- 5) Svijet
- 6) Sport

7) Clickbait

7. Glavna tema članka je:

1) politika

2) sport

3) znanost

4) događanja na estradi

5) automobili

6) pandemija Covid – 19

7) teorije urote

8) ostalo

9) mediji

10) potres

11) religija

12) narodnjaci

13) branitelji

14) Zagrebački holding

15) pobačaj

16) prosvjed učitelja

8. Glavni protagonist članka je (PROT.):

1) političar/arka

2) estradna zvijezda

3) sportaš/ica

- 4) celebrity
- 5) znanstvenik/ ica
- 6) obični ljudi
- 7) teoretičar urota
- 8) ostalo
- 9) imigranti
- 10) vlada
- 11) Zagrebački holding
- 12) Kaptol

9. Ukoliko se u članku spominje poznata osoba je li ona (POZ.OS.)?

- 1) Andrej Plenković
- 2) Davor Bernardić
- 3) Kolinda Grabar - Kitarović
- 4) Zoran Milanović
- 5) Miroslav Škoro
- 6) Milan Bandić
- 7) Ivan Pernar
- 8) Ton Cetinski
- 9) David Icke
- 10) Bernie Eckelstone
- 11) Vladimir Šeks
- 12) Vojislav Šešelj
- 13) Dejan Lovren

- 14) Bill Gates
- 15) Vili Beroš
- 16) ostalo
- 17) Ljubo Česić- Rojs
- 18) Zdravko Marić
- 19) Milorad Pupovac
- 20) Tomislav Merčep
- 21) Franjo Tuđman
- 22) Andrija Hebrang
- 23) Zdravko Mamić
- 24) Josip Manolić
- 25) Milan Kujundžić
- 26) Blaženka Divjak
- 27) Pavle Kalinić
- 28) Zlatko Komadina
- 29) Nina Badrić
- 30) Josip Klemm
- 31) Tomo Horvatinčić
- 32) Maja šuput
- 33) Papa Franjo
- 34) Ivica Dikić
- 35) Josipa Lisac
- 37) Ivo Sanader

38) Tomislav Karamarko

39) Davor Božinović

40) obitelj Pevec

41) Nina Obuljen

42) Ivica Todorić

43) Jakov Kitarović

44) Dragan Čović

45) Mislav Kolakušić

46) Dario Juričan

47) Ivan Turudić

48) Lovro Kušćević

49) Goran Marić

50) Mate Rimac

52) Zlatko Hasanbegović

53) Ivan Bunjac

54) Ivan Sinčić

55) Vladimira Palfi

10. Nalazi li se na naslovnoj fotografiji članka poznata osoba?

1) da

2) ne

11. Ukoliko se na naslovnoj fotografiji nalazi poznata osoba, ona je?

1) političar/arka

2) estradna zvijezda (ovdje mislim na pjevač/ ica, pa ne znam razlikuje li se estradna zvijezda jasno
2od celebrity?)

3) sportaš/ica

4) celebrity

5) ostalo

12. Sadrži li naslov članka ime i prezime osobe?

1) da

2) ne

13. Sadrži li naslov članka citat osobe?

1) da

2) ne

14. Sadrži li članak citat osobe?

1) da

2) ne

15. Spominju li se u članku članovi?

1) vlade

2) oporbe

3) ne spominju se

16. Spominju li se u članku?

1) desno orijentirani političar/ arka

2) političar/ka centra

3) lijevo orijentirani političar/ arka

4) teško je odrediti

5) ne spominju se²⁰

17. Spominje li članak fizičku karakteristiku osobe?

1) da

2) ne

OPREMA ČLANKA

18. Sadrži li članak fotografiju (ne računajući naslovnu fotografiju)?

1) da

2) ne

19. Sadrži li članak video (YouTube, neka druga platforma)?

1) da

2) ne

20. Sadrži li članak sadržaj s društvenih mreža (Twitter, Instagram, Facebook)?

1) da

2) ne

21. Sadrži li članak poveznicu na društvene mreže (Twitter, Instagram, Facebook) ili na drugo mjesto na portalu?

1) da

²⁰ Politikari su podijeljeni prema orijentaciji koja se navodi na službenim web stranicama njihovih stranaka ili njihovim osobnim stranicama. Problem nastaje kod stranke Živi zid odnosno njihovih sadašnjih i bivših članova (Ivan Pernar) jer se tradicionalno odbijaju svrstati u bilo koji „kalup“, a javnost i akademski stručnjaci nemaju čvrsti konsenzus osim da su populist. Politikari Živog zida i Ivan Pernar kodirani su pod „teško je odrediti“. Isti kod pripada i svakom spominjanju Milana Bandića. Iako je najveći dio političke karijere proveo kao socijaldemokrat, njegova stranka Milan Bandić 365 – Stranka rada i solidarnosti prema svom načelnom političkom položaju može se svrstati u lijevi centar, Milan Bandić za vrijeme pisanja ovog rada u hrvatskom Saboru podržava Vladu i politiku drugačiju od vlastite predstavljene orijentiranosti. Općeniti konsenzus javnosti je da kod njega prevladavaju elementi populizma. Kako piše Zakošek: „Bandićeva je kampanja, kao nijedan politički pothvat u Hrvatskoj prije njega, demonstrirala puni spektar populističkih ideoloških instrumenata: mobilizirala je protiv stranaka, elita i navodnog establišmenta, te protiv svjetonazorskih manjina (nekatoličkih vjernika i ateista), a zagovarala tradicionalistički, katolički svjetonazor »moralne većine«” (2010: 10). Iz ovih razloga svako spominjanje Milana Bandića kodirano je u „teško je odrediti“ jedinicu. U ovom dijelu matrice istražiti će se satirizira li se više članove vlade ili oporbe.

2) ne

22. Koristi li članak fotomontažu?

1) da

2) ne

23. Sadrži li članak meme ili je napravljen u formatu meme-a?

1) da

2) ne

24. Kako je potpisan autor članka?

1) ime i prezime

2) inicijali

3) ime i inicijal prezimena

4) nije potpisan/potpis redakcije

Intervju

TRANSCRIPT 1: _dr. Cody McClain Brown

To get things off the ground...Can you remember the first time you encountered the political satire?

Uh, yeah probably with Saturday Night Live. Uh you know, Saturday Night Live in the early 90's, Dana Carvey would do George Bush and I remember...like actually that's probably how I got interested in politics, right...cause I would see him do this impression and thought it was funny and I would want to know what he is making fun of, so I would watch the news and it would kind of go together. I must have been aaa...12, 12 maybe. So yeah, that was the first time through Saturday night live.

Funny you mentioned that because I just discovered Norm McDonald and he did satirical news for Saturday night live?

So, and it's funny...because I remember my parents...so occasionally I would be up late at night to see Saturday night live when my parents would watch it when I was young and Denis Miller would do Weekend update that is satirical news part and I didn't get any of the jokes I didn't understand any. But then it was Kevin Nealon when Dana Carwin would do George Bush and Norm McDonald and that was when I knew enough about the news to get the jokes...you know.

I'm just watching old clips on Youtube.

Yeah, and Norm McDonald he got fired because he cursed on screen. I really wasn't fair it is ridiculous that he got fired for that...but Lauren Michaels is...anyway so....

And what about in Croatia...can you recall any...

Yeah, in Croatia... I hope you can hear me?

Yes, Yes everything is fine.

So in Croatia, you know they had Newsbar. Right? And I would check Newsbar and I was really happy whenever there was a joke that I got. Right? And so the first that I can remember getting was that Ante Starčević did a like a parental test, like DNA test and he is not the father of the nation. I got it I was so happy that I get it..um..so I would do Newsbar and know it's Prime Time with Borna and Domagoj. And even still today I don't get all the jokes but not because Borna can be very esoteric in

some of his humor but just because I don't understand all of the Croatian right. So, whenever I get the joke I'm really, really happy about it. You know, that means I know enough Croatian, I know enough about the news that I can get the joke.

This is really great starting point, cause we will touch later some of this thing. So, you are familiar with Newsbar, how do you describe satire of Newsbar in your own words?

To me it's a bit similar to the ONION, right? The way the joke seems to work is when they take common phrases and ideas and they turn them in to some kind of punch line. So the thing with Ante Starčević father of the nation and then OK but now we have DNA testing we can take it literally, so basically that's what it's doing, taking mints and ideas and symbols and like kinda transfer it to literal interpretation and that's where you get the humour.

And what about in general can you compare the American political satire and Croatian?

I mean just in general in the United States it's much we have a a much longer tradition of making fun of our leaders, right, you know? And in Croatia it used to be punishable to make fun of your leaders' whether it was Tito or Pavelić or Kralj Petar or whoever. Where's, in the US it never has been and so I think its much more open and much more accepted and because of that its probably much easier. Its...I don't think you could have the United States without political comedy. Right? Its just part of who we are and I think it always been there. Whether its done like in campaign way in negative like attack ads or something there's still some humour that can be there or if it is done in a comedic realm. So, as far as I can remember people have made jokes at Presidents expense. I remember a this big big one was when Stephen Colbert hosted this aaa White House Correspondent Dinner in 2006 and everybody was so upset at George W. Bush and Iraq war and also the media was not really critical about him, right? The way the media threats Trump they never threated Bush like that, maybe till the end. So, when he did the satirical routine as Stephen Colbert from The Colbert Report, it was so refreshing and hilarious and I remember watching it with the Turkish friend and he just couldn't believe that that could happen. He couldn't believe that you could have comedian making fun of the President of the United States with the President of the United States on the stage and I think it's the same thing here today there's no way someone like Milanović or Plenković would sit through that. Right? So, to me United States when you compare to Croatia is much more open in publicly ridiculing politicians.

And how can you comment on the situation that all of today satirical shows in US are liberal or left oriented, right?

I mean most of it ... there could be some right-wing stuff...but uhm I don't think it's because of "liberal bias" it is because reality "has a liberal bias" haha right? You know, haha. Like, look...people made fun of Obama, right, when he was President, they made fun off Clinton when he was President. So whoever the President is no matter which party they going to be made fun off. Donald Trump is just easier to make fun of, right? George W. Bush was easier to make fun of. He talks, well now to compare to Trump he speaks like a genius, but at the time he said all these things wrong. And comedy, you know is about peeking behind the curtains and exposing, especially the political comedy, political satire is about exposing the lies and corruption of the leaders through humour. And for something to be humorous it has to be true. That's the way it works, so I don't think it's the liberal bias that just hot it is. How can you make the right – wing joke... like... I mean the American right wing is in denial about reality. They don't accept climate change they still believe in religion and Jesus will come back soon and world is going to end so how you turn that into humour that doesn't make fun of that stuff? I don't know. So, I think that's one of the things why there is a bias cause the humour is cued that way. Yeah, I can make fun of Obama because he is black but that's not really funny.

Can satire change society?

Yes, I think so, absolutely! I think, well... put it this way, I don't know if it can change society, but society without it is a very different then the society that has it.

Can satire maybe public opinion?

Hmm... I don't know cause for something to be funny it has to be true, in my opinion, so there has to be understanding of that thing already, so there has to be that opinion. And then te comedian just comes in and (slams fist into his palm) just kinda nails it to a visible display. But it has to already exist there. So I don't think Trump is unpopular because people are making jokes about him I think he is unpopular and people are making jokes about the situation and people are responding to them cause they see the reality od it, even though he is pretending that reality doesn't exist.

And what about political participation can political satire can have any effect on political participation?

Well actually there was a paper I read, I mean this paper must have come out in early 2000s and I read it like 2008, like a scholarly work that actually showed the opposite. It showed more people who watch Daily Show were more likely to be politically disengaged, like basically not vote. Then people who didn't watch the Daily Show, Didn't know how those findings hold up, you know I has been long time since I read that paper. It's called the Daily Show effect. In a scientific way you know the evidence

says that maybe not. In my heart I think yeah because it like a part of the reason I got into politics in political science was I think because I was exposed to this comedy but that's just me I don't know about I don't know how it works on society.

Yea I think that paper argues that people become to cynical to vote or to the anything if I recall correctly. What about political elite and government does it have effect on them? And how can we see the effect it has?

A hmm..hmm... That's a good question, I think it depends a lot on who the leader is, can the leader take the joke, you know like...in the case of Donald Trump he can't, you know, and there's actually some speculations that he decided to run for the president because Barack Obama made fun of him so much. At the 2012. Or 2011 I can't remember White house correspondents dinner he made all these jokes about him in front of everybody. And some say that's when he decidet to run for the President. I don't know if its true, but you know for example at the white house correspondent dinner there is always the comedian the President came and they made a jokes about. Trump has not attend that event since he has been President. In America the political right uses political satire an political comedians as like you know, there bogeyman like oh Jon Stewart and all the people are making fun of the president you know, I don't know I think it depends on the politician if they like being mad fun of or not. Some like Dick Chaney I don't think cares, someone like Barrack Obama I don't think cares, That would be a good research. Question is to interview members od Congress or whoever maybe they are just happy that they are popular evought to get a joke made out of them.

I always wondered did the political memes had any effect on Hillary and her campaign...because there were so many...

If you talking like about on the online scene I do think that memes in the online realm I do think that can effect maybe not the lead opinion but I think it can effect a mass opinion. You know to me I cant believe im saying these.. a viral meme could be more powerful then a joke from a comedian. That's be also a good question because we all know that online behaviour and online activity influences people different than traditional Media so to speak. And so means and that kind of stuff could very much...hmm... probably not instigate some kind of activity but can definitely be strong reinforcing do for your opinion. If I don't like Hillary Clinton and my grandma sends me a meme it's going to reinforce my idea...and it might be, I'm just making it up right now but it could be.... because memes are a collective joke that is anonymous right? so it's like one big inside joke that everybody knows. so when you see meme you feel that there is a audience out there, maybe you assume there is majority

of people that believe something similar to you to get the joke. Right, whereas when we talk about stand up comic or political satirist that's his joke and he owns it,

What about the satire of the Newsbar? Do you think its left or right leaning or...?

I don't know enough to tell... hmm... I can tell you one thing, so I know Borna Sor is a part of it... he was there now he does Prime Time. But I know... you know he and I are pretty good friends and he has you know left wing sensibilities but he is not... he is in it for the humour. Like if he can find the joke and make it a good joke he will do it. He is not one of this what I would call hard core lefty's that are like Tito is sacred and partisans are sacred he's definitely not not that. He loves Croatia he knows more about Croatia than anybody and he is just in it for the humour.

Can you notice stereotypes in political satire whether in the American political satire or in Croatian?

Yeah, I think they kind of represent broader stereotypes in society. You know all Trump supporters are bunch of rednecks. Obviously that is not true, there is much more nuance. Uhm same thing I would say in Croatia you know, if you are catholic then you may be fascist or if you don't go to church you are probably communist, if you are HDZ to some people you are Ustaša and if you are not HDZ you may as well be Četnik or secret Yugoslav zomboid or you know, I mean all these things which it's obviously much more complicated than that but these are... you know... and when you rely on two sentence joke you rely on stereotypes and presumptions on things.

And when we talk about the audience and satirical text what kind of factors are included in the perception of the satirical news? Like some people find something offensive others find it funny, what kind of factors cause that?

To me That's a really tricky question especially nowadays when everybody the whole like PC you know cancel culture you know no what are you allowed to talk about how are you allowed to talk about it. and to me it's really it's all about if it's true or not right? And if it's absurd. it's like Kevin Hart had this joke it's not really political but it was again gays right? And if my son was gay I would smash his don't house or him right? And when your first hear it it's really not a good joke but when you think about it wait why would he have a dollhouse? Like you must have bought... you know... it's still not a great joke but it's absurd right?

And it was like 10 years ago go on Twitter I think.

Yeah and life is changed... But I think to me what really matters most in a joke is if it's true and if someone doesn't find it funny is because it's not speaking truth to them. Like when I do mine stand up comedy and it's very funny that when I do it for Croatians most people find it very funny. when I do it for non Croatians nobody gets it because I'm talking about reality that they don't know. And if I make a joke about Bajadera and how Bajadera is the gift... I forget exactly the punchline but it's the gift you give when you don't know what to give. If I make that joke to Croatians they find it funny and if also funny because foreigner is talking about it and it's also true. we all don't know what to give you give Bajadera. that's just how it works. and I did that joke for foreign audience In Croatia but they were like hmm... right so it's about is it true or not. So if someone finds a joke that's not funny It's cause it's not true enough for most people. For me that's the key element that has to be something true. if someone do makes a joke about a gay guy and I'm not homophobic and I got no problem with who people sleep with and so I probably won't think it's dead funny. Because that's not true to me maybe other people will.

Can audience be informed enough by only watching or reading political satire?

Again I think you have to be aware enough of what's going around to find it funny. Like I watch Colbert and Seth Meyers on youtube and it sorts of spooks on Trump but you got to know what is going on. You have to know that Donald Trump said something crazy were there is pandemic going on . Otherwise you probably will not be really receptive to the humour. I don't think you can.... like go back to Newsbar and if I didn't know anything about Ante Starčević I wouldn't got that joke but I had to know who Ante Starčević is. they make you take the test when you come in to the Country.

For you what are the fake news and can the audience differentiate between the satirical news and fake news?

This is really big issue, right? To me fake news or the opposite of humour because they are trying to to masquerade the truth. and you have a lot of these people who in 2016 election night make this fake new website and they would always excuse it like oh it is satire I am making fun of the fact that people believe this. You are not because you didn't disclose that and people think that this is real news. fake news are designed to misinform and to sort off justify something that is bad usually where is satire more about revealing something to somebody that is bad. Satire doesn't justify things it makes fun of things so I think that's where to to are different. yYou know no if you are are you know I don't think anybody laughs at fake news. Like I laugh ha ha ha me kill myself I can't believe that people believe this. Fake news isn't funny it is propaganda.

So I don't know how much you know about Croatian satire in the 90s but maybe can you compare attitude of politicians and politics towards satire during the 90s and maybe now?

Well I know about Feral Tribune being the key satirical press and in the 1990's the thing about Feral Tribune as far as I understand it was that actually that's where sometimes you have to go to get the real news, cause of so much state censorship or self-censorship from the journalism and media. I mean I know people who wrote for Feral Tribune and they are not comedians, today they are journalists or professors. So Feral Tribune was actually using its position in this weird part of society to actually get real news to people. So I would say Feral Tribune was in court all the time they finally shut it down because they had so many court costs and things like that whereas today you have more diverse marketplace, so I think you have more place for satire, whether that's on Youtube people can make youtube shows Or you know borna had Montirani proces on HRT and they were cancelled and they went to N1 for Prime Time. So that shows us there's less government intervention but the problem with Croatia is that it is a small Country and so if you upset the wrong people you know everybody are a phone call or two away and they can try to make uncomfortable for you to exist. But I think there is is is definitely more open Society then it was in the 1990s and there is no war going on.

So we we already talked about the memes, can you comment on such large number of political memes and new whether that Facebook pages satirical pages, why there are so many of them?,

Well I don't know, uhm I found myself making memes, on my Twitter account im posting memes that I am making and I'm basically doing it because I can't perform in front of live audience and i can't do the next best thing which is teach, right haha, so I just think it a type of expression for the people like kind of release outlet but its weird because you dont get any monetary rewards for it, there is no revenue for creating a funny meme so i don't know why people do it. it is kind of hobby I guess. And also to me... today i posted the meme about the guy who is choosing between buttons, and all this Republican senators cause all this aid to people during the covid crisis is set to expire in a few days. You have 40 million people unemployed in United States, five million people more without health insurance when the pandemic started and the republicans are like aaa nah we are spending too much on them. So I was like helping millions of people or remaining assholes. And it was like a good way to me focus my dissent with republican party, my dissatisfaction with them without sounding crazy but trying to sound maybe kind of funny.

And what are today's greatest obstacles for political satire and what can we expect in the future?

well in Croatia the biggest obstacle is jus..again it's the culture where it's not as accepted to make fun of political leaders, I do think it's changing I think it's becoming more acceptable now. But Croatian humour is very weird because to me there are always two levels, like there's what everybody knows and then what is officially talked about. There is always a big gap there more so than in America. I think society is ready for humour, Croatians have good sense of humour, they are very e they are fine with political satire, but at the same time I know some political satirist have gotten death threats from people, they've been attacked. I think that's a challenge. In the US I guess challenge is if Trump really turns America into dictatorship ha ha I mean even if he did I think we still would have jokes. I don't think there's too much challenge for the US this is the prime time for comedians and for political satirist. The pandemic has actually spawned a few stars on Twitter and TikTok, this woman Sarah Cooper does these little skits. She takes Trump's audio and then acts it out and it's really hilarious and she has blown up, she went from being struggling stand up comic and author and now she's hugely popular. So I think it's a good time to be political satirist in the United States cause we need it.

And this is great thing you just mentioned, this technological progress where you can do such things, if we just look at the technological progress what is the future form or the political satire.

Yeah, that's a good question. I mean to me it's kinda like journalism so journalist now have to be able to take pictures and edit photos, manage social media and write articles. And I kinda feelin if you wanna be a comic or a political satirist you need to be able to have a video, memes, tweets, one liners and stand up specials, you know you have to do all of these things. And in that sense it's maybe more work but in other sense it's allowing, like everything on the internet, it's allowing people who maybe wouldn't have found its audience in maybe traditional way to find it in a new way. That's kind how I feel, so... and also it is more and more difficult to stop, you know if I tweet something about the government in Croatia or about the United States government how can you stop it how can you censor that, so I think it's definitely like liberating unless you are from China or something.

Kada ste se počeli baviti satirom i zašto?

Pa znači ajmo reć da nekom satirom i zafrkancijom sam se počeo baviti već u osnovnoj školi. Znači osnovna škola i srednja škola..to nešto kad sam prvi put shvatio da mogu nasmijat ljude i zabavit ih mislim da je to bilo u petom razredu osnovne oškole morali smo pisati dnevnik, thedan dana smo morali pisati što nam se dešava u životu..i sad sam je to nešto krenuo pisat i bilo mi je to malo suhoparno znaš kao u stilu danas sam ovo...ja sam odjednom neku zafrkanciju u tome napravio kao da smo mi učenici luđaci, škola je ludnica i profesori su psihijatri znaš i sve sam jo tako to u nekom prenesenom značenju pisao i prvi puta sam tada osjetio kod ljudi neku reakciju di onak mi smo to svi čitali na sve se zijevalo ja to svoje čitam i svi se smiju, ja gledam jel to tak smiješno i onda e to bio prvo ajmo reć ono ajde mozda bi ja tom nekom zafrkancijom ali više sam ja nagingjao novinarstvu uvijek sam volio pisati, nisam baš bio neki bajan učenik pogtovo u prirodnim znanostima. Ali recimo iz hrvatskog iz zadaćnice sam imao pet baš sam volio pisati te priče. Znaš to bude uvijek ocjena koja me spasi onih loših ocjena iz gramatike. Lektira i zadaćnica je čupala moju ocjenu iz Hrvatskog. I onda kada je trebalo upisati faks, kod mene se u kući kupovao Feral iako je moja kuća na neki način bila desničarska, ali je moj otac na neki način bio disident HDZ-ov i onda je on iz prkosa prema toj svojoj stranci koja ga je razočarala na početku 90-ih odmah onda je on kupovao Feral. Sad ja to nisam , ne mogu reć da sam bio neko briljantno dijete koje je čitalo novine, nisam ali sam ih listao i on da su meni te fotomontaže bile urnebes kad vidiš tog Franju Tuđmana kojeg svi doživljavaju ko Boga jebote a ovi se zajebavaju snjim baš ga stavljaju u jako ružne pozicije, ionda je ono ajmo reć na neki način posijalo sjeme nečega što će kasnije proklijat. I onda kasnije kroz srednju školu sam dosta čitao Dežulovićeve kolumne u Globusu i sve i nekako ono i to pisanje i sve ja sam sebe vidio u nekom novinarstvu i onda sam išao studirat novinarstvo ja sam sebe vidio kao novinara. Istraživački novinar, komunist neki da radim u tisku eventualno na portalima ali to je opet nešto pisano jer ja sebe nisam mogao vidina televiziji..znaš ono nemam ja tu facu nemam ja tu dikciju. I ovaj onda sam negdje krajem ili nasredino svog studiranja koje je jako dugo bilo pa mozemo rec da je bilo na sredini sam počeo pisat blog. I tu sam u kojekavim formama eksperimentirao znaš ono anonimam si i onda uzmeš neku temu i onda sam pisao i neke analitičke tekstove i neke bijesne kolumne i izmišljene priče i zafrkancije znaš svašta sam ja tu nabacio i onda je kak sam to pisao na tom blogeru koji je bio servis vezan za Indeks i onda se meni javio Matija Babić kao jel bih htio pisat kolumne za Indeks i onda sam ja napisao prvu kolumnu za Indeks koja je završila tako da su razbili ulaz u Indeks i napisali meni grafit da počivam u miru i meni da ću... Rest in peace Domagoj Zovak i masu prijatnji smrću sam dobio. Morao sam imat tjelohranitelja koji je 2 tjedna išao gdje god sam ja išao tu je i on išao. To je

bilo dost blesavo razdoblje danas kad gledam, a ja sam bio balavac tad sam imao 23 godine i nisam ja baš previše..mislim i dan danas ja kad radim stvari baš ne razmislim previše o tome što ću napraviti nego ono mene nešto pukne i meni se to sviđa to hoću napraviti i onda tek kasnije se nosim s posljedicama. Ovaj zato što stvari često radim iz srca ne iz mozga. I onda sam upo u male nevolje s tim Indeksom i onda mi je frend dobar reko ovaj mislim dobro je to sve što si htio reć ali trebo si ti to malo ono znaš kak....jer ja sam snjim znao nekad zajedno neke tekstove pisat na blogeru. I onda mi je on reko trebo si to prebaciti na zajebanciju na satiru znaš ono ti si to smrtno ozbiljno napisao i ljudi su popizdili, ali da si se malo zajebavao s tim ne bi znaš pola ih ne bi skužilo pola im ne bi bilo smiješno.... Ja reko da jebote stvarno ak ću ja ozbiljno govoriti stvarni i ću imati ovakve reakcije onda možda bolje da sakrije tu svoju jezičinu dugačku i sve i zakopam ju u neku zafkanciju i sve onda to možda bude neki moj neko moje usmjerenje u kojem ću ići. I kažem paralelno u to neko doba sam intenzivno počeo gledati Daily show. Jon Stewart Daily show, Colbert Report od Stephena Colberta meni je to bilo onak jebote! I svaki put kad sam s kolegama s faksa pričao gdje se vide što bi htjeli raditi znaš..ovaj ja bih htio to nešto raditi treba neki Feral na televiziji trebamo s tim, ali znaš da budem neki scenarist u tome da nađemo nekog ko je stvarno smiješan i zabavan. Ja ako mogu biti scenarist u nekom sobičku ja bih bio presretan. E i onda ti tamo 2012 jedan moj frend koji je slušao mene u tim mojim željama težnjama i snovima, a druga težnja je bila da radimo Top Gear ako mogu birati da radimo nešto onda bih radio emisiju koja je Jon Stewart ili druga emisija koja je Top Gear. Znači Top Gear je meni ono znači kako je to pun kurac smiješna zabavna emisija, znači to ljudi koji ne vole aute mogu gledati tu emisiju, a ja obožavam aute, a ja obožavam aute iako ne znaš nisam veliki fanatik da znam cilindre i sve ali znam marke i pratim tko što radi, volim aute otkad sam bio klinac, tehnologija dizajn baš volim te stvari. I kako ovaj Top Gear je preskupo da će ikad biti kod nas onda je taj frend mene zvao e vamo ti neki dečki rade ono što si ti pričao Daily Show. Ja reko di mada ima taj neki portal su pokrenuli prije 2 mjeseca i sad im je netko otišao, a konkretno otišao je Domagoj Pintarić, mislim ne znam jesi li čuo za njega n je stand up komičar ali jedan od glavnih teoretičara ravne zemlje u Hrvatskoj.

Wow

E to da vidiš takvih sve ima luđaka koji se zovu Domagoj. I onda ti je on otišao brzo s Newsbara, a kako je Newsbar osnovan 1.04.2012. ja sam ti došao negdje sredinom 6. mjeseca kada je on otišao. Dakle javio mi se taj koji je osnovao Newsbar Vlado Lucić iz Babine Grede i to je selo koje je zapadnije od moje rodne Županje i onda smo mi kao kliknuli jel zemljaci vamo tamo pa ajde ti napiši 2-3 teksta a pošalji i sjećam se taj neki prvi tekst koji su mi objavili prvi tekst je bio o svećeniku koji se predobro ponaša pa nitko u Hrvatskoj ne zna za to njihovo malo selo. Nit siluje djecu nit ucjenjuje

ljude za milostinju da moraju davat novcenit vozi skup auto...nikao se oni su znaš, izmislio sam ime ne znam Donji Ridijanovci ne znam tak sam nekak nazvo to izmišljeno selo i kao nitko ne zna za njih i kao zašto nitko ne zna za njih pa zato što ti šupčino ne radiš nikava sranja. Jer kod nas u Hrvatskoj kad neki župnik radi neko s***** onda svi uvijek znaju Za to celo j***** pa i županja je proslavio moj nekadašnji svećenik s kojim sam ja isto tako ima nekakav sukob. I ovaj onda ti je eto kažem ti negdje u šestom mjesecu 2012. sam ja počeo raditi na Newsbaru i ovaj i eto radio sam skroz do eto do prošle godine do četvrtog mjeseca kad smo se razišli sa NewsbaromBorna i ja. I znaš ono bilo je to uvijek ti je teško ja sam bio tamo kada je to bilo ništa znaš ono to nitko nije znao za to kada to nije vrijedilo ništa jer je bilo ništa i i znaš ono onda kada to sudjeluju u tome i gradiš to od početka, ali to nije tvoje jesi sentimentalno vezat za to ali vlasnički ili bilo kako da smo mi imali nekad bilo kakvog udjela u firmi kao firmi nismo nikad. Nikad nismo mi nikakve odluke što se tiče poslovanja financije i to to ti ništa s tim nismo imali. Znaš onda ti je naš jako kasnije jebote ne znam kada je izašlo ono sa Montiranim procesom. Koliko je koštala 1 epizoda znaš ono nismo ti niš imali s tim to je nas samo bolilo jer smo mi mislili znaš on ti nama nikad nije rekao koliko je koštala epizoda, onda kad čitaš u novinama a mislio si da si dobro plaćen za svoj rad i onda kad si vidio koliko je koštala epizoda to onak A baš sam budala jebat ga. tak da ono.... znaš ono ja volim tih svojih sedam godina bilo je ono sjajnih trenutaka bilo je dosta groznih a bilo je trenutaka kada se solidno živjelo bilo je trenutaka kada si stvarno onu krpo kraj sa krajem i samom ti nije bilo jasno zašto to radiš za koje kikiriki novce si radio. Jer kažem ništa to nije moje cijelo vrijeme radim za nekoga i ako kažem tom nekom sam sam zajedno sa svim drugima pa tako zajedno i s njim napravio da danas znaš ono da ljudi znaju što je NewsBar da ljudi vide neku blesavo da da da smo mi već pojam u rječniku znaš: ovo nije News Bar, nešto se desi bizarno i sad da ljudi ne bi pomislili da je neka zajebancija Ne .ne ovo nije News Bar. to kad postaneš pojam onda si stvarno nešto postigao jebote ga. Kažem teško je to sve skupa bilo pustit napustit ali jiba ga morali smo kužiš jer su neke stvari zapele i razišli smo se.

Kako sada izgleda biranje tema za Prime time i uopće uređivanje emisije?

Mislim ja bih ti sad mogao mogao ispričati neku..... fensi šmensi verziju ove priče. To je sve super divno krasno ali to ti je onak KAOS! To ti je kaos zato što svaka epizoda ovisi o jednom čovjeku jedna epizoda sam to ja druga epizoda je to Borna i onda ja nemam sobu scenarista ja nemam ljude koji svako dolazi sa svojim idejama sa svojim raspoloženjima sa svojim jednima koji su ovakvi ili onakvi. I taj tjedan radiš emisiju i nema veze što ti se desilo koja ti je situacija doma koliko si imao posla koliko si imao ekstra obaveza jeli ti se netko razbolio u kući , e je li ti netko umro u familiji, kužiš znaš ono... uvijek si napravio tu epizodu i i kažem i dalje to kaos zato jer smo mi rastrgana između toga da me imamo ugovornu obavezu za emisiju od 15 minuta gdje bi svaki Prime time mogo

trajati 15 minuta. Ja bih 15 minuta emisije mogao napisat za par sati ali ne bih ja bio zadovoljan s tim jer bih ja mislio da nisam neke stvari pokrio da nisam govorio o nečemu bitnom da nisam osmislio nešto novo za tu epizodu neku zafrkancije ili nešto. I dalje se previše oko svega toga trudim ubijam i gazim jer uvijek želim više i bolje i realno ja nisam do nikad kraja zadovoljan. Ja ti sjednem i krenem gledati dnevnik od petka do četvrtka a nekad i od petka do petka . Ja ti znam imam jedno 12, 13 stranica bilješki znaš ono time code taj taj je rekao to ovaj je rekao to ovaj to, imam neki slijed događaja ispisano, svaki dnevnik i onda usput ako mi padne neka ideja na licu mjesta moja reakcija odmah ju zapišem i onda kad to sve prođem i još gore iznad toga imam nekih natuknica ne vezano ideje koje su mi pale na pamet za neki skeč za neku vijest, neku zafrkanciju, nešto što bih mogao reć pa nešto onda malo ispucam na twitter-u i na facebook-u da malo testiram kako će ljudi reagirati na neku od tih fora a i na neki način da ih beziciram jer ja ti kazem meni to najviše ide na živce kad mi netko dođe i kaže da sam ukrao neku njegovu foru znači ono... napuši se..... to to to mi je ono okotim se na to. Zato što zašto bih ja to radio, zašto su svačija ega toliko velika znaš ono ja kad vidim svoju foru kod nekoga moja prva reakcije je pa jebote ok great minds think a like. Znaš živimo u istoj zemlji na sličan način, komičari, zafrkanci, satiričari razmišljaju pa moguće jeboteda smo nas dvojica trojica dobili istu ideju. i nije mi prvi put kada vidim tvoju foru negdje da kažem da da da vidi kako je on meni ukrao i ako to i pomislim. Pa neću ići nekog javno napadati oko toga i kad vidim da je netko ukrao meni je drago OK jeboteukradi pa boli me... znaš ono pa ne kradeš od nečega što je loše kradeš kad je nešto dobro. I onda ti ja to malo fore već ispucam na twitter-u i fejsu i onda se Jan ljuti na mene pa zašto to pišeš pa reko zato što će netko drugi to napisati pa onda će mi reći vidi ga kako je ukrao. Onda ti ja za to tako moram malo si rezimirati fore i onda ih jednostavno opet ponoviti u emisiji jebi ga znaš ono ja ti kažem izludi me to kad čujem da mi netko kaže da sam mu ukrao. I uglavnom imamo te natuknice imamo te neke ideje i već je petak kaj emisija ide van u nedjelju i onda ti ja krenem to pisat smišljat taj neki intro pa pa tu znam za pet pa idem dalje pa pišem neki uvod i tako dalje. Ja ti kažem znači meni ti treba za tih nekih znači to ti je ono tri stupca prvo je neki redoslijed video ja video ja... onda su tu u sredini je moj tekst koji ja govorim imam tu neke upute i Janu što tu treba staviti i samom sebi neku eventualno didaskalija starim što trebam izvesti na koji način i tu s desne strane mi onda stoji koje još grafike isto Janu moram ispisati kako koja grafika izgleda što treba biti na njoj u kojem trenutku se treba pojaviti znaš ono to ti je posao za pet ljudi i plus još pet scenarist da sve to skupa radi. Ali to sve radim ja ili Borna. To zna biti stvarno izluđujuće i meni ti treba od 8:00 do 16:00 da napišem scenarij ovisi koliko će emisija trajati ovisi koliko ima tema nekada ima toliko tema da ja zapravo moram barem barem trećinu do polovic u svega što sam htio staviti u emisiju izbaciti van to jest ne stigne stat unutra jer ja fizički ne stignem to sve ispisati da bi mi to stigli snimiti montirati. Znači to su ti bile one neke svinje od emisije koje su trajale po 50 i

pet minuta i tu je još bilo materijala to se još moglo... onda onak znaš ono netko će mi zamjeriti ako ne spomenem ovo pa ne spomenem ovo pa pa ovo pa bilo je ovo i ovo je bitno e ovo je dobra fora znaš... I nakuca ti se toga i znaš onda Jan popizdi već lagano na mene jer moramo to u nekom trenutku stići snimit da on to može montirati i napraviti grafike i da to onda stigne na N1 do pet popodne u nedjelju Gotova emisija i tu često zna biti...i znaš mi smo znali ono nekad i zakasniti i ne stići to poslati na vrijeme jer jednostavno znaš to je posao za hrpu ljudi, ali mi se ne želimo držati niti svoje ugovorne obaveze za koju smo plaćeni nego mi idemo i preko toga jer eto trudimo se i trsimo se i sve se nešto mislimo kao pa netko će taj naš trud nagraditi nečim kao da će nam ti pa više novaca dobit ćemo negdje drugu emisiju gdje možemo sa većim budžetom sa više ljudi radit bolje stvari ali ništa znaš ono izuzev nekog tapšanje po leđima od ljudi i nekih boljih brojki lajkova komentara i ovako na youtube-u ništa od tog ekstra truda znaš ali meni nije žao i ja sam ti takav čovjek ja ću sebe nagazit do krajznači ja ti ne spavam niti ti moji vikendi znači petak, subota, nedjelja to je 72 sata ja ti u tih 72 sata skupim otprilike 8 sati sna. Sve onak na rate spavam, 2,3 sata pa se trgnem pa idem radit. Sreća na televiziji se ti moji podočnjaci ni ne vide radi naočala ali ja sam ti razvaljen! Ja ti znam u tako katastrofalnim stanjima snimat tu emisiju znači ja popijem kavu, Redbull, kavu pojedem neku čokoladicu proteinsku mislim da će me dić taj šećer i kofein i sve i opet brate mili snimim tu emisiju onak lagano pričam, a ja sam baš mislio da brzo pričam. Toliko mi je mozak već spor toliko je žvakan već ono uništavanje i stalno imamo tu priču da ne bi trebali to tako radit da nećemo tako radit da ćemo sve napraviti na vrijeme, ali nećemo zato što eto to ti je život i ljudi isto kažu daće prestat pit pa nikad ne prestanu pit i znaš ono jednostavno tak i mi to ti je tako jedan kaos. Borna je malo discipliraniji ovo što ja pričam vrijedi za mene on jediscipliraniji od mene i kod njega nije to tako izraženo on se može fokusirat i sve, ali kažem on ima dvije mačke doma, ja imam dvoje djece i ovaj zna to često bit onak vaganje između tog familijarnog života, mog posla i toga što želim ić svaku večer na trening jer to je ono stvar koja me strašno spašava mi živce i sve da se mogu nosit sa svime time. Jer ova emisija je em otrov, to ti je otrov ta količina upijanja vijesti u sebe tu konzumaciju svega toga negativnog da bi iz tog negativnog proizveo nešto zajebantsko i smiješno znaš ono ok je to meni neka terapija li to je cijelo vrijeme gutanje otrova pa ćemo to proradit pa će proizač iz toga neka katarza. Ali iznutra te to onako malo ždere uništava a da ne govorimo da ti mi tu emisiju bez prestanka radimo već 4 godine. Znači 4 godine mi nismo, mi smo jedan tjedan preskočili kad smo se posvađali sa vlasnikom Newsbara i on je složio neku neku best off nešto je on narezao i poslao njima da ispoštuje ugovornu obavezu. Sve ostalo ti je znači ono mi nikad nismo stali nikad nismo stali i kažem volim to što radimo ali će me ubiti. Jer znam umoran voziti doma poslije snimanja znam umoran do vozit se na snimanje par puta je bilo nekih crvenih svijet Ala na semaforu koje sam u zadnji čas ono skužio. tak da znaš ono.

Nadam se da će doći Bolja vremena

Ja se isto nadam ili će doći Bolja vremena ili ću ja poginuti od toga. Kužiš ali ali mi nije žao znaš ja volim to što radim. Moji frendovi koje rade za bolje pare u bijesnim firmama poznatim i sve ali nitko od njih nema taj gust jebat mater na televiziji debilima znaš ono oni jednostavno rade u svojim firmicama imaju šefove kretene prebacuju se papiri i znaš ono radi se od 9:00 h do 5:00 h jebiga, a ja radim kao ti i sve ali kažem imam neku satisfakciju da ono da nekim ljudima kažem neke stvari na televiziji i da je to onak provokativno i da se to ljudima sviđa i da to ljudima daje neku satisfakciju pa koliko god to malo ljudi bilo nema veze. Znaš ono birana publika. Nije mi nije mi žao nije mi što to radim. Volim to raditi.

OK. idemo na pitanja sa satirom. Može li satira kreirati javno mnjenje ili možda utjecati na političku participaciju građana?

Mislim kada bih gledao primjere iz Amerike tamo utjecaj koji je recimo John Stewart koji je imao na Amerikance prilikom izbora 2008 i 2012 da bi Obama bio izabran kao predsjednik. Di on nikad nikad nije tu svoju ajmo reći lijevu to je za Amerikance to je lijeva demokrati su kao lijevo jel iako su daleko od tog lijevog, ali oni su njihovi lijevi. On nikada nije skrivao tu neku svoju naklonost demokrat ima uvijek je srao po Bushu po republikancima i sve. I njega su mladi ljudi strahovito konzumirali te emisije i sve i mladih ljudi su izlazili na izbore tako da da. Znaš ono pokazala su istraživanja da mladi ljudi više vjeruju satirični vijestima nego stvarni vijestima. Više vjeruju Collbertu i Stewartu i ovim nekim drugim hostovima američkim. Više vjeruju nego mainstream medijima. Tako da ste strane imaš primjera da to stvarno je tako ali kod nas znaš ono mi četiri godine pričamo uporno koliko je bitno izlaziti ili ne izlaziti na izbore znaš, izlaziti izlaziti izlaziti i dođu ovi izbori i pričaš ljudima o tome kužiš kako je HDZ na prošlim izborima kad ostaviš stvarne postotke u stvarne odnose znači ne postotak glasova od ljudi koji su izašli na izbore ne ne ne nego baš postotak ljudi koja je to grupacija ljudi koja je izabrala HDZ i onda ti ispadne kužiš da da je ovaj HDZ na Europskim izborima kao sa 16% Hrvata je izabralo ono četiri europarlamentaraca. Cijelo vrijeme znaš ono daješ ljudima kao da ćemo mi ljude ohrabriti da ćemo... ljudi će shvatiti koje su to mizerni brojke i da mi možemo sjebati taj jebeni HDZ i izaći na izbore pokazati danas koji ne želimo korupciju i sve i bla bla bla danas je više. ali kurac evo evo na ono na zadnjim izborima opet se..... ono je bilo za Euro izbore pa si mislio kao onak pa dobro to su Euro izbori pa ono to ljudima nije bitno vamo tamo znaš ovi stvarni izbori u kojima je utjecaj na njihove živote u parlamentarnim.... i na kraju je isto praktički 16% ljudi glasalo za HDZ i HDZ pobijedio i sve. I ja ti evo u zadnje vrijeme si razmišljam i to ne sad samo ni i koji je naš doseg kablovskoj televiziji vamo tamo, čak je i veliki veliki mediji čita ni i sve kužiš koji je zapravo utjecaj medija generalno ne samo nas već svih... mainstream media

Kužiš ono, ono koliko to utiče stvarno na ljude. Jer ima ta priča recimo u Americi Zašto Bernie Sanders nije imao šanse zapravo nikakve biti izabran da bude kandidat za predsjednika iako je imao velike šanse da pobijedi na izborima ali zašto nije imao šanse unutar svoje stranke. U čemu je fora. U Republikanskoj populaciji svega 25 posto Republikanaca vjeruje mainstream medijima znači ne samo Fox ne ne već generalno kad staviš na hrpu CNN news, Abc news sve stave na hrpu 25 posto ljudi vjeruje mainstream medijima, 25 posto Republikanaca. E znaš koliko demokrata vjeruje mainstream medijima 75 posto, a mainstream mediji u Americi su satrli Bernia, znači Bernie je opasnost Bernie je crvena opasnost. Ne samo da je Fox srao po njemu nego svi nbc su krali po berniu. Bernie nije imao šanse zato što demokrati vjeruju u mainstream medijima zato je Trump i uspio zato što republikanci ne vjeruju mainstream. I onda sam ja počeo razmišljati nije li to kod nas kužiš slično stvar sa HDZ u znaš ono u stilu uz sve te priče o korupciji i svemu da li ono postoji ta mogućnost da jednostavno HDZ kao biračko tijelo HDZ ovcu da jednostavno ne vjeruju u svim tim pričama . Mislim razumijem i da je hrpa njih naslonjena na sisu države i sve stranke iz svega to zlo rade i to ali ima tu sigurno još jedan dio populacije ljudi koji izlazi na izbore i glasa za njih zato što ne vjeruju ne vjeruju on to što jutarnji što indeks piso što je večernji ovaj skandal onaj skandal ljudi jednostavno ne vjeruju u te stvari i i ne znam kažem volio bih jer ovo za Ameriku znam da je tako i volio bih da netko bilo je nekih istraživanja nedavno mislim da je u Novostima da je netko mislim da je Boris Posnikov da je nešto spominjao kako je zapravo mizeran postotak ljudi kod nas konzumira medija to prvo i koliko im zapravo vjeruju. Općenito nekako sam počeo razmišljati o tome naročito nakon ovog fijaska sa ne izlaskom ljudi i sa pobedom HDZ sa 16% ljudi i koliko smo mi svi skupa ne samo mi nego generalno mediji koliko smo mi zapravo sami sebi ovaj za brijali da smo me nekakav faktor u društvu kužiš to je taj neki kao glas javnosti danas slušaju da nama ljudi vjeruju znaš ono sve više razmišljam o tome da smo mi stvarno ono umišljene veličine. I da je to šuplja priča. Da je sve to moći o sedmoj sili o novinarima u ovom onom da mi jednostavno sami sebi draškamo svoja jaja i da znaš ono mi sami sebe međusobno konzumiramo i tapšamo se i kak smo mi jebeni, a zapravo kužiš kao da je nas zapravo utjecaj na javnost na prosječnog birača u Hrvatskoj. Znači ja sam nešto sve više sklon tome da nama ljudi ili ne vjeruju ili naš masovno ne konzumiraju ili im je jednostavno pun kurac više njihovih života pa da onda još se trebaju trovat sa negativnostima iz medija . Ne bih se čudio da da smo mi zapravo prazna, isprazna priča. I tu dosta krivice imaju zapravo i sami mediji jer su se ono jebiga postali su i oglasne ploče za kojekakve privredne subjekte, guzice i sise, dominiraju skandali, žutilo. Ja znam da kao moraš od nečeg živjeti kao istraživačko novinarstvo financiraš kroz guzice i sise, ali kad je to na istoj stranici na istoj web stranici na istoj naslovnoj stranici jednostavno to gubiš na kredibilitet u i ljudi kod nas nema ono nekakvog ozbiljnog medija kao negdje vani di postoje neki stari ili ili barem snažni igrači sa nekim kredibilitetom čijem ono istraživanju čijim

stvarima ljudi ono vjeruju. Kod nas tog nema kod nas je to još 90-ih potrajalo i sjećam se kad je to bilo na predavanju iz tiska kada je nama usporedi vao profesor kako izgleda tema glavna u Spiegel Die Spiegel njemačkom di 6 novinara na 25 stranica obradi neku jebačku temu a kod nas u globusu jedan novinar napravi šest ranica neke glavne teme sa pun kurac velikim slikama tako da ni to nije ni puno teksta. Jednostavno kod nas se općenito ne ulaže se dovoljno u to istraživačko novinarstvo nekad imam dojam da ljudi u svemu skupa tome eto ne vjeruj toliko i da smo mi svi stvarno skupa umislili koji je naš društveni to me muči u zadnje vrijeme

Možete li prepoznati neke stereotipe u Hrvatskoj političkoj satiri? koristite li se vi nekim stereotipima?

Pa ne znam, mislim pokušavam to izbjegavat koliko mogu osim ako mi je eto baš nešto meni smiješno i ak se mislim ako govorimo o stereotipima znaš ono o određenim populacijama i svemu, kužiš znaš ono... da mi se zajebavat s nekim stereotipima koji se mogu odnosit na mene...Stvari s kojima se tipa ja mogu po povezati onda ja nemam problema s tim ako se na stereotipan način s tim zafrkavam. znači ako se zajebavam na račun Hercegovaca da su ovakvi onakvi ja polazim od toga da sam isto Hercegovac jer su moji došli iz Hercegovine u Slavoniju pa jedan od mojih identiteta kužiš kako ja to vidim je sigurno i taj hercegovački i dalmatinski koji je mamine strane jer su se njeni iz dalmacije doselili u Slavoniju i ja sam rođen u Slavoniji i moj identitet je Slavonski i živim u Zagrebu zadnji 17 godina pa mogu reći da imam i zagrebački. Tako da pokušavam paziti na to znaš, ali nekad ni ja ne razmislim dobro u nekim stvarima koje kažem i upadnem u nešto što je vi se smatralo uvrijedljivim za ne znam ovu populaciju za onu populaciju. Mislim nastojim si osvještivat svoju nesavršenost i svoje greške i te neke svoje slijepe točke znaš ljudi često imaju neke slijepe točke i pristranosti i neke svoje ovaj neke svoje privilegije koje imaju društveno a nesvjesni su. Tako da pokušavam to osvještavat, ali kažem stereotipni humor ne znam...mislim ja inače teško mi je sam sebe definirati smetam ja bih bio naj sretniji netko sa strane kaže šta ja to točno spadam jer ja ja ne znam šta je to meni je to kao to sve raditi mislim da to i na ekranu djeluje dosta onako kaotično, ja imam tu neku svoju ekspresiju tog nekog lika znaš koji... mislim je on lik i djelomično sam ja takav u stvarnom životu, ali opet je on na neki način lik kojeg ja interpretiram. On je neki dio moje ličnosti ali je cijelo vrijeme hiperboliziran i stavljen da cijelo vrijeme on bude on ali nisam ja cijelo vrijeme takav. Ja bih trebao neku definiciju nekog sa strane da mi kaže točno što ja to točno radim na koji način radim jer ja znaš ono ja znam koje su stvari utjecaj na mene u životu, ponajviše simpsoni ,a znaš ljudi nekad kažu Montey Pyton ovo ono, ali ja nisam toliko gledao Montey Pytona, nisam toliko gledao ni top listu nadrealista, ali sam jako puno gledao Simpsona. Znači ono Simpsoni donekle i South Park, ali Simpsoni su najviše utjecali na mene tog sam najviše u životu pogledao tih Simpsona. Feral,

Dežulovićevo pisanje i sve pa ako se to negdje osjeti između svega toga super znaš ono Jon Oliver Jon Stewart, Stephen Colbert super znaš ono ali generalno ja još uvijek mislim da sve to što ja radim je bezveze. U stilu kad neka moja emisija prođe i kad izađe van i kad ja to pogledam onak mislim si ovo je moglo bit bolje, ovo je trebalo bit bolje, ovdje sam trebao reć ovo, ovdje sam zaboravio reć...e ovaj temu sam skroz preskočio....Znaš ono ja imam tu jednu dozu nezadovoljstva ja nikad nisam zadovoljan stim što sam napravio, ja uvijek mislim da je moglo bolje.

Kao pravi perfekcionista.

Ali ja baš nisam takav tip. Mislim znaš ima ljudi koji su perfekcionista i oni su strašno, njima je strašno funkcionirat kroz život jer su oko svega perfekcionista. Ja sam dosta opušten oko sto stvari i uvijek am kako ćemo lako ćemo. Ali jedino oko ove emisije jer je to nešto što ja radim i to će sad svi gledat i ja bih uvijek htio da je to bolje. Ja ,mislim da mi je i to poticaj da se uvijek trudim, ali opet kad prođe dovoljno vremena, kad napravim neku distancu prema nečemu što sam radio i kad to pogledam maknut od onog stresa koji je stajao iznad toga dok sam to radio i kad malo zaboravim što sam to ja pričao, djeluju mi bolje stvari. Sa distance to nešto što sa, prije radio mi iz te neke distance mi ima neku čar koja onak nije ovo loše u stilu danas mislim da to ne bih mogao smislit, nije mi jasno kak sam došao do te neke ideje do te neke fore. Tak da ne znam teško mi je sam sebe definirat di ja to spadam i što točno to ja radim.

Jeste li se ikad susreli sa cenzurom ili autocenzurom?

Pa sa cenzurom...mislim pa ako je riječ...o čemu sad pričamo jel pričamo o Prime Timeu ili o cjelokupnom Newsbar, Prime Time znaš ono.

I dok ste radili u Newsbaru jesu li Vas ikad cenzurirali i sad?

Pa da, da,da da,da . Bilo je bilo je ono znaš situacija bilo je ono ovaj dok smo mi bili nitko i ništa onda je bila totalna sloboda onda kad postaneš već lagano nešto i kad se počne pričat o nekim sponzor ima i oglašivačima i vamo tamo onda počne lagano taj neki pritisak. Kužiš? I bilo je taktika tih nekih blesavi situacija... i percepcija je strašno fascinantna stvar znaš kako ljudi kako ljudi doživljavaju te neke stvari. Bila je situacija, taj naš šef Vlado on je bio na nekom minglingu gdje su tako bili neki ono... kad smo radili na rtl-u bili su tu neki ljudi s RTL bili su tu neki oglašivači neke marketinške agencije bla bla ovo ono i sad kao neko je u poznavao njega sa valjda s nekim šefom marketinga Lidla u Hrvatskoj gdje je frajer vidio je tu neku zajebanciju koju sam ja napisao o tome da muškarci kao sve češće masturbiraju kao na lidlove kataloge. Taj tjedan je bilo neko donje rublje silno. Ja onak listam to mislim si onak jebote te zgodna ženska pa reko neko bi jebote mogao i drkat na ovo. Ja

onak evo tekst za Newsbar. I frajer ti je došao i njemu rekao da da kao vidio sam ja što ste vi pisali vi to nas ucjenjujete hoćete novce, kao hoćete da se mi oglašavamo kod vas. Onak... Ma odakle ti to frajeru... odakle ti ta ideja da bi neko od nas palo na ideju tekst e idemo prcat Lidl pa će nam ali do tad novce da mi znaš ono. Ok možda mediji tako funkcioniraju u Hrvatkoj haha. Ali mi nismo tako funkcionirali. To je bilo ovako ta neka stvar kako te ljudi doživljavaju sa strane oglašivači i sve. Onda je bila situacija kužiš Kada je Borna napisao tekst neki di je Snčić kao pričao o tome kako on vidi ne znam Hrvatsku i u jednoj od tih lineova, ali on piše kao Sinčićeve riječi kao da on piše ne kao Bornin stav nego hiperbolizirane riječi Ivana sinčića koje bi on teoretski mogao izgovoriti. Isve to nešto t n n i onda je tamo kao Ivica Todorčić umro od majmunske side. A mi ti u to doba radimo kao neku reklamu za za njih za Ledo i jebote znaš ono oni ti imaju taj neki tracking software kužiš koji ti prati svako spominjanje Agrokora, Ivica Todorčića u medijima i to tamo nekim glavešinama bude dojavljeno i oni ti ono prije te znaš ono ne samo da nećemo tu reklamu snimak za Ledo nego bit ćemo na crnu listu nitko se više kod nas neće smjeti oglašavati. Mislim oni su tako i Index godinama pritiskali. Ne samo što se oni nisu htjeli oglašavati kod njih nego su pritiska li i sve druge koji su s njima rade posao da se ne smiju na indeksu oglašavati. Kužiš To je strašan uteg bio. Bilo je ono nekih situacija Kužiš kad je znaš ono i neki dijelovi Prime Timea su mi znali bit izrezani, neke stvari su znale biti izbačene, ali od strane tog mog šefa bivšeg koji je ono imao problema zbog oglašivača s nekim ljudima s kojima je neke poslove dogovorio i onda mi je izrezao iz emisije. I vlasnik zgrade u kojoj smo bili je, nisam ja imao pojma, je bio Miroslav Kutle, a ja se nešto s Kutleo zajebavao u emisiji i i bon cap. i dan danas kad vidim tu epizodu kako je izrezan taj dio, onak pričam o jednoj stvari i odjednom pričam o drugoj stvari. Kužiš ono bilo je tih stvari. Ali što se tiče autocenzure eventualno kada smo radili na hrt-u onda smo se kao pazili pokušavali smo bit što više mainstream znaš ono što manje kontroverzno ali kurac opet su nas skinuli nakon 6 epizoda. A tamo smo se baš baš smo se sakatili da poživimo ali znaš i to je bilo previše tako da nismo imali šanse. Što se N1 tiče i toga znači nikad ništa znaš ono doslovno bila je jedna fora kad sam se ono na početku sam se zajebavo nešto sam pričao o hrt-ovim tužbama i onda sam kao kao hrpu psovki sam govorio kao uredništvo hrt je najobičnije beep. I to je išlo na početak emisije i onda su se oni malo usrali toga i onda su samo zamolili hajde kao na kraju emisije jer je HRT u to doba sve živo tužio. Ajde samo na kraju emisije pustite verziju bez pipanja gdje će se čuti da ja kažem da su oni Prekrasno cvijeće da su divni radnici da su najpametniji znaš. sve bilo tako stručno za bipano da zvuči kao da im j**** mater. i ovaj ja sam htio da to dođe do suda pa da mi pustimo snimku bez bipanja, čisto da ja sam htio da mi dođemo do toga ali su mi sjebali...N1 kad su rekli aj kao da oni nemaju problema da ih HRT ne tuži. Kažem sve žive su tužili, svoje novinare koji rade kod njih.

Sjećam se sjećam se.

A inače ovo ostalo nikad ništa. Stvarno ono toliko nam ti ljudi slobode daju da nisu normalni. Ja bih nas već davno davno oko nekih stvari cenzurisao na njihovom mjestu, ali stvarno ono super su oni su super.

Super. a kako komentirati odnos politike naspram satire tijekom 90-ih Kako danas?

Pa mislim samo način pritisaka se promijenio. Mislim ono da se razumijemo Feral je uvijek kada je on radio devedesetih mislim kada pričamo o satiri iz devedesetih To je ono Feral, Radio 101, zločesta djeca znaš vamo tamo. Drugačiji su tad bili pritisci prijetnje tad je baš politika direktno išla u na medije. znači ono pritisak je išao ugasit ćemo vas oporezovati ćemo vas ljudi su prijeli li ono ubijanjem dizanjem u zrak i tak to znaš ono. o je bilo ono puno puno su to usranija vremena znači ono kada je Feral radio, ali ja uvijek kažem ljudima nije Feral imao problema zbog zajebancije da je Feral bio samo zajebancija novina ne bi toliko problema imao. Problem Ferala to jest nije to Feralov problem to je problem koji je Hrvatska imala sa Feralom, je što je unutar te zajebancije kada prođeš one korice koje su fotomontaža e onda ima malo zajebancije a onda ima pun kurac ozbiljnih novina ozbiljnih istraživačkih priča kolumni intervjuja koje nigdje drugdje nećeš pročitati jer su to sve ono zabranjene teme i razgovori sa zabranjenim ljudima. Zato je feral imao problema zbog ovog ozbiljnog dijela.

A ti pritisci danas su drugačiji ste rekli na koji način?

Da da definitivno su drugačiji mislim da su danas isključivo ekonomski. ono idemo te samo ili ugušiti preko oglašivača ili ćemo te skinit sa javne televizije jer znaš ono to je javna televizija ne može tu svašta ići. Znaš ono koliko malo te možemo platit da ti to nekako i dalje nastaviš radit, znaš ono ide se ekonomski danas se to ekonomski radi. Danas ne mislim da politika ima kod nas problema sa satirrom i općenito medije pokušava na neki način kontrolirati ono ja čak i ne mislim da HDZ nešto naročito kontrolira HRT koliko hrt jednostavno takav podguzna muha postao kužiš da jednostavno oni se toliko ulizuju HDZu. Znači ja ne mislim da Plenković zove direktno urednike ali ti urednici tamo se pokušavaju na svaki mogući način ulizat Plenkoviću i HDZ-u jer nemaju vlastito ja, nemaju nikakav kredibilitet, ovaj ajmo reći da i na neki način možda i politički nagingju ka HDZ-u. Ali kažem apsolutno se nastoji što više u lizati HDZ-u tako da ne mislim da tu ima neki pritisak to je jednostavno onak oni su stavili neke sebi sklone ljude, a ti ljudi su se odlučili još dodatno poniziti i još dodatno narušit kredibilitet hrt-a da bi se ulizali i sačuvali svoje guzice. Mislim HDZ u to paše, znaš ono ne idu oni kontra toga, a oni su imali neke druge stvari tipa ukidanje onog Fonda što je bio za nezavisne medije. To je bila jedna zgodna stvar kužiš, znaš ono kao srao se po tome da da za državne novce i

onda se hvali SDP, znači frende ja najbolje kritičke tekstove sam čitao na takvim nezavisnim portalima Vladi i tukli po njima i ne solo joj vi ste srbofili, jugoslaveni, UDBA! Nego znaš ono di su vam lijeve politike, kakva je ovo korupcija kakvi su ovo skandali. Vi ste socijaldemokrati, a radite ovakve ono liberalne poteze. Znaš to sam tamo čito. Znači ono mi kao društvo odvajamo dio novaca da netko piše korisne novinske tekstove i teme koje negdje drugdje na nekim portalima koji se financiraju guzicama i sisama nisu tako znaš klikabilni pa ćemo mi ono kao društvo financirat takve jedne kritičke tekstove. To mi je žao to je velika šteta.

A danas? Znači kako komentirate sve veću pojavu satiričnih stranica na društvenim mrežama i jesu li možda memovi nositelj i političke satire danas, mogu li oni utjecati na javno mnjenje na neki način?

Ne ne pa sigurno da jesu, znaš ono memovi općenito u svijetu ovaj su jaki i imamo te društvene mreže preko kojih je lako to razmijeniti i slati i zajebavat se, samo tupa je ta oštrica meme-ova zato što je to to ti je anonimno, znaš ono ljudi su anonimni ne znaš autora ne znaš tko stoji iza toga znaš ono to nema neko čvrstinu ko kad iza toga stoji neko ime prezime neka kreativnost netko tko tvojim licem stoji iza tih fora i spreman je nositi se sa posljedicama. Tak da nekad mi se čini da to nema tolku težinu. Mislim čak i ovo što ja radim mislim da nema bog zna kakvu težinu. Nekad mi više muči da zapravo satira na neki način normalizira situaciju. Znači dati ljudima daš tu neku... ukažeš na neki problem potakneš neko razmišljanje kroz neku humor zafrkanciju, doživimo neku katarzu i ništa ne napravimo. imam osjećaj kužiš da kao da sam postao kotačić sistema koji gura dalje kužiš da ja nisam onaj koji ga nekako koči usporava smetamo nego jednostavno još onu dodatno pomažem da se i dalje vrti. Kužiš jednostavno normaliziram na neki način normaliziram grozote. To je oduvijek vjerojatno problem sa satikom i humorom kužiš koji nama je je on utočište je on sloboda mislim kada se ljudi smiju oni su slobodni onda ih nije strah onda mogu pokazati drskost ne bojim te se i sve to stoji. ima to tu jednu svoju snagu ali onda druga strana koja mi se ono čini da na neki način normalizira cijelu situaciju. I memeovi i ovo što ja radim jednostavno kao da više im pomažemo nego im odmažemo.

Kužim. Ovo ste već i odgovorili ajmo reći. Dakle s obzirom na taj tehnološki Napredak u kojoj formi vidite budućnost satiričnog izražavanja?

Pa što se tiče svijeta, definitivno vidim da da taj nekakav... na youtube-u će to procvat i cvjetat. Tu će ljudi Sigurno ono dolazi sa novim formatima novim ono video limovima i takvim stvarima Kužiš mislim da daje video na youtube-u i općenito na tak neke platformama da je to nekakva budućnost satire i da će to ono postati hmmm... pa možda će postati prevladavajući oblik čak za mlade ljude ko što je već ovo što sam pričao za Obamu i mlade ljude i za Jona Stewarta kužiš da će to bit na

neki način na koji će ono mladi ljudi međusobno razmenjivati informacije i komentirati vijesti i sve, ali naravno tu je ta problem je ta altrighteovska desnica Kužiš Koja isto mimove koristi i zafrkancije za skroz neke ono naopake i krive stvari. Kužiš di zapravo preko toga regrutiraju ljude za užasne ono stavove i ne potiču na neko razmišljanje nego samo na kako da te vrn+buju da postaneš mali nacist. Kužiš tak da tog me malo strah te neke znaš..iako ja mislim da desničari generalno nisu smiješni odnosno da da desnica kao takva ima previše nekih ograda u glavi kužiš previše svetinja. Znaš ono vjera, ljubav i domovina. Ak se ti nemoš s tim zajebavat jebiga znaš ono ne možeš doć i reć... joj vi kao ljevičari se ne možete sprdat s pederima, mislim možemo, ali nećemo. Znaš ono mislim ne vidim neki prostor slobode naročito usvojen u tome što se sprdam s nekom manjinom. To je najlakše, trebaš ošamarit Golijata u pičku materinu, trebaš nać nekog tko je veći, jači, moćniji od tebe. Valjda je to smisao satire, a ne ovak ti se sprdaš s izbjeglicama, Wow. Bravo ti!, Baš si hrabar jebote haha. To mi je evo takve stvari me plaše i idu mi na živce, ovaj,a li mislim da će video čuda napraviti kužiš, da će danas sutra, jase isto tome nadam, ne radimo Borna i ja ovo da bi mi bili jedini ljudi koji to rade u ovoj zemlji. Znači mi bi stvarno htjeli da potaknemo nove generacije mladih zajebanata da se odluče da tako nešto rade jer nit smo mi najbolje nit mi mislimo da smo najbolji i to bi trebalo sve skupa bit bolje i trebali bi mi dobit hrpu neke konkurencije neko ko će se još bavit time. Ovak ispada znaš ono jedan tjedan on ,jedan tjedan ja, nešto malo Šprajc to radi, sad je Pervan opet počeo radit svoj dnevnik , ali to je ono Bože sačuvaj jer ne trudi se više, jebiga. Meni je Pervan stvarno kad sam bio klinac bio smiješan. Danas kad ga gledam, znaš onak moraš se trudit kad se prestaneš trudit to više nije to jebiga. A a da ne govorim o tome znaš koliko je on skrenuo u desno i slizao se sa Škorom kužiš i tu emisiju koju sad ima na Z1 koju sponzorira bobi flips i cijela ta ekipa oko Škore, Pevex Pevec, znaš ono. Kužiš kad postaneš politički projekt neke stranke, onda jebemu mater. Onda si izgubio ono nešto, bar ja tako vidim. Tako da ja se eto uzdam u neke mlade generacije da će onda počet sa nekim svojim Youtube emisijama , formatima, snimat radit kužiš i da ćemo dobit neku proliferaciju satire, ali uz nadu da će to doprinosit nekoj društveno svijesnosti naših problema, a ne da će nas dodatno pacificirat ida će kazem ovo da me prethodno muči, znači zafrkancijom normaliziramo stvar, samo da do toga ne dođe.

Evo ja bih s tom misli završio. Na dosta pitanja ste mi odgovorili ovak stvarno hvala.

Ma ništa.

Stvarno je duboka tema, prošao sam kroz cijelu povijest od ono najranijih listova do danas i stvarno i kako publika reagira na tekst i zašto i stvarno ima se o čemu što se tiče satire pričat i ovaj ništa želim vam svu sreću nadam se da će to ić dalje emisija.

Ja se isto nadam , ja bih volio da mi radimo isto još neke i dodatne i druge stvari, ali kažem ti mi smo ti mala zemlja malo mso tržište ljudi ti se jednostavno ne usude talasat . Što smo ti mi doživljavali, nama je pričao taj šef bio je neki sastanka i sad neki lovaš vlasnik neke bijesne firme i sad ovaj on je kao veliki fan Prime Timea i super to što rade Borna i Domagoj to je ono jebeno to treba nama znaš i sve...sad Vlado onak ...pa dobro kao jel bi vi možda sponzorirali emisiju nešto da.... joj ne mene kao ne smiju vidjet s vama. Kužiš? Jer on radi s ovim koji radi s onim, jer on radi za državom, on za HDZ , pa natječaji pa znaš... I onda ti je to ono znaš.. m.islim... Mi smo ti kao u Bibliji, znaš ono ja sam glas u pustinji Koji viče Znaš ono glas u pustinji, to ti je to. Nema tu kruha, nema tu sreće, znaš. Zato što jednostavno mala smo zemlja...mislim nije nije ni Jon Stewart na vrhu svom znači kad je bio najjači, njega u AMerici je gledalo 7, 5 ili 7 posto ljudi. A kad imaš naciju od 300 milijuna ljudi to je pun kurac! Kad ti imaš naciju od 4,5 milijuna ljudi pa tebe gleda pet do sedam posto to je ništa, koji je tvoj moć, influence, za oglašivače zanimljivo. Jednostavno to ti je kod nas mala bara puna krokodila i niko ti ne želi ništa svoje ugroziti zbog neke tamo emisije gde se netko zajebava. Nikad ne znaš, nikad ne znaš, možda će mi baš trebat Plenković za onaj tamo kad se bude onaj tamo natječaj radio, jebiga. Takva smo zemlja sa državom je sve isprepletano i ti naši silni ti neki poduzetnici, kužiš, oni su ti svi opet previše naslonjeni na državu i nema talasanja, nema talasanja..tak da jebiga. Znaš ono, nije nek nije neka perspektiva, ali ima to svoje čari kad radiš tako jedan izazovan posao kad radiš posao gdje ljudi neće ti nitko nikad baš pružiti ruku i pomoć ti pa jebiga. Na neki način to daje neku satisfakciju.

Hvala Vam puno još jednom.

Može za početak timestamp ovi kad ste se počeli baviti satirom i zašto? Kada ste krenuli s Montiranim procesom i Prime Timeom?

Ja sam išao na dramsku prije i išao sam na debatu dakle i dramska i debata koja isto nagrađuje scensko ponašanje, a pogotovo humor ovaj bio sam i novinar i taj neka kombinacija toga dovela da su mi se te stvari kliknula, spojile. Dakle politika i humor. i u tom smislu nisam nikad težio politici do te razine dame u tim godinama sad zanimalo e želim bit politički analitičar ili želim se aktivno upuštati u politiku u smislu unutar neke stranke a druge strane nisam bio okrenut prema komediji na taj način da želim bit stand -up komičar u Hrvatskoj jer sam smatrao da u Hrvatskoj se politika smatra persona non grata ono tema non grata u pravom smislu riječi i nekako nisam nisam znao što bih najbolje funkcioniralo. Najdraže od svega nije bilo ovaj Jon Stewart i njegov Daily show jer su jednostavno bili najpametniji oblik informiranja vezano za politiku i to mi je bilo u biti najzanimljivije. Dakle ja sam bio osoba koja se bavila dramskom i išao na politologiju i bio novinar i jednostavno je sve to skupa bilo idealno zvučalo. Zašto? Jer sam shvatio da najosnovniji problem koji ljudi imaju je da uopće ne žele pričati o politici. Dakle ja kao osoba koju zanima pričati o politici da bih s nekim komunicirao jer mislim da je bitno da on komunicirao politici onda mi je najlakša metoda bila da se skupa nalazimo oko zajedničke zabavne metode. Mislim ja znam prijatelje koji ne žele gledati politiku, ali gledaju Jon Olivera i naučit će o reformi infrastrukture Sjedinjenih Američkih država, mislim kakve su to ludosti. Mislim tko zna o reformi infrastrukture u Hrvatskoj, a kamoli da znaš za Ameriku, znaš da u Alabami imaju 500 pokvarenih mostova. Znaš ono dakle ta nevjerojatna mogućnost da ti od osobe koju politika uopće ne zanima ili joj je teško pričat o politici stvorio osobu koja priča i zanima ju politika samo zato jer je nešto smiješno i zabavno bilo prezentirano je mene uvijek fascinirala. Ja sam pogotovo ovaj sjećam se nakon September elevena po prvi put išao gledat američke medije, vidjet što oni pričaju, svijet se promijenio i tek kad se pojavio Jon Stewart mislim da je svijet barem cijela jedna mlađa generacija ono dobila metodu kako može komunicirat o politici. I kako mi je sve to jako zanimalo moj prijatelj koji je znao za to je zajedno sa Vladom radio u 24sata i onda su njih dvoje to jest onda je Lucić ovaj... osnovao NewsBar i mi smo bili pozvani iz različitih sfera društva. Bio je prvo Montirani proces kanal na youtube-u i ja sam prvo tamo bio došao. Tamo smo nešto radili snimili 2-3 skeča i onda se 2011. 1. Aprila osnovao Newsbar kao portal i meni je to bilo super zato što je bila politika... bilo je nekih pokušaj a već ranije i u tom montiranom procesu kanalu... zato jer su bili potpuno različiti ljudi da li su to bili ono ljudi koji su već imali iskustva pa su radili na 101-ici pa su radili Pa su neki bili i u onim Zlikavcima, Laku noć Hrvatska,

dakle bili su ljudi s već nekim iskustvom nešto što su radili, a bilo je i nas koji su došli iz različitih sfera, dakle ja sam bio neki zabavljač koji je želio pričati o politici na humorističan način. Domagoj je bio novinar, a neki ljudi su bili stand-up komičari. Pitanje je bilo što će biti taj projekt i meni je bilo jako drago da je taj projekt ispao jedan polu politički projekt u smislu Onion odnosno vijesti, a pošto vijesti imaju politike u sebi onda je i NewsBar kao takav postao projekt koji ima puno politike u sebi. Meni je to bilo super jer onda sve vijesti koje smo mi pisali lažne vijesti i sve služile upravo tome da prosječna osoba koja možda taj dan može ne išla nešto kliknuti će se smijati i zanimati će ju neka tema, naučiti će nešto. Jednostavno unutar Newsbara se razvila i video produkcija da snimamo različite stvari i bilo je stvarno različitih pokušaja od skečeva od ovog od onoga i neki nisu bili super ideje neki nisu bile loše ideje ali nema veze zato jer imali smo hiper produkciju u tom trenutku kad smo to radili. Ja mislim da je Tportal i 24 sata bilo je šest videa tjedno. Mislim da smo morali isporučiti, to je bilo ono kao manufaktura u Srednjem vijeku nema tu sad neke velike ideje da je nešto najkvalitetnije mislim ti gledaš proizvode iz Engleske i čak iz Hrvatske neke stvari i ti razumiješ da ti to ne možeš ostvariti u tom trenutku zato jer nemaš novaca jednostavno si tu ograničen. Lagano su se stvari razvijale i jednostavno smo došli do ljudi mislim to je u tom trenutku bilo prije fake newsa je bio to fake news to više ne možeš zvati fake news sad je to satirical news ali je original fake news i ljudi su se tom smijali haha Onion the best fake news in the world. tako je News Bar bio fake news. Njuznet je bio u Srbiji fake news i sada se to totalno izmjenilo i sa tim brojkama došle su ponude za projekte i tako smo i za RTL napravili bili prvo i onda smo na kraju završili na hrt-u s montiranjem procesom to je bilo 2016.?

Koliko 6 epizoda?

6 epizoda da

Hvala. Evo dotakli smo se i fake news to je i kasnije pitanje ali već ste odgovorili.

Može li satira utjecati na javno mnijenje, odnosno može li utjecati na participaciju građana?

Naravno. Ne da može nego ona se koristi povijesno, mislim ono što smo ranije spomenuli Ante Starčević je simbol on nije simbol satiričar, ali on je satiričar bio. Ja bih se čak usudio reći da je jedan od naj najcitiranijih hrvatskih političkih citata je ne idite kao guske u maglu mislim to je satira. Da mislim dakle Hrvatska povijest i hrvatski identitet je do te razine povezan sa slobodom govora i govorom ni kao mala zemlja nemamo ogromne ratove i ne znam kakvih kakva čudesa da se možemo hvaliti sa nekakvim legijama borbama i revolucijama sa 30 godina za našu državu nego se možemo

pohvaliti sa našim političkim i parlamentarnim djelovanjem. Mislim ovaj i Sakcinski nije jurišao bio, Sakcinski je izašao van i počeo pričati na Hrvatskom, Radić isto nije uzeo šmajser u ruke i pucao po ljudima nego je pričao i oni su svi u svojim govorima koristili humor i satiru. Isatira je političko oružje i tko god misli da nije, mislim može se okrenuti prema onom rimskom Horacijem ako hoće slobodno ali to realno ako pričamo o političkoj satiri to nije nikakav Horacijem to nije nikakva satira društvena di ćemo se mi malo rugati debelima da previše jedu, malo ćoravi da previše čitaju malo bogati da nisu dovoljno osjetljivi da naravno ja mogu koristiti sve te elemente ali to nisu sami problemi Hrvatske Hrvatska kao zemlja nije dovoljno dobro društvo da bi zaslužila političku satiru koja je blaga. Dakle naša zemlja je u situaciji a naša politička satira ako želi biti iskrena se može samo baviti stvarnim problemima, a stvarni problemi su kod nas grozni, ta satira je političko djelovanje. Mislim Trump to koristi, Reagan je koristio toliko više, mislim općenito humor i satiriziranje protivnika, općenito pričanje, cijela neka ta... mislim ja danas gledam na mom Facebooku se kolju ono socijalisti protiv libertarijanaca, mislim jedni druge ono satiriziraju. Ta im je metoda jedna od glavnih oružija pokazati da druga strana do te razine zalučena, blesava, naivna, glupa, neobrazovana ali to radi kroz humor, dakle nije da su sad svi postovi bijesni nego dosta je to ismijavanje protivnika. Meni je to drago zato jer ja mislim da je to kako bih ja to rekao bolje to nego meci.

Spomenuli ste se humora debeli i mršavi i slično... koristite li se vi stereotipima u svojoj satiri ili možete prepoznati Koji su to stereotipima u Hrvatskoj satiri?

Koristim stereotipima u Hrvatskoj satiri na način da ih... sve OK?

Sve OK sve OK.

Ja se koristim stereotipima samo na način da ismijavanje ljude koji ih koriste. Dakle volim koristiti neki stereotip ali nije smiješno to jer je to glupi stereotip, a ne jer ja to mislim da je, ali u Hrvatskoj ima jako puno stereotipa naravno u prosječnom humoru hrvatskom. Ima jedna ona dosta velika laž da desnica odnosno konzervativci nemaju smisla za humor mislim da to uopće nije istina mislim da je to dominantno glavni humor ovih područja desni humor konzervativni humor odnosno humor nazovimo to tako možda nije konzervativni to je glupo za reč ali u smislu desni na ono što se danas smatra progresivni ili ne progresivno. Kad se kaže nemoj ismijavati slabije e pa ovdje humor ovih područja je na neki način dosta često nek. Znaš plavuše su glupe ili Slovenija je mala ili Dalmatinci su lijeni ili hercegovci su lopovi ili onda Mujo i Haso to mi je uvijek zanimljivo da dođeš sad u Ameriku mislim govorit vic koji ide Muhamed and Husein are walking down the street i punchline je cause

they are stupid cause everybody knows Muhamed and Husein are stupid svi bi bili Isuse Bože šta ti to pričaš ne kužim takve ideje. Ali to je kod nas neka tradicija da su Bosanci glupi mislim nitko to ne za ozbiljno ne misli, normalni ljudi ne misle da su Bosanci glupi, ali u smislu kod nas je humor pun stereotipa i raste na stereotipima. Mislim nije to ništa ne prirodno i loše, to je samo po sebi loše jer je to banalno i glup i to su vicevi za ono 14-22 godine i to tu staje, to bi trebalo stat jer bi ljudi nakon toga trebali bit više obrazovani, više načitan i trebale bi ih drugačije stvari zanimati i samim time bi se humor trebao preseliti na te nove stvari koje ih zanimaju. Ja ne znam koga zaista zanimaju iznad 20 i ne znam koje godine to da su neka dva bosanca glupa ili da je neki Dalmatinac lijen. Mislim mogu se tomu nasmijati, ali direktno je to sve ismijavanje gluposti i lijenosti to je sve ok mi smo svi glupi i lijeni cijeli život ali je blesavo kada je to zadnja stvar na koju staneš. Mislim volim i ja ponekad otvorit ovaj Skandi i pročitati te najgluplje viceve i mogu se nasmijati oni su toliko glupi da ću se nasmijati mislim ne mogu reći da znaš ono.... ali s druge strane da li bih plaćao da idem gledat komičari koji će mi pričati o tome kako one žene idu u šoping, a muškarci gledaju nogomet ne zato ne želim da vas novce mislim to mi je ko davat novce za ono da kupim tratinčice mislim mogu ih ubrat, toliko je toga oko nas, te fore su toliko prisutne oko nas, kod djece kod bilo koga. Mislim da Hrvatske predrasude nisu više potencijalno polje za privući nekoga tko traži o humora odrasle stvari.

Kada govorimo o Newsbaru naginje li satira Newsbara lijevo i desno, jel se može o tome uopće govoriti?

Može se govoriti mislim da da. Da je naivno i lažno je prezentirati ikome da autori ne pišu iz svojeg mišljenja i stava. Mislim sigurno postoji razlika u tom da će uopće neki autor željeti istraživati svoj stav više i autora koji će svoj politički stav željeti zatomit, pisati teme koje su univerzalne i to. To je isto onda razlika tako da u hrvatskom političkom ovome hmm chartu gdje se nalazi Newsbar nije on nikakva lijevica ali je sigurno spada pod ono što bi se u Hrvatskoj nazvalo lijevici samo zato jer je kao kod nas je svaki liberal svaka progresivna osoba, kod nas se svaka progresivna osoba koja doživljava ono... da se svetinje smije ismijavat se automatski gura u lijevo. To je znaš ono... nije u uopće istina, mislim da je u Newsbaru bilo puno ljudi koji se uopće ne bi smatrali lijevim i se ne ponašaju uopće lijevi tako da mislim da to uopće nije to nešto što je zaista politološki ispravno jer to nije politički ispravno. Dakle dal smo se mi sprdali iz desnice jesmo iz lijevice jesmo isto. Da smo se sprdali u Hrvatskoj prvenstveno iz onih stvari koje Hrvatska je, da i kako Hrvatska većinom je jedna konzervativnija zemlja okrenuta nacionalizmu i vjerskoj nekoj pobožnosti, barem javnoj pobožnosti, onda naravno da su naše kritike, da bi ih netko nazvao lijevima. I to zato što autori kao takvi se bave tim poslom kao prvo zato jer se bave kritikom društva, a to društvo je takvo. Ja uopće nimalo ne

sumnjam da bi nas da smo 80ih to radili da nam je bilo tko dopustio radit da bi nas isto netko zvao s druge strane ono da rovarimo protiv komunizma da rovarimo protiv socijalizma da rovarimo protiv Jugoslavije, odnosno znaš, to je jednostavno takvo. Odnosno kakva je država tako se gleda na satiričare koji ju kritiziraju.

Kako komentirate danas američke emisije sve su lijevo ajmo reć orijentirane... mainstream emisije?

Ja mislim da je to jedna velika varka, ja mislim da je Amerika jedno zanimljivo društvo gdje je mainstream mediji nisu uopće lijevi nego su dvije strane nacionalizma američkoga. Jedan je ono nacionalizam mrkve drugi je ono nacionalizam batine. I onda se oni tamo međusobno jako svađaju i kolju, ali na kraju dana ja mislim da Amerika jako propada u smislu humora jako, mislim da je humor koji se koristi sada u sadašnjoj administraciji predsjednika Trumpa, ok koji ono je mislim ono nije to ništa jednostavno novo ni čudno. Drago mi je da oni koriste humor u borbi protiv loših stvari u svojoj državi...građani... ljudi koji rade emisije humoristične, ali mislim da na kraju dana kada bi ti rekao zaista za američke medije...mislim oni su više liberal a nisu konzervative ali to da su oni lijevo nisu nikako i nisu sigurno ne nacionalistički jer jesu. Jer evo ja gledam stvarno svaki tjedan i već dugi niz godina gledam te emisije i mislim da od vremena jednog Carlina od vremena jednog Hicksa mi nismo imali novu generaciju nekog komičara...tu se radi o jednoj međusobnoj... oni su ušli u vlastiti kulturni rat koji je nebitan, to je rat luksuza i privilegije da ti možeš se ljutit na to što će netko, što smije što ne smije reć i da je to glavna tema trenutačno u zemlji u kojoj oni sami imaju trenutačno ne znam koliko siromašnih, a da ne govorim o državi koja međunarodno imperijalistička zemlja i i tamo se ne smije sprdati njihova vojska i to je meni dovoljan dokaz da je to jedna velika laž kad ljudi kažu tamo su nek lijevi mediji a ne ne nisu tamo nikakvi lijevi mediji tamo je neka frakcija militantna njihove politike je jedna, a druga frakcija je druga. Po meni je Denis Kučinić koje bio isto veliki demokrat ili Bernie Sanders koji je bio neki socijalist kao fol u Americi ili Ron Paul koji je kao libertarijanac meni su oni svi draži po pitanju jer su postavili glavno pitanje, a to je da Amerika ima novaca, ali je taj novac poslan u ratove i još uvijek se šalje. Tako da s te strane ja mislim da američki humor propada zato jer Američki humor nema muda. Mainstream mediji ne žele dopustit da se priča o tome i to ni lijevi ni desni ne žele dopustit i onda na kraju ispada da ne znam Bill Burr ima neki stand up i onda on kaze da je odustao od neke fore o vojnicima jer je shvatio da ne prolazi dobro...mislim super odlično...naravno da to ne prolazi dobro zato jer nitko to ne radi i ne žele radit. Pa onda Jon Oliver koji je meni stvarno dobar je oženjen za vojnkinju pa naravno da će onda podržat support the troops i to su neke fore, al sad zamisli kak je to u hrvatskoj, mi ovdje smo kao neki normalni ljudi, a ovdje

kod nas reć support the troop u Afganistanu ili Iraku je kod nas.. ko to govori? Znaš ono svi i ja sam čuo kod nas i desnicu i lijevicu i progresivcece i konzervativcece svi odreda su ko njih jebe što mi radimo tamo. U smislu to nije uopće pitanje ni lijevo ni desno to je jedno pitanje u Americi se to ne postavlja. Tako da ja za Ameriku satiru smatram da je ona odlična prema svojim unutarnjim borbama, ali prema stvarnim grijesima Amerike ona je sve slabija i slabija i sve se više okreće prema toj lažnoj podjeli među sobom koja uopće nije iskrena i ja ti evo mogu reć da nisam nijedan dobar politički stand up pogledao u Americi u zadnjih ne znam oho koliko godina i možda zadnji fora je bila onaj u kojem Louis CK kaže maybe but maybe se sjećaš onaj njegov?

Mislim da da.

I onda on kaže s jedne strane je grozno kad netko pogine u ratu, a s druge strane ako se otišao već u Irak dal je to čudno za očekivat i to mi je bilo tako nekako sramežljiva fora i to je bilo zadnje žšto sam čuo od američkog dobrog humora. Mislim da dobar pravi humor postavlja pitanje fundamentalne odgovornosti. Dobra politička satira i politički humor postavlja pitanje od vrha do kraja, dakle što je tvoja zemlja za što ste vi odgovorni, ne međusobom nego i prema drugim ljudima. Dakle dal se mi lijevi i desni možemo ovdje svađat dal se mogu Dalmatinci ljutit na centralizaciju Zagreba, dali se Zagrepčani mogu ljutit na ne znam neko mitsko doseljavanje stranih ljudi... to su sve gluposti u odnosu na to što mi kao zemlja zaista jesmo. Mi smo neka članica NATO-a mi smo neka članica Europske Unije Mi imamo neke susjede s kojima imamo neriješene granične odnose. Ono rat na pitanja, mi smo u nekom mi specifičnom dugu , imamo neka potraživanja prema MMF-u imamo neka ulaganja....to je naša stvarna realnost i to je tu gdje je satira najjača. Ona je najjača u tom razumijevanju da su stvari puno opasnije i puno gore nego što to ljudi žele priznat. Zato se govori da da zašto satiričari mrze sve jer ubiti oni konstantno podsjećaju da je situacija gora. ljudi po prirodi stvari žele sebi lagat da ipak stvari su malo bolje, jer to je uredu to je prirodno je sebi reć vidi dobro nam je jer je dobro nam je nije nam tak grozno moglo bi nam bit gore u budućnosti, to stoji. A s druge strane mislim da nam je dužnost razumijet stvarnu situaciju u kojoj jedan građanin živi.

Jeste li se u svom radu kad susreli s cenzurom ili možda autocenzurom?

Da , ali to bi bilo nažalost rijetko ili indirektno. Ti ne znam nikad se nije dogodilo ne znam da je neki urednik došao i izmijenio tekst. To je stvarno u Newsbaru u bilo iznimno rijetko i iznimno rijetko i

ako se dogodilo nekoliko puta stvarno nije se dogodilo meni, mi jesmo dobili po njoj jer smo Todoriću napisali tekst pa su nas stavili na neku crnu listu. dakle i onda nakon toga mislim to je.... ajmo to ovako reći evo da ću ti primjer napišeš tekst o Todoriću ne razmišljajući stavi te na crnu listu i više ne napišeš tekst o Todoriću. Sad da li više ne napišeš tekst o Todoriću zato jer znaš kao bit će bed ili zato jer kad si napisao tekst o Todoriću si napisao tekst koji je bio o Todoriću u tom trenutku i sljedeći put dok je bio tekst napisan o Todoriću je bilo tek za godinu dana. Dakle ubiti ti živiš u autocenzuriranom svijetu i cenzuriranom svijetu ti ni sam ne znaš koliko si ti cenzuriran samom činjenicom da reagiraš na svijet oko sebe, a on je već cenzuriran. Dakle cenzura je bila rijetka onda bi došla u obliku nekog urednika recimo na rtl-u koji uopće nije cenzurirao politički nego bi samo rekao ne možete s ovim krenuti ovo malo izmaknite ovo ćete za plašiti ljude. Sad da li je to cenzura ili je to više njegov pokušaj da kaže neće ovo nitko sad htjeti skeč počinje ono neka udba, masoni znaš ono kužim ja. onda ne znam je li to možeš nazvati cenzurom. Ovdje na N1 nemamo nikakvu cenzuru nitko nikad s nama nije razgovarao o tom ovo se ne smije, ali je kod nas cenzura ekonomska, to ja uvijek kažem. Više nije cenzura samo urednika, premda to u civilnim novinarskim redakcijama postoji, ali kod nas cenzura za sve medije pa i kod nas satiričnim koji smo kao infotainment je ekonomska. Ja vrlo dobro znam da neće se meni htjeti sponzorirati ljudi koji imaju strah da bi im se to moglo na tržištu vratiti. Ulaganje i sponzoriranje radi čovjek na tržištu da bi zaradio neke novce ako firme u ovoj zemlji smatraju da je ulaganje u ovakvu javnu korekciju na zabavan način na ovaj način... država i ministara ministara po čak ostali velikih firmi u republici Hrvatskoj, nešto što će njima donjeti novac će uložiti, ali većina ne većina skoro sve firme u Hrvatskoj to neće donjeti nikakav novac i mi smo sreli puno puta ljude koji su rekli mi smo veliki fanovi mi obožavamo što vi radite... ovaj... super vi ste vlasnik neke firme vi ste nekakav nekakva utjecajna osoba zbog toga hoćete nas sponzorirati ili neki projekt napraviti s nama? Ne ne kao ne mogu, nisam lud neću propast. Dakle cenzura dolazi sad u tom obliku ono više nije zapisana u zakonima ona je sada zapisana u zakonima tržišta.

Koji faktori utječu na to kako će publika shvatiti tekst iznenadili vas ponekad reakcija publike, prilagođavate ili satiru onda publici?

To su dva odvojena pitanja dugo nisam na NewsBar u radio članke. članci na Newsbar u su jedna priča Prime Time emisija je druga priča. Hoćeš da se koncentriram na News Bar jelda?

Može.

A za Newsbar kao takav uvijek ima međusobnih internih fora za koje znaš da ljudi okidaju na stvari tipa okidaju na fore sa četnicima, to možda i nije najpametnija stvar, ali eto znaš da se smiju. Pa onda imaš fore sa gej populacijom pa se ljudi onda smiju. Kad kažem to ne mislim da onda ti vrijeđaš niti četnike niti gej populaciju u tim člancima što više mislim da članci koji su bili napisani su bili vrlo inclusive prema svim ljudima nego se radi o tome da neke teme jednostavno bolje prolaze. Pa onda iz čiste zezancije ponekad napraviš nekad takav tekst, ali mislim da ne mislim da..... postojalo je sigurno nekoliko politika unutar Newsbara s jedne strane hoćeš možda skupiti hrpu lajkova i hrpu shareova pa onda ideš na neke teme za koje znaš da Hrvati vole , a s druge strane znaš da ima publike koja uvijek isti tip teme i ja pokušavam ne brinuti o tome što publika želi. Mislim da je to nekako mislim da je to zato jer mislim da publika ne zna što želim iskreno. U smislu ako se publici ne sviđa ono što ja radim onda mi neće gledati, stat će me gledati, ako mi publika nastavi gledati dalje i dobiva stvari koje im ja dajem bez da sam ja njih slušao što oni žele onda je to isto neki plus. Tako da mislim da je OK i jedno i drugo samo ja sam se odlučio za ovo zato jer ja imam stvari za ispričati više nego što oni imaju stvari za odabrati. Na neki način ja njima radim service u stvari. Dakle ja sam taj koji bi trebao određivati a ne oni. Mogu ja indirektno vidjeti da neke stvari su zanimljivije ali na kraju dana dogovor je da ja zarađujem od tv-a i da je odgovornost maksimalno na meni pa i odgovornost odabira, a oni kao publika oni ne ulažu u mene i oni kao takvi ne zarađuju ništa od toga tako da oni stvarno ne bi trebali biti netko tko bi trebao određivati, mislim u smislu oni nemaju kapacitet za to.... jer mislim da mislim da kada govorimo o 10, 20, 30 ljudi možeš pitati ljude ako govoriš o stotinama hiljadama ljudi ti nemaš što pitati svoju publiku što ona hoće jer ti ne možeš dobit zaista stvarni odgovor i to dosta često ljudi su jako ljuti na komentare... tipa imaš neki video je pogledalo 10.000 ljudi ima 100 share ova ima 200 jedan od tih komentara je vas sve treba pobiti i sad cijeli taj video i 10.000 ljudi sve koncentrirano u jednom liku koji je napisao sve treba pobiti. Mislim to to to je problem slušanja publike nema sad stvarne metode nemoj mi to deda sad mogu pitati 10.000 ljudi što oni žele da mi oni iskreno kažu onda bi mogli pričati o tome da mogu slušati publiku ovako je to ipak više neka vladavina najglasnijih, a mislim da to nije baš dobar kriterij.

Može li pojedinac biti dovoljno informiran ako čita samo Newsbar?

Newsbar? Ne ne ne. U biti News Bar dolazi kao desert a ne kao aperitiv. Mislim da maksimalan humor koji čovjek može dobiti iz Newsbara ako je pročitao nešto prije toga na što se tekst odnosi.

Na početku smo pričali o američkoj satiri i kako tamo netko nauči.... ako tamo gleda samo satirične emisije može li biti dovoljno informiran?

Može to je drugačija stvar, ali jer News Bar nije informativno, dakle NewsBar kao sajt je fake news, to je isto kao da pitaš za Onion da li možeš znati što se događa u američkoj politici ako čitaš samo Onion, ne možeš. ali ako pitaš da li možeš znati što se događa u američkoj politici ako gledaš ne znam Daily show ili John Olivera i Colberta onda da onda možeš. Ne radi se o istom pristupu jedno donosi informaciju da je osvrst na nju a drugo izmišlja jednu satiričnu informaciju gdje ti moraš ti moraš pročitati ja tebi ne dam nije da News Bar funkcionira na način ovo je lenkina originalan član ovo je naš satiričan članak pa onda ti kažeš da je osoba iskonzumirala oba članka, konzumirala obadvije stvari pa onda dobila informaciju. ne News Bar je bio prvenstveno barem onaj dio što se tiče političke satira a ne društvene reakcija na vijest koju si morao pročitati koju ti News Bar kao takav nije nudio.

Nekad Feral? Kako smo čitali samo feral je li bi onda pojedinac mogao biti....?

To da to možda više zato jer ponovo feral kao takav je bio sastavni element Ferala u biti ne sastavni nego najmoćniji Element ferala je bio njegovo novinarstvo. Mislim da bez toga bi feral zaista bio mjesto nekih genijalnih humorista, satiričara, književnika, intelektualaca, to je OK, ali to ne bi bilo to da tu nije bilo elemenata onoga što stvarno ta neka, ko i zvekana ta Diogenešova luča služi da ti na kraju dana daš neku istinu i to je feral i bio da. Mislim da oni koji su čitali feral su imali razumijevanja otprilike što se događa u Hrvatskoj zato jer bi dobili neku informaciju koju mediji nisu željeli reć.

Mora li satira uvijek biti humoristična?

Ne ne ne, što više mislim da je to jedna od najčešćih predrasuda koje ljudi imaju i komentare koji pišu ovo uopće nije smiješno ne ne mora uopće mislim da svaka satira nije da te nasmije. humor je tu jedan od elemenata da bi ti dobio tu satiru. satirizacija kao takva je... mislim ovisi o tome što čovjek radi satira je široki pojam relativno i neki oblik satire služi prvenstveno za nasmijati, opustit, malo onako društvo učiniti podnošljivijim da se smijemo zajedničkim manama, to da, ali ja mislim da ako pričamo o političkoj satiri ne što više mislim da joj nije svrha uopće nasmijati i mislim da je to tek trik to je salama u koju staviš lijek, satira je taj lijek ona nije salama ona koristi salamu ona koristi šećer ona koristi čokoladni preljev da bi zavarala svoju stvarno svrhu jer njena stvar na svrha

je kritika. Ubiti mogao bih čak reći za humor da je njegova stvarna svrha kritika. Ja mislim da nije jedina njegova ali glavna svrha je kritika. Ubiti kad mi ismijavam jedan od najobičnijeg vica političke satire na televiziji šta mi radimo nego se ismijavamo iz nečeg što društvo ubiti želi reći da je loše. Plavuša je glupa ali mi želimo reći da su glupe stvari loše i glupe stvari se trebaju ismijavat, treba se iz ljenih ismijavat iz ovih iz onih dakle to je ubiti sve neki naš pokušaj da mi skupa ko društvo humor skupa komuniciramo. Ovo nije prihvatljivo a satira to radi direktno bez sakrivanja i za nekih generalnih pojmova i svega nego direktno a pogotovo ovo što mi radimo Domagoj i ja u Prime timeu to je od kad nije bilo zamišljeno da bude samo smiješno. Taj format ta neka para da još od Aristofana poanta te satire je ko ona luda na dvoru, dakle ta luda treba bit smiješna čemu služi luda da nas nasmijada da, ali zašto svi vole ludu. Niko ne voli ludu da priča glupe fore nego svi vole ludu kada kralja podjebava. Zato mi znamo za lude, zato mi cijenim o dvorske lude jer to nije neki lik koji u kutu valja fore o jabukama lovcima i ne znam tri praščića mi cijenim o dvorsku ludu samo zbog toga jer znamo jedini glavni element dvorske lude to je da prije ili kasnije on ima pravo da sprda kralja i nekada je ostao bez glave. To je satira i ne da ona ne mora biti smiješno nego ona u svom najčišćem obliku je vrlo žalosna.

Ovog smo se već dotakli kroz oglašavanje odnosno ekonomiju ali kako bi usporedi li odnos politike 90-ih naspram danas prema satiri?

To stvarno sam premlad nemam pravo u tom govorit. Svi smo čuli o tome al od tih priča što si vjerojatno i ti pročitao što su radili ovima iz Ferala isto su stavljeni na front i sve i ja stvarno ne mogu ne mogu o tom razmišljat. Ja samo znam ko klinac ... smo mi ko klinci smo mi slušali zločestu djecu u Zagrebu jako puno i gledali smo Pervana rane radove jako puno. Bilo je tu političke satire, al ti mogu reć da ja dan danas kad razmišljam o svim tim skečevima uopće ne znam kog su oni na kraju ismijavali i mislim da u ono vrijeme mi ko djeca nismo mislili da je barem u Zagrebu to možda bila neka privilegija, imao si OTV na njemu se vtio Pervan, na njemu su se puštale reprize Montey Pytona Flying circusa i onda ja ko klinac tih zadnjih 90ih nisam uopće mislio da je humor nešto problematično i zabranjeno u Republici Hrvatskoj. Ili u smislu da je politička satira nešto zabranjeno i to je to, ali naravno djete si to uopće ne osjećaš tako da ja stvarno ne znam razlike ja samo mogu reć da sam izrastao u osobu koja nikad nije mislila da je to problem i kad smo se mi počeli baviti Newsbarom i sve ogroman dio ljudi je meni govorio starijih....a bili su i oni naših godina koji su govorili kako se usudite vi ćete završit u zatvoru zbog toga, uništit će vas, tužit će vas, pojest će vas mrak. I to meni već dovoljno govori koja je situacija 90ih morala bit da nije kao...mislím netko bi mogao reć da je to mentalitet Jugoslavije to da ali sad se 90ih moralo...očigledno je bila takva da nije riješila nikakve

probleme nego se samo nastavila dalje a to je bio neki strah od toga da čovjek javno kaže što ima što želi a što ne želi. I mislim da to nije karakterni kukavičluk mislim da se radi prvenstveno o privilegiji ekonomske emancipacije da ti to možeš reć. Ja mislim da preveliki broj ljudi u ovoj zemlji cenzurira i autocenzurira zbog činjenice da žele preživjet kod nas u Hrvatskoj. I žele da je njihovim obiteljima dobro i onda oni vole ovo što mi radimo jer onda barem mogu biti konzumenti tako nečega.

Kako komentirate danas sve veću pojavu satiričnih stranica na društvenim mrežama i jesu li možda danas memeovi nisitelji političke satire, mogu li oni kreirati javno mijenje?

Daa kako ne! Ja se sjećam još davnih dana kad sam išao na 4chan, na Random tamo su se još ...tamo su tek krenuli mememovi svijet još to nije znao. Društvene mreže dok još nisu postojale i ja sam mislio da je to za nas klince male nerdove mi ćemo tu neke fotošopove radit neke gluposti i to je to ono neka subkultura i ko bi reko to je danas nešto što od 7 do 77 ljudi rade i djeluju i sheraju i sve i eto nevjerojatna pobjeda meme kao takvog. Mislim da je emancipacija ljudskog izražavanja sa internetom došlo do tih razina da da će se puno stvari uključujući dakle i humor sigurno preuzeti na sebe i korisnici odnosno publika i to je meni drago jer ja mislim to je to to je organski to se prirodno događa to je toliko dobra stvar samo jedini problem u tome što....da li je to... mislim to se može reć i za našu emisiju i za Newsbar da li je to samo neki ispušni ventil koji neće dovesti do ničeg više baš zato jer se radi o anonimnom masovnom generiranju. Iza zabave po meni kad bi zabava došla do svoje pune funkcije ona mora imat ipak neku društvenu putanji i sad mogu ja reć da možda postoji tu neka društvena putanja ali ju ja ne vidim sada kao što bi neka općenito šita društvena putanja di svijet u kojem vlada zabrani memeove će biti svijet koji će regirati na totalitarizam pa su ubiti memeovi stvorili kod šire mase osjećaj da se čovjek ima pravo izražavat, ne znam, ali ja trenutačno ne vidim nikakav društveni zaista benefit koji se događa. Dok sam recimo u ranijim primjerima političke satire se vidio borba protiv apatije ali meni ovo što je jača meme generacija to se manje izlazi na izbore, mislim ne mora bit korelacije samo želim reći da se to odvija tako da možda bi memeovi inače pomogli ali smatram da u svijetu u kojem kao takvome ne vidim da ...ne vidim...da snaga memeova je ljude uspjela maknuti iz apatije baš obrnuto možda su memeovi uspjeli u ljudima stvoriti ideju da je sve relativno i da se iz svega može sprdat i ubiti mi to kao odrasli ljudi sad to komentiramo, ali kako o političkim memeovima razmišlja netko tko ima 12 godina kojem isto feed prepun političkih memeova da li on misli aha vidim tu se sprdaju i socijalisti aha socijalisti su glupi, aha tu se sprda ne znam libertarijanac aha oni su glupi, tu su neki liberali kreteni, aha tu se neki ovi konzervativci budale i da li to na kraju dovodi do toga da ti od 12. do 22. godine te ti memeovi natjeraju da ti kažeš ništa mene ne zanima politika . I onda imaš i ovih memeova koji kažu ovi što ne glasaju su glupi, znaš ubiti meni

se to sve sviđa ali to ne znači nužno da je to dobro ili da je to išta.

To bi bilo dobro neko buduće istraživanje. Dobro ubit ste već odgovorili na to s obzirom na tehnološki napredak u kojoj formi vidite budućnost izražavanja satiričkog?

Pa sve veća i veća emancipacija. Dakle, kod nas još uvijek u Hrvatskoj fali jako puno, i to će se dogoditi...u Hrvatskoj ako pitaš za Hrvatsku...pa platforme dje će ljudi sami postat autori bez ikakvih urednika bez ikakvih TV emisija bez ikakvog jednostavno sami po sebi kreativni autori političke satire ili društvene satire koja će dovest do određenog broja gledatelja i njima možda sponzora da ih plati i onda će ljudi početi od toga živjeti i raditi. Sad da li je to primjer...kod nas već postoji...od Siniše Mrekovića koji radi fotomontaže pa od Nika Titanika koji radi karikature do ne znam Blogger Krule koji ovaj ima i statuse i piše kolumne, do kolumnisista različitih, dakle humor i autori u kratkim autorskim online digitalnim formama, tu postoje i komičari uživo, postoje i pisci od dramaturga i scenarista za kazališta ali u mislu mislim da će sve veći i veći broj ljudi bez institucionalne pomoći to raditi. Zato ja uvijek kad to kažem isključujem profesionalne akademske i pisce i dramaturge i scenariste nego koncentriramo se na ljude koji realno bez ikoga osim sami sebe doma i svojeg doma kompjutera i laptopa su postali neko. Kad kažem neko mislim postali su profesionalni u tome da se zezaju i sprdaju iz politike. Tu je dug put još jako, većina se tih ljudi pijavi i jako mali broj njih ostane i nije da ih ostane zato jer ih puno nevalja, ali može se računati da i oni koji su najviše valjali nisu uspjeli ali i neki od onih koji su najmanje valjali su uspjeli. Zato jer stvar je u tome koliko si spreman dugo gurati i koliko si spretan i koliko želiš sebe izmjeniti da bi se prilagodio hrvatskom tržištu. Dakle pogotovo ako si politički satiričar kog si spreman dirati kog nisi spreman dirati i koliko su tvoje fore spremne biti opasne jake i uvredljive te provokativne. A s druge strane gdje živiš, mislim GITAK je meni bio vrh. Gitak je meni bio tolko dobar i gitak je vjerojatno mogao zarađivati i od youtubea i bit i ne znam što ima petlju on i sve. Gitak je samo nastao u točno vrijeme prije nego je to sve krenulo i Gitak je bio iz Splita. Super ali Split nema infrastrukturu televizijsku Hrvatska je premalo tržište. Oni su tamo odvojeni relativno izolirani nažalost od moguće produkcije od mogućih producenata od moguće suradnje i to je sve neki veliki trošak da petero šestoro ljudi odjednom živi u Zagrebu to je odjednom ekstra trošak, nije to kao raditi od doma i onda ići u studio snimati. Tako da to je realnost naša da se pojavljuju autori i pojavljivati će se autori i neće više ovisiti o nekim uređnicima o nekim institucijama o nekim sponzorima, ali na kraju dana će svi morati ovisiti o nekom načinu financiranja da će to možda biti Patreon na kraju ili Kick starter ne znam, ali al mislim da u tom smjeru ide. Mislim dan danas na Youtube imaš u Hrvatskoj ljudi koji su bili od ranije ne znam koliko poznati ili neznam koliko popularniji od TV emisija sad pazi to je cijela jedna infrastruktura na televiziji gdje je neki

urednik to odredio pa ne znam to je neko snimio neko je to tamo postavio neko je to iscenirao u nekom studiju su o i to snimili is ve i to je manje gledano od čovjeka koji ima doma profesionalni mikrofon i kameru i ide okolo i intervjurira ljude razgovara ili priča o nečemu dakle već se to polagano dešava.

I evo za kraj koje su danas najveće prepreke satiričnom izražavanju, koje nas čekaju u budućnosti?

Najveće prepreke u satiričnom izražavanju? haha. hmm. pa ne znam mislim bilo šta? Ovisi što čovjek smatra satiričnom izražavanju? Pa mislim dali ja mogu se obući u Hitlera i okolo ludovati. i derati se za dom spremni za dom spremni za dom spremni, ne mogu, mislim ja nisam Thompson, ja nisam neki čovjek sa koncerta. Dakle ja kad bih to radio, dali bi mene uopće policija uzela ili nebi, dali bi me prijavila ili nebi. ne znak zanimljivo je to pitanje. ako idem okolo i derem se po cesti treba pobiti sve Hrvate, treba pobiti sve Hrvate, dali će me onda isto loviti policija. Tu su naši zakoni već postojeća brana satiri jer mene to možda toliko ne fascinira, ali nekog drugog satiričara u budućnosti će fascinirati sloboda govora na cesti do te razina da će ići provjeravati što smije, a što ne smije reći. Ponavljam glavno ograničenje je jedino i samo uvijek korupcija i to je to, zato jer prava satira je dobra satira po meni koja ide tamo gdje je korupcija. A tamo gdje je korupcija su ljudi kukavice. Mi smo sada stvorili jednu civilizaciju koja trenutačno ako si ti neki lopov koji ima milione onda si kukavica jer nisi dovoljno hrabar da izađeš van i kažeš ja sam ukrao milione, odnosno ti ćeš sebi govoriti da si ti pametan jer će te policija u suprotnome uloviti. ali u biti ono što je činjenica je da si ti kukavica jer se ti bojiš naše policije i našeg sudstva i svega što smo mi stvorili kao civilizacija. Što znači da je kod nas korupcija sakrivna, tajnovita, kukavička i što znači da je idealn z satiru i vjerojatno nema bolje od vrljkih frajera i faca koje su kukavice, bolje ono od velikih lopova koji moraju lagati da su fer, mislim to je ono idealno. mislim humor je neočekivano. Dakle humor je dvije stvari koje ne idu skupa, jedna stvar kontrira drugom, to su idelan plodna polja za humor i to što smo mi stvorili uvjete i gde su kod nas lopove... znaš lako je biti lopina prije 500 godina, 1000 godina, znaš ukra sam i uzeo sam, moje je, što sam, neki vojni vođa nekog plemena, i ovo je sad moje. nemoram nikome lagati, svi znaju tko si što si, od kud si dobio sve, znaš ono, imovina j toliko transparentna, tamo sam pokrao, ove sam zaklao, i svi su bravo bravo to je super. To je bilo društvo slobodnih zlikovaca. Danas mi živimo u društvu neslobodnih zlikovaca i to je super, to je sada idealno, jer su svi oni natjerani da muljaju lažno. Oni se ne mogu hvaliti, e tu sam ove opelješio, znaš kako sam ove premuljao. Nitko nemre taj intervju na hrtu kako sam ja pokrao mojih prvih milijon kuna, i to je idelano. Što znači da po meni u Hrvatskoj... da će budućnost hrvatske satire biti ograničena isto tamo gdje će biti ograničeno isto bavljenje tom temom. Dakle u medijima, u novinama, kod novinara, kod istraživačkog novinarstva.

To će biti u smislu cenzure financijske i zakonske zabrane, ili ne zabrane, koliko izmišljanje svih ovih gluposti, kao što su duševne boli i te pizdarije. I gle, neki oblik poluzabrane, tu neki oblik konstantnog financijskog napada, prijetnji financijama, dakle ti si borna napisao ovaj tekst, ne ideš ti u zatvor 10 godina pa sada svi znaju da si ti neki mučenik, ne ne ne, ti si napisao ovaj tekst daj mi 100.000,00 kn, i pazi kužiš to je sada jedna posve drugačija priča. Kužiš narod to više ne doživljava, on je neki jadan čovjek kojeg bacaju u zatvor, oni su neki manijaci, ne nego, kao , plati, aha, sad nemaš novaca, od kud tebi ove pare a ti nemaš, u smislu, na neki način na koji smo ranije pričali o cenzuri, to je ono što prijete hrvatskoj satiri, a to je konstantni financijski grip.

Transkript 4: dr. Boris Beck

Što možda čitate ili konzumirate li na koji način političku satiru trenutno?

Dakle, obavezno čitam Dežulovića, Dobro možda ne baš redovno, ali kad god naiđem negdje na društvenim mrežama obavezno pročitam. on mi je najbolji, Tomića manje, što još ima satirično? Aha Nick Titanick, ovaj, ali isto ne ne pratim neću otići na 24 sata pa ga recimo ili Felixa, dakle jedino ako ga netko sharea. Jel ima još nešto što mi je? Jer mi smo vrlo deficitarni sa tom satikom tako da...

Možda Newsbar ili neko emisiju tipa Prime Time?

Ne ne, to sam ispočetka. To kad se pojavilo bilo mi je vrlo interesantno i pogotovo kada bi mi iskočilo negdje na onim..feedu negdje na Fejsu, međutim.... oni imaju jedan veliki problem tako da sam potpuno izgubio interes za Newsbar, ovaj zato što oni reagiraju, reagiraju hmm... imaju vrlo ograničen... ne mislim ideološki jer naravno oni reagiraju na stvari koje tu zanimljive njima i njihovoj publici, da što se tiče satire nego imaju vrlo ograničen format. Format im je prekratko je. Znete i sad desi se recimo nekakva glupost, zapravo oni na tu glupost naprave neku, ne apsurdnu reakciju u tri retka i? Znete nema nekog pomaka. Tako da... nemora imat dubinu, naravno to je zabavni sadržaj koji je tako... međutim jednostavno evo potpuno sam zaboravio da postoje. Ne mogu to mislim mogu objasniti, ali dakle premalo mi je, nešto mi je premalo. Znete nemaju neki cilj kao da vjetar ih nosi slučajno pa kud nabašu, što bude..previše pasivno reagiraju na tu stvarnost, moj dojam.

Možda nešto od stranih satiričnih ili vijesti ili emisija?

Ne, ja vam od stranih.. čovjek ima ograničenih 24sata na dan tako da vam ja zapravo uglavnom vam pratim Guardian i zapravo čitajuću Guardian, ali oni nemaju neku satiru. Jedanput tjedno imaju neku nešto malo nekakvih...znaju imati nekakve političke komentare ali ono em su previše engleski da bi me zanimalo i uopće nisu duhoviti. Ono što sam više volio prije The Onion. On je meni jako odgovara to je već nešto duže ustvari on je već duži i može bolje zahvatiti svoju temu, ali ne možete sve.

OK... da Vas onda uopće pitam trenutno je dosta američkih mainstream emisija ajmo rečliberalno lijevo orijentirano. Možete li to komentirat zašto sve emisije mainstream su...

OK, dobro, razumije, ovaj..to nije zbilja nešto što pratim i zapravo me ne zanima, ali ima nešto između lijeve i desne ima nešto da je desnica općenito manje manje duhovita, haha, ne znam točno zašto to je, ali.... reci mu u Hrvatskoj bi se moglo reći, u Hrvatskoj se vidi dakle da čak je i taj intelektualni kapacitet desnice malo ispod lijeve, ovaj isto ne znam točno zašto. Recimo evo sad sa Raspudićem i Marijom Selak malo sad se malo se to podebljalo pa ćemo vidjeti u kojem će smjeru ići ali ni oni nisu duhoviti. U Hrvatskoj se vidi dakle da čak je i taj intelektualni kapacitet desnice malo ispod lijeve, ovaj isto ne znam točno zašto., ali recimo, ali ali hehe pratim jednoga, a baš je desni, to vam je Mataković, onaj na Net.hr-u Overclocking. On ima i to stvarno pratim iz tjedna u tjedan i sad sam napisao jednu, jedan znanstveni rad na temu njegovih stripova i on ima jedan desni svjetonazor koji zbunjujuć je zato što su ti stripovi to je ona to je gomila ružnoće, odvratnosti, gnjusobe kao onaj Met? američki i ovaj očekivali bi da je to neki anarhistički svjetonazor, ali kada pažljivo čitate te stripove, shvatite da je on onako jedan domoljubni da tako kažem autor koji ono cijeni vrednote Domovinskog rata, demokracije i kada kritizira premijera čini mi se da to čini s desne strane, a ne sa lijeve ali na jedan potpuni iracionalan način...ovaj Felix iz večernjeg lista vam je također jedan konzervativan čovjek, konzervativan svjetonazor, ali recimo pokazuje jednu veliku blagost, veliku inteligenciju. Dakle Mataković je inteligentan kao vrag, to je nevjerojatno koliko je taj čovjek inteligentan. Što on sve zna. Što on sve može sa crtežem sa riječima, to je jedan potpuno nevjerojatan lik. To nema ni na lijevi nema nijedan takav haha. A ovaj Felix također to to je jedan veoma visoki nivo i političke informiranosti i jezične finoće, a ima jednu jednu blagu narav koja nije netrpeljiva, koja nekako pomirljivo daje ta svijet, ali opet sa te jedne desne distance. Nikad sam Felixa puno više pratio, ali opet...Dajte mi ideje za nekakva predavanja ili haha.

Općenito je tema, sad dok sam radio diplomski stvarno može ići u ono različitim smjerovima.

Kako vam se diplomski zove? Naslov?

Politička satira u Hrvatskoj: Studija slučaja Newsbar

A ok.

Ali ne trebamo o Newsbaru to je super što ste rekli...

Ne ne, dakle gledajte istu tu poteškoću koju ima Newsbar ima i Dežulović i on je zbilja neko vrijeme bio u krizi, ali baš sam pričao sa nekim ljudima koji su to također primjetili i opet nas konsenzus je da je nadvladao krizu i da je nekako...jer jer jer ideja satire tipa Newsbar, odnosno Dežulovića recimo takve satire je da ako vi izrugate, da vi ako ocjenite neku pojavu negativnom i ako ju izrugate nekako se implicira da će se svijet popraviti da će svijet biti bolje mjesto.. nisam to ja smislio to sam čuo kod

Johna Cleesa, ovog iz Montey Pytona. Kad sam bio mlad mislio sam da je svijet jedno uređeno mjesto sa nekoliko oaza gluposti koje treba izrugat pa će bit bolje, veli sad kad sam star zaključio sam da je svijet potpuna ludnica haha i da ništa što ja haha ne može tu popraviti. Ako vi pristupate na taj način kao što pristupa Newsbar vi ste zapravo uvijek u jedno defanzivi da tako kažem ovisite o onome što će vam nanjeti slučaj i to se desilo Dežuloviću nema protivnika dostojnog kojeg bi mogao napasti. Jednostavno ispod njegovog nivoa su. Dakle to je jedan problem ,a drugi problem ok vi ste nekoga izrugali i? Što će se desiti? Dakle izostaje onaj jedan aktivni jedan aktivni moment, ok, ja ga sad iz rukujem ali da li ja mogu ponuditi nešto nešto više. Recimo to je kod News Bar a jako uočljivo, a kod Dežulovića manje jer ipak su članci duži i on je bolji autor.

Dakle profesore gotovo ste mi odgovorili na pitanje može li politička satira mijenjati društvo, potaknut na građansku participaciju?

Ovisi da li to želi i da li je u stanju. Dakle, ja bih vas uputio to nije neka literatura koju, ali mislim možete doć do te knjige, Radmit Konstatinović Filozofija Palanke, sa s filozofija Palanke. To je 60ih godina objavljeno u Beogradu, sad se sprema Hrvatsko izdanje, ali postoje novija izdanja. Knjiga je vrlo..filozofija je...Palanka je malo mjesto i mi bi rekli filozofija malograđanštine je li? iz tog vidimo da je naslov ironičan. Knjiga je vrlo teška, prava filozofska knjiga i teškaje i nemojte mislit da ju ja razumijem, ali ima jedno jako zgodno poglavlje koje nije potpuno nerazumljivo možete bacit pogled o pamfletizmu. pamfletizam,. Dakle satira je nužno povezana sa žanrom pamfleta. to možete istražiti, žanr pamfleta. Pamflet je ta neka vrsta kao i polemika...dakle, pamflet je taj jedan žanr razorni. Dakle, kad Dežulović piše to kao onaj torpedo koji će se zabiti u taj brod i potopit ga. Dakle ona je razorna. Satira načelno ne može nešto stvoriti jer njena ideja je da razara. Ovaj... i ona može bit ekstremno razorna kao Mataković...to je stvarno ono zapanjite se, to je nadrealno. MOže biti ubojita, dakle Dežulović uvijek sfašira svog protivnika, a ponekad malo i na uštrb istine haha, malo me to smeta, ali kao i u polemici, plemos je borba dakle važno je pobijediti, a ne naći istinu. TO je isto jedan objektivn problem satire. Dakle prvo je što ona razara kada razara razorili ste. ovaj vi možete nadati da će na tim ruševinama nastati nešto novo Ali neće..kužite, ajde ja sam buldožer koji raščičava stari sustav pa će nastati novi. OK to su sve revolucije radile pa to dosta loše završilo. Imamo, što još imamo, što sam rekao? Da ovaj satira kao i svaka polemika nije vam uvijek cilj naći istinu nego želimo poniziti, uvrijedit. ovo što Konstatinović lijepo primjećuje je zapravo taj pamfletizam je jedna vrsta malograđanštine zato što pamfletist zna sve on on je uvjeren on zna sve i on zapravo njega ne zanima dijalog sa drugom stranom. On samo emitira. To Konstantinović lijepo primjećuje, a kada vi samo emitira te onda ne možete naučiti ništa novo. Kad ja ne bi ništa od vas naučio u ovom

razgovoru onda bi to bilo zbilja jalova, ali OK ja više pričam, a vi manje, ali razmjena ide u oba smjera. To je prirodno i zdravo. Nemam ja nekakvu istinu koju vam mogu dati, a ako vi ne razmišljate i ako mi nismo u nekom dijalogu to je glupo. Tako da to je isto veliki problem te satire koja zapravo samo emitira emitira emitira onda i onaj drugi može emitirati satiru na mene. To je veliki problem s političkom satirou što je satira nama smiješna kada izruguje naše protivnike, a kada izruguje nas onda to nije duhovito. Onda se tome ne smijemo znate? A ne nije mu uspio taj članak, dakle onda ako ćemo se mi smijati njima, onda će se oni smijati nama. zapravo satira, i zato mi je sve manje draga moram priznati, zapravo je toksična pogotovo naša satira, zapravo ona učvršćuje Status Quo. Ona učvršćuje podjele i stvara nove podjele i ne ne hh nije konstruktivna. Tako da razumijete? Možda griješim, zbilja razmišljam o tome, nešto sam i pisao i zapravo tu se vidi je drugačiji taj.... a opet ako je satira blaga, Kao na primer feliksova u večernjem ili Tanje Torbarine, vi ste sad mladi Tanja Torbarina ne znam da li uopće piše, ali...

Nekad u Globusu.

Da da ona je u EPH bila vezana. Ovaj ne znam jelto postoji... recimo ona je imala vrstu satire koja recimo Tanja Torbarina zašto je bila dugovječna zato jer njena satira je iz žablje perspektive, iz perspektive malog čovjeka. dakle ona je i lijevo i desno udarala i zato je bila zapravo, pokazalo se da je to trajnije nego ako vi se samo stavite u jednu stranu. mataković isto nije tako jednostavno reći a da on je ovo ili ono to je vrlo komplicirano i mijenja on udara isto sa svih strana. recimo Također je problem ako ste vrlo radikalni kao Vedrana Rudan, onda vas više nitko neće objavljivati Jer vi ćete napasti i vlastitog izdavača. znate, to je napravila jednom, to je napravila drugi put, treći put više neće imati priliku. tad može samo pisati na svom blogu, što isto nije loše barem nikom ne odgovara može pisati što hoće. dakle tu se isto vidi kod News bara , dakle naravno oni imaju... velim neke stvari smatraju vrijednima izrugati, a neke ne smatraju. sad da li vi time dobivate na ovom...a opet Ne možete se svima svidjeti. nitko se ne može svima svidjeti. morate izabrati vlastitu publiku. mislim Ideja ruganja je zapravo moralna zato što zajednica se ruga pojedincu koji odstupa od nekakvog zajedničkog morala. dakle u ono neko doba u ima prekratku suknju, a onda će drugi razmisliti hoće li imati istutakvu suknju. Ali vidite što se dogodilo ovom Meštriću on je komentiro, kad smo već kod toga, on je komentiro vrlo kratke hlače pjevačice i sad je on odjednom napravio neki veliki prekršaj. Hah, ajde sad vi nešto recite, ne možete sad ništa reći, ne bude više korektno bilo kome što prigovoriti. Odmah vam dođe Jelena Veljača. Ona nije duhovita, uvijek je uvijek je nekakva strast uvijek je nešto, obruši se ko furija na vas. Jer humor, još ima jedna velika važna stvar oko , dakle važan je...Je li vi mene hoćete još nešto pitat ili ste se potpuno predali pred mojom bujicom haha?

Ne ne ne dok ste pričali ste mi dotaknuli jedno pitanje, pa još jedno drugo, ali ne ne slobodno nastavite.

Dakle za vašu temu je važan odnos humora i satire.

Da.

Dakle u čemu je razlika? Satira je dakle neki humor koji ima te političke dimenzije, ali kada ulazi u političku borbu onda ubiti uvijek postaje stranačka, nisam siguran da postoji ne stranačka Satira, možda postoji matakovićeva. ili nikad Titanik ali osjeti se to. e sad što je humor, to je zagonetno. Zašto se mi smijemo onom čemu se smijemo? imate o tome na hrvatskom imate jako zgodnu knjigu mislim da se zove Chritchley SImon Chrichtkey O humoru algoritam je to objavio, jedna vrlo zgodna knjižica ima i zgodnih stvari o političkoj satiri. takve literature nema puno kod nas pa je to zgodno. postoji ta feudovska teorija humora gdje zapravo humor oslobađa, dakle u društvu postoji u društvu se uvijek stvari potisnu, uvijek sse ne stvari tabuizira, o njima ne možemo govoriti i to stvara psihičku napetost. i humor nas oslobađa, zato humor ne može biti politički korektan. ako hoćete da vam ispričam vic ili će biti o Muji i Hasi ili će biti u židov u i hitleru ili će biti o plavuši, dakle nema političke, dakle ništa od tog se ne može, ništa od tog ne mogu ispričati na Dobro jutro Hrvatska jer će opet Morati pisati isprike i i oko mene ili nešto tako. dakle u neakvim noćnim cabaretima i nećemo zvati Jelenu veljaču pozvati da to sluša. ovaj dakle Čini se dakle kao što u osobnom životu humor oslobađa tu psihološku psihičku napetost Čini se da i u društvu humor oslobađa društvenu napetost. ne? dakle Bolje je da imamo nekakav humorističan časopis nego da izbiju demonstracije pa bude ranjenih i mrtvih. dakle totalitarni sustavi ne dopuštaju humor odnosno satiru. nema satire na račun Putina i ovoga Xi MInga ili kako se zovu...dakle svi moraju bit ozbiljni. i to je loše za društvo jer onda oni potiskuju te stvari, trpaju ljude u logore i bude 100 problema. dakle kod Engleza oni zbilja imaju taj grubi humor i u parlamentu su grubi I ovaj i zapravo im odlično ide. tako da politička satira je korisna, politička satira je nužna za Demokratski sustav, ona je korisna da te oslobađa političke napetosti. moguće da ona i unaprijeđuje, zn ate nitko ne želi izaći na Newsbaru ili da budu u onom Feral je imao SHit of the Week. Meni je taj Feralovski humor bio ok. ovaj dakle možda ćete razlismilit, ali opet ću reći ako su ti rovovi predugi previše definirani, kužite? i onda ako Ja pripadam stranci x i ako mi sad njihov satiričar y izrugaja ću to uzeti kao orden. vidite ja sam pravi Hrvat domoljub kada mene srpske novosti napadaju ili kuži te ja sam pravi antifašist kako me Hodak napada. u tom smislu je satira kontraproduktivna jer onda još više učvršćuje ono ponašanje za koje mi želimo da... ne mogu vam pomoći kada nisam ne razumijem tu problematiku.

Osvijetlili ste različite kutove tako da super.

To mi je bila želja hahah

A kada govorimo o nekom satiričnom tekstu i publici što dolazi, koji faktori dolaze u igru da netko će se nasmijati nečemu, netko će se uvrijediti kako publika percipira?

To je tajna! To je velika tajna. Jer recimo Pervan se čak sad i politički angažirao i zapravo on je potpuno pokazao tko je. Vi možete pretpostaviti da će postojati društva koja će zvati Pervana i koja ga neće zvati. I kada će se Pervan naći u nekakvom društvu za koje on osjeća da su istomisljenici bit će hrabriji ljudi će se vjerojatno valjati od smijeha, ali da dođe netko tko ne misli tako on će stajati u kutu i hmm (prekrio je ruke) i kužite kuhati će u sebi. Ili obratno. Tako da velim kod te političke satire smiješno nam je kad izruguju one o kojima nemamo dobro mišljenje, ali humor je uvijek humor je vrlo ali on je stvar podsvijesti, on je jako vezan sa podsviješću i sa tim nekim podzemnim psihičkim mehanizmima koji su nama samima tajna jer su nesvjesni onda njima ne upravljamo. Tako da humor je jedna vrlo tajanstvena stvar i znate bili ste u društvu netko neko da ispriča najbolji vic na svijetu neće se ništa dogoditi, a netko samo stvara smijeh oko sebe i svi se smiju i zna tu tajnu kako kaže Balašević iz ničega smijeh stvoriti zna. oTo to je tajna kao bilo koja umjetnost.

Rekli bi onda da politička satira ili satira uvijek mora biti smiješna?

Haha najgore što ne mora. Hrvati nisu neki posebno duhovit narod to je sad ja poludim s Hrvatima To je užasno. česti su duhovit narod. čitajte Češku političku satiru. Ja kad čitam Haška ili Čapeka ili ili onog...pa to je urnebesno smiješno zato što mi imamo satiru ali ona nije smiješna jer je ona razorna, pamfletistička. recimo pogotovo ove naslovne stranice novosti ili nešto jer opet ćemo reći humor... vi gledate CHARliea Chaplina on nikad ne mijnja izraz lica, ne znam jeste li ikada gledali Bustera Keatona on je isto bio?

D.a

Do CHaplina je bio najslavniji. To je jedini izraz lica koji on ima. To sve ide iz glave, humor uvijek ide iz glave. Onog trena kad se političke strasti pokrenu humor nestaje i zato mi imamo satiru koja nije smiješno koja je uvredljiva. i ja pratim te slučajeve tužbi i to i te obrane na satiru su meni bile dosta neuvjerljive. to jednostavno nije smiješno. jednostavno je bilo grubo uvredljivo, razorno. Meni se CHARlie Hebdo uopće ne sviđa.

OK.

Meni je to bezveze. Nije smiješno, glupo je, okrutno ovaj to je provokacija radi provokacije. Nije ih trebalo ubiti zbog toga to daleko od toga, ali ovaj jednostavno taj koncept da ću ja prelaziti ja ću prelaziti svaku granicu pa će od toga svima biti bolje ne znam...nije mi to potpuno jasno. smiješno je ono što nam je smiješno. kad se nasmijem je smiješno evo to je jedini to je jedino što možemo znati o smijehu. i ne možemo ga prikriti.

Kad još govorimo o publici Može li biti publika dovoljno informirana ako samo prati političku satiru?

Može jer ako, mada bit informirana jer ako vi ne znate o čemu je riječ neće vam biti smiješno. Pardon, malo prekida pa zato. Znači ako pojedinac prati samo političku satiru, satirične vijesti može li on biti dovoljno informiran.

Gledajte svakako će biti, bit će jednostrano informiran zato što ta stranica satirizira samo određene stvari, a neke druge neće satirizirati pa vidi samo pola političkog spektra ako je to neki ovaj... mi kad pratimo satiru mi zapravo jedino smo informirani o tome što urednicima i autorima ide na živce. Odnosno obratno. Što je zanimljivo kod satire. Kod satiričara je uvijek najzanimljivije ono o čemu nikada ne pišu, jer to ima vlast nad njima. samo to treba vremena da primijete. Dakle u tom smislu bit ćemo informirani o njima, ćemo jedino biti informirani. ahm.

Možete li reći što su prema vama fake news odnosno lažne vijesti, mislite li da danas publika može jasno razlikovati satiričnu vijest od lažne vijesti?

Pokazalo se da ne može, to se stalno pokazuje i ima žalosnih slučajeva i ovaj srpski predsjednik, ne znam šta je, premijer, Vučić je jednom citirao baš je Onion citirao, da svakih 10 ili ne znam koliko sekundi u Americi padne onaj perlač przora s nebodera. Onda su mu rekli ali to je haha, fejk news, to je bio Onion pa je ispalo nezgodno. Dakle, to, te, te vijesti, problem je s news barom što su te vijesti bolje od stvarnih, a to je puno zabavnije nego... Ja sam vidio toliko dobrih komentara na ove zagrebačke poplave, i dakle to je bilo od toplice u Miramarskoj do ne znam, kako je bilo, trajekt, brod od Illice voze po dnevnom redu, haha, ili nešto. meni je nevjerovatno da ljudi tako brzo smisle i fotomontažu daju i ne potpišu se, ne traže novac za to. To mi je, ta želja, strast za humorom je stvarno... Pukli bi!

Poludjeli bi da to ne naprave.

Baš sam to htio i pitati, danas je sve više i tih memova i političke satire putem memova,

satiričnih stranica po društvenim mrežama. Kako komentirate tu sve veću pojavu? Jesu li memovi danas nositelji političke satire?

Pa to je daleka, jer recimo satira, ta nekadašnja satira, recimo baš te karikature tipa, nešto iz moje mladosti tipa Reisinger, i ovaj to je zapravo izgleda kao kamilica prema današnjim ovim, tim današnjim humoru koji je velim, izravan je i zaista je beskrajno smiješan. Nisam još, nekako slabo ide s političkim vicevima, nekad je više bilo političkih viceva, jer to se moglo pričati u nekakvom zatvorenom krugu pa niste se izlagali problemima. sada kako je slobodno, vidite vi to napravite meme, nekih news bar, i ovaj tako da sloboda tu isto pomaže. I opet taj humor, sloboda pomaže humoru da cirkulira, i humor pomaže slobodi. što više humora to smo slobodniji. pa makar i na, hm, bolje bi bilo da više satire na vlastit račun, to nam fali. To ono nekad su se... to je kao engleski humor. Engleski humor je uvijek na vlastiti račun. Ovaj, a ne toliko na tuđi. Mi to, mi taj evolucijski skok nam još nedostaje. Ali velim ta šala na tuđi račun je povezana s tim pamfletizmom, odnosno tom malograđanštinom, m provincialnošću, i sa strašću, i svim što ide s tim. Moram malo udahnuti.

Kako komentirate donos politike tokom devedesetih prema satiri, a kako danas? Ima li nekih razlika, sličnosti?

Teško pitanje, zbilja teško pitanje, ne mogu se mediji usporediti, znate nije bilo interneta, bile su novine, bilo je, joj, bio je jedan smiješan slučaj, sad ne mogu tu pričati tu je familija, ali ima jedan slovenski karikaturist, kmoji je zaboravi sam kako se zove, koji je prikazivao politikče odnose kao one druge, i ovaj, tako da su te političke karikature bile zapravo različite porno scene, s različitim ulogama, i ovaj pa bi onda, a tamo su bili slovenski premijeri, biskupi, ministri u različitim inflagantnim situacijama, i to je tamo prolazilo. I Nacional je angažirao njega i nakon druge karikature je dobio otkaz. Nie dakle, to je bilo previše, neki taj, neki takav za te velim klasične... Mogli bi ovako reći, klasični mediji nisu mogli neki malo radikanliniji humor ili slobodniji, nije bilo moguće. To je bilo ono Voljevica, grga, ne znam jeste to ikada vidjeli, ili Raisinger, jedan onako benigni humor, i tada je bio benigni, To je bilo o. I Felix ej iz tih vremena preživio, nekkako je preživio. Međutim sada kada više nema klasičnih medija, nego internet, zapravo taj humor je puno otvoreniji i puno je kritičniji i ne može sada Plenković nazvat Facebook, ili Bandić pa zamoliti da se nešto makne. U tom smislu vrijeme za taj humor politički je bolje.

Danas najveće prepreke humoru ili satiri ako ih ima?

Hmmm... To je isto vrlo teško pitanje. Utjecaj, mislim svi, kako bih rekao, tog političkog humora je nekada bilo manja, ali nam je više značilo, znate, neki dobar vic o Rusima je, nam je više značilo nego danas 100 memova o Bandiću. U tom smislu, dakle, ako vi nešto ne zabranjujete onda odmah gubi bilo kakvu čar.

To je ta neka uzajamna veza između ...

Da, da, da, jer onda postaje beznačajno ako svatko može, onda čemu to. Ima onaj ruski vic, razgovaraju dva sudca u sovjetskom savezu i veli jel znaš neki doabr vic, veli znam sad sam čuo jedan za 10 godina robije, haha. Dakle čim vi ne možete dobiti 10 godina robije, onda čemu to. Tako da moglo bi onda btii da onda tu stvar gubi... Ali jer, satira je uvijek razor nikti jedna poltika, niti jedna partija, niti jedna vlast ne želi biti izrugivana, Jer to je nešto najgore što im se može desiti,. Kada postanete smiješni. Dakle meni se čini da taj demokratski utecaj satire ne može se, najgore je kada ispadnete smiješni. Mislim najgore što se Hitelru moglo desitit je da Charlie Chaplin snimi film o njemu, haha, uvijek će biti zapamćen ko onaj veliki diktator koji se dere na mikrofon, onaj mikrofon pred njim uvene, to je nešto najgore, kad se loptao sa svijetom, to je najgore. Nitko ne želi biti izrugan. Pa to je ono Feralova fotomontaža Tuđmana i Miloševića, to je stvarno boljelo. Mislim da taj razorni humor neće nestati.

Evo zadnje pitanje, s obzirom na tehnološki napredak, što vidite kao budućnost satiričnog izražavanja?

To vam nebi ni za rad preporučio, rad mora biti o nečem prošlom a ne budućem. Ljudi će se uvijek htjeti smijati. Smijeh se ne može nikako ukinuti, uvijek će biti nešto glupo, uvijek će biti nešto apsurdno, i to će uvijek biti predmet smijeha. Ono što je evidentno da postajemo sve starije društvo. Ako će biti 50% 80 ogođišnjaka u društvu onda će i humor biti adekvatan za te osamdesetogodišnjake. Ali tu neće biti nikakve promijene.

Možete mi za početak samo reći kada ste osnovali Newsbar i zašto, odnosno koji je bio prvi cilj?

Ajoj sada NewsBar kako je zapravo bio osnovan. znači to je zapravo krenulo sve i puno prije samog Newsbara... priča još kreće sa mnom kada sam kao student Pravnog fakulteta ja sam paralelno s time počeo već od druge godine raditi... sa hobijem mi je bio video montaža. I razvio sam to onak malo ozbiljnije i onda sam počeo raditi na lokalnim televizijama, video produkcijama različitim i završio sam na 24 sata Tv-u. I to je bilo tamo negdje 2010., 2011. Kada je došao Tihomir Ladišić na Newsbar TV, a ja sam paralelno s tim sam imao, Youtube je tek nastajao tada, jedan od prvih satiričnih kanala gdje sam radio satirične skečeve, video sinkronizacije, parodije sa političkom satirou u Hrvatskoj. Čitavo vrijeme sam radio zapravo u News programu tako da sam pratio čitavo vrijeme politiku.... i radio sam te satirične video klipove i još sam puno Nekih stvari počeo razvijati tako da mi je Tihomir ponudio da mi složimo, zapravo je ideja bila neka satirična emisija u Hrvatskoj da napravimo kao Ideja je bila da napravimo Daily Show jer sve se vratilo oko Daily Showa tada. Jon Stewart na kojem smo svi živjeli tada u tom periodu i onak čiji smo sadržaj gutali ali svakog dana. I tad bi bila 2010. zapravo tako nešto smo krenuli zapravo pripremu za realizaciju tog projekta i onda se dogodila zapravo na recesija prva kada je udarilo Hrvatsku vjerojatno 2011. Taj projekt je stopiran i on sam odlučio se povući i završiti fakultet do kraja, međutim je jednostavno taj tease kad uđeš u news i još pogotovo satiru i humor mi je bio prejak za mene tako da sam zapravo ja u jesen već tada znači Otišao sam nekada u četvrtom mjesecu sam 2011. otišao iz 24 sata u jesen sam pokrenuo. zapravo E da vidiš da krenemo Zapravo od korijena naših, prije samog sitea Newsbar je nastao kao ideja... sam se ja tada vratio ponovo u 24 sata Ideja je bila za njihov web sajt da mi razvijemo format... tjednog komentara video formata koji bi bio zapravo komentar neke političke aktuelnosti. i sad meni je zapravo ono kakav bih format složio da nešto drugačije da bude pomaknuto aaa Tada je jedan od njihovih urednika je zapravo kada smo imali taj brif sastanak on je pričao zapravo priču o jednom svom frendu koji je radio kao konobar u jednom bircu i za zapravo on je imao jednu svoju ideju, viziju kao politike što se događa koja imala apsolutno nikakve veze sa stvarnoću, ali je bilo tako zabavno za slušati jer je imao neku svoju pomaknutu sliku od toga. Ja bih išao na kavu poslije posla njega slušati jer se onak odmoriš jer ga slušaš kako on priča, komentira stvari koje je on po čitave dane radio. I meni je tu palo na pamet zapravo ideja da bi bilo odlično zapravo napraviti Newsbar odnosno vijesti iz kafića kako bi zapravo iz tog..kao kako ljudi percipiraju vijesti, općenito pomaknute, uvrnute, drugačije od stvarnosti, zapravo satirične same po sebi. I onda je zapravo bilo to

da li da nazovem BarNews ili Newsbar ili...Newsbar je nekako isplivalo kao najbolja ideja. Mi smo napravili taj pilot epizodu koju smo i objavili i ona je bila jako zanimljiva iako je zapravo današnje gledalište bilo jako zapravo jako jako loše haha. To je bio početak sami svega. Nažalost kako je ta recesija krenula zapravo budžeta nije bilo, nisi ti to mogo nastaviti realizirati dalje, e a meni se svidjela ta ideja, ime i općenito response kakav smo dobili od publike. Ja sam nastavio tako snimati skečeve pod imenom Newsbar pod nazivom koji je ostao. Snimio sam tak recimo 10-15 kečeva tih koji su bili i ono hitovi jer je bila aktualna politička situacija, aktualna Jadranka Kosor, Radimir Čačić, zapravo on još nije ni bio došao zapravo to je bilo prije onih izbora. Više se ne sjećam zapravo te ekipe koja je tada bila aktualna. I da bi onda u konačnici nakon što sam...to je postalo zapravo hit, svi ti videi koje smo objavljivali su portali to prenosili u vremenu zapravo taj Newsbar se probio vrlo brzo, zapravo tad nije bilo ni puno konkurencije nitko to nije radio tada ko danas I zapravo meni je onda postalo jasno da će mi biti teško da pokušam s nekim negdje pružit suradnju nego sam počeo razmišljati o tome da to složim na svoju platformu gdje će zapravo biti neovisno od svega. I onda je tak se rodila ideja da napravimo, da se pokrene i portal Newsbar koji bi zapravo i bio ono što i danas je satirični portal po uzoru na Onion američki. Jer onda je i znači portal je pokrenut u sije.... u 31. travnja 2012. smo lansirali i sam portal. I od tada se onda sve ostalo nadovezivalo, to je neka ta priča.

Hvala. Super jer sam u diplomskom krenuo od pretpostavke da je uzor Daily Show i Onion.

Daily Show i Onion, iako zapravo meni osobno znači ja sam uvijek bio Colbert Report je meni bio puno draži. Colbert Report je meni zapravo, mislim realno danas kada bih gledao vjerojatno bih se više poistovjetio sa Daily Showom ali u to vrijeme sam bio dosta mlađi, a zapravo Colbert je zapravo imao tu jednu dozu... Stephen Colbert je bio... njegov humor je bio zapravo...znači Jon Stewart je pozna bio kao zapravo jedan liberal kao ono demokratske pozicije kao glas razuma koji je kritizirao sranja koja su se događala, a Colbert je bio zapravo jedan level iznad toga jer on je zapravo glumio jednog konzervativca, Republikanca haha i ismijavao je zapravo iz njihove pozicije jer on je branio sve te njihove stavove.... i zapravo moj osobni je zapravo Stephen Colbert, Colbert Report nikad nije bio ni blizu popularan kao Daily Show, ali iz moje perspektive, zapravo tadašnjeg ta neka mlađa generacija on je bio zapravo još zanimljiviji jer je bila zapravo ta doza ironije je bila dvostruka uvijek kod njega. Tako da ni ne spominjemo to da su Republikanci dosta često nisu ni shvaćali njegovu ironiju nego su zapravo mislili da je on zapravo njihov supporter tako da je to bilo još onako još više hilarious. I inače Stephen Colbert je zapravo danas ... danas je tamo i gdje zaslužuje zapravo znači dio Late Show-a. To je jedna jako jako lijepa ekipa općenito. Inače jedna zanimljiva stvar ne znam da li si znao ali Jon Stewart prije nego što je imao Daily Show On je zapravo tada bio propali komičar kojeg zapravo nitko nije tada htio niti uzeti i imao je dva projekta koja su bila propala ni za njega i

on su do tražili su nekoga tko je bio spreman prostati da radi show, satirični show na dnevnoj bazi. Daily Show, znači 4 dana u tjednu da se radi. Tu nitko nije bio spreman ovaj zapravo on je prihvatio i sv eostalo je povijest.

Može li satira prema vašem mišljenju kreirati javno mnijenje?

Pa sada iskreno zapravo ja mislim da satira zapravo nije uloga da ona kreira da ona mijenja nego je ona zapravo satira je u svojoj funkciji ona je reakcija. Ona ne može nikada postaviti tijek ona je reakcija na stvarnost koja se događa. I ona zapravo pomaže ljudima da ustvari da jednostavno kad se dogode situacije... neke stvari koje se događaju u političkom životu da ih jednostavno pomogne ljudima da pogledaju stvari iz drugog kuta. Zapravo daje jednu drugu perspektivu da pogledamo stvarno zapravo i da sami ljudi razmisle o tome. Mislim da zapravo nije ni na satiri da stvara javno mnijenje niti ništa nego jednostavno da pomogne ljudima da pogledaju iz pravog kuta to jest iz drugog kuta iz druge perspektive i da shvate da nije sve uvijek tako, nego zapravo...jer nekada stvari budu toliko konfuzne da zapravo ljudi jednostavno ne mogu sami raščlaniti što se to dogodilo kakva je situacija, a onda satira tu pomaže kada stavi usporedbu sa nečim drugim, daje iz nekog drugog konteksta ili sa referencom na neki film i zapravo da kontekst pokaže da vidi ovo što se dogodilo to stvarno nije uredu ili da ovo što se dogodilo je u redu zapravo. tako da uvijek pomažemo dajemo taj jedan drugi kut drugi discourse koji ne može dobiti iz... Zapravo se ne može ili je dosta teško dobiti samo kroz obične vijesti jer obične vijesti same po sebi su prenošenje stvari koje se događaju bez nekog usporednog komentara, a ovo je na neki način komentar samo kroz taj satirični opus kroz satirični spjev da pomogne ljudima da pogledaju stvari iz drugog konteksta.

Sada kada ste već spomenuli ljude odnosno publiku, mislite li može li danas publika jasno razlikovati fake news, lažne vijesti od satiričnih vijesti?

To je jedna jedna ovako jako tema koja se dogodila zapravo.... Zapravo se vraća nazad na početak News bar portala kada smo ga pokrenuli. Znači Newsbar je na početku kada se pojavio to je zapravo bio jedan trenutak kada je došlo do ekspanzije zapravo eksplozije na tržištu online medija i zapravo se pojavilo tone portala koji su prenosili vijest. U tom periodu novinari nisu osjeća li tu nisu znali da je potrebna proučavati izvore otkud prenosimo vijesti neg sve vijesti uzima kad je objavljeno na internetu se smatralo da je istinitom jer doslovno prije toga je postojalo 3-4 medija koja su samo objavljivali i sve što se objavilo se smatralo da je donekle koliko-toliko provjereno. I onda se dogodilo tamo znači u 2000tim godinama došlo je zapravo do liberalizacije tržišta svima je dostupno pojavilo se sve open source platforme, Wordpress je došao tu i zapravo je bilo tko mogao pokrenuti News portal. To je zapravo početak fake news gdje je... onog fake news u najgorem mogućem obliku.

I sada Newsbar se tu pojavio kao satirični portal iako zapravo mi ako bi tehnički gledao jesmo fake news na način da mi... jer da bi netko bio fake news da bi bilo nešto neistinito onda osoba mora tvrditi da to što iznosi je istina, a mi nikad nismo iznosili, mi samo uvijek tvrdili da stvari koje iznosimo nije istina, zapravo to je satira. To je velika razlika u tome. I onda se događalo to se sjećam kada smo počeli objavljivati mejnstrim mediji su počeli objavljivati naše vijesti. I to je bilo hilarious. Mi smo zapravo pokušavali pomaknuti granice da vidimo do kud bi sve to moglo doći da ljudi prenose objave našu naše vijesti. Pa ne znam sjećam se Borninog članka kada je napisao o tome da je Europska Unija naredila Hrvatskoj da... promijeni himnu i da ubaci osim Savo, Dravo teci da mora ubaciti i Rajnu i Mainu i Dunav kako bi inkorporirani svoje europsko nasljeđe. Taj je vijest doslovno su Srbi mislim da su svi portali prenijeli tu vijest kao za pravo aha vidite kako što se Hrvatima dogodilo sad moraju mijenjati svoju himnu zbog... toga što se dogodilo zbog Europske Unije. Ne znam od toga da jedan je članak bio mislim da sam ga ja pisao da Hrvat prodao punicu kako bi mogao televizor da gleda svjetsko prvenstvo. To je portal koji je bez problema dnevnik nove TV objavio kao stvarnu vijest i to je zapravo bilo more jedno vrijeme, a da ne spominjemo to daje članak koji je objavljen..... da Tanjug je prenosio naše vijesti mislim dva ili tri puta, mislim da je zadnju vijest zapravo kada je prenio Tanjug da su poslije toga ugasili, bio je na jedan članak jako dobar komentar na to kako je Newsbar došao glave Tanjuga jer toliko puta su nasjeli na našu vijest da su prenijeli haha da su ih stvarno odlučili ugasiti zbog toga. Znači vijest je bila o tome da aaaa, hmm zapravo da pokušam sad evocirat sjećanje. Mislim da je vijest zapravo bila ta da da je Ustavni sud srušio odluku od 8. listopada 1999. po kojoj je tada Hrvatska skinula sve državnopravne sveze sa SFRJ i proglasio ju je ne ustavnom i da je defakto Hrvatska još u Jugoslaviji. I zapravo priča je složena nekako na način da.... to sam na primjer pisao ja koji sam sve utemeljio na pravničkim tekstovima i zapravo je zvučalo da netko čita ovo je stvarna vijest. Ali su sve teze bile toliko urnebesne gdje je zapravo bilo nikom nije palo na pamet da će povjerovat da je to stvarna vijest, pogotovo ne novinaru. I onda se događa da Tanjug prenese tu vijest. I mi smo zapravo imali hrpa je toga bilo samo je bilo pitanje ono netko prenese vijest svi drugi zapravo prenesu i onda se nađe jedan portal aha gle kako su nas ili na Newsbarovu vijest. I taj period je zapravo trajao mislim negdje godinu dana je to bilo kad smo tek krenuli kada su svi nasjedali i malo malo netko nasjedne i onda se svi drugi zezaju, ali zapravo mislim da smo pomogli jedne strane u tome jer naše vijesti su bile satira nisu bile zlonamjerne fake news i zapravo je Newsbar pomogao novinarima jer su se naučili između ostalog a da ne treba vjerovati svemu što se pročita na internetu i da zapravo je nužno provjeravati svoje izbore baš zbog toga jer postoji i satira i fake News na internetu. Tako da mislim da smo imali na neki način i edukativnu svrhu, ulogu u tom periodu ranom razvoja internet novinarstva kod nas.

Jeste li se u svom radu ikad susreli sa cenzurom ili autocenzurom?

A sada kada bi netko govorio da ne postoji autocenzura mislim da bi bilo tko lagao na primjer mi smo sebi postavili odmah u startu neke parametre stvari koje nećemo dirati. Prvo smo rekli ništa nije zaštićeno sve je dozvoljeno o svim djelima se može pisati osim gdje smo stavili stvari gdje smo shvatili da nije moralno nije uredu da pišemo ako imamo žrtve kaznenih djela koja su završili sa tragičnim ishodom. Zapravo zbog toga prema obitelji prema bilo komu da se na bilo koji način spominje u nekom periodu dok nije. To nismo spominjali kada su bila kaznena djela u kojima su bila djeca prisutna na bilo koji način da su bila stvarna djeca nismo o tome pisali. Mi smo znali izmišljenu temu radit pa smo neki fenomen komentirali na primjer o dječaku koji je napipao rak testisa svom svećeniku i spasio život

Da sjećam se tog teksta.

To je normalna stvar ali o vijestima gdje su bile zapravo stvarne žrtve tu nismo nikada zalazili. A sada da li smo se susreli sa cenzurom mislim zapravo zbog činjenica koliko su nas puta koliko bili ukinuti, koliko su nam gasili stvari tako da ... mislim da su nas i htjeli cenzurirat da nam se te stvari ne bi događale, ali opet... Mislim osnovni poriv kod nas svih je bio da radimo nešto drugačije nešto bolje... Nije nitko od toga zapravo gledao daleku budućnost ili nešto da bi razmišljao o tome da ne želi previše riskirati Tako da smo uvijek... haha sad kad malo razmislim Možda smo trebali biti malo oprezniji oko nekih stvari koje smo radili ali Mislim da satira ne može biti takva da jednostavno to da... cenzura zapravo najpoznatiji slučaj Montiranog procesa kada smo skinuti nakon 6. ili 7. epizode, 7. zapravo nije objavljena nikada, ali zapravo to je bila stvar morali smo od tamo biti maknuti Zapravo bilo što da smo napravili Mi smo bili svjesni u trenutku kada si krenuo Karamarko i ekipa su već kroz novine najavljivali da će nas ukinuti kako god da je bilo i onda smo odlučili tu zapravo zadnju epizodu koja nikada nije objavljena napraviti najjaču najjačom ikada. Mislim inače taj skeč koji je najvjerojatnije prelomio sve skupa je Domagoj se spremio kao ustaški zapravo spremio se kao dimnjačar haha to najbliže što je mogao pronaći...haha i provocirao ispred srpskog narodnog vijeća sa podizanjem tri rsta i sa ustaškom zakletvom haha tak da to je bilo onako malo možda prejako, ali sve u svemu je bilo jako satirično. Najveći paradoks zapravo u svemu tome je najbolje zapravo govori obrazloženje zašto je Montirani proces ukinut je činjenica da su nas optužili za širenje mržnje na nacionalnoj osnovi što je zapravo onako jedna stvar protiv koje smo se borili što je bila zapravo jedna borba protiv tog nacionalizma i diskriminacije po bilo kojoj osnovi haha i onda su nas optužili zapravo za to. Mada to je bila jedna teza koja je bila jako aktualna u tom periodu moram priznati. To je dakle bio jedan trenutak kada su oni pokušali zapravo u medijski prostor pogurat da bilo što kada su skužili da su prešli granicu obi konzervativni desni krugovi onda si bi se izvlačili na satiru. Pa ako se sjećate kada je Bujanec nosio Mirjani Rakić... partizansku kapu i nju odjevenu kao partizanku i tamo sve

grozote koje su izveli i onda su se izvlačili na to da je to isto bila satira tako da to je sito bila jedna zanimljiva teza, a u tom trenutku su rekli ako satira može onda je i ovo što mi radimo isto satira pa je zapravo bilo bezbroj pokušaja kada su pokušali tvrditi da je Za dom spremni koji su isto uzvikivali da je i to satira. Tako da...to je jedan jako hmmm ako jako teška jer ne postoji zakonska definicija niti opis koji bi bio relevantan za definiranje što je satira pa ga zapravo može koristiti bilo tko kako želi.

Je li bi mogli komentirati odnos politike prema satiri 90-ih i kakav je on danas? Je li se nešto promijenilo Jesu li slične stvari, za različite?

Pa sada budući da sam ja dosta mlađi meni je teško govoriti kakva je bila situacija 90-ih. Mi smo zapravo godinama proučavali razgovarali s ljudima koji su radili u tom periodu i zapravo mogu sigurno reći da je to onako to nije to se ne može usporediti zapravo znači ekipa iz Ferala koja je radila tada stvari satiru oni su doslovno imali... velika muda za stvari koje su radili i tada je bilo raditi satiru doslovno nositi glavu u torbi to je bilo baš onako... Jako jako opasno i to je bio trenutak kada su njih sa otvorenim prijetnjama svih vrsta, za zabranama te izravnim... Ne može se usporediti to čak ni ja ne mogu koji se sjećam dobro kakva je bila situacija tamo krajem 2000ih i danas i tu je zapravo velika liberalizacija došla. mislim da je kod nas jednostavno ta činjenica da je medijska struktura u Hrvatskoj koja je velikom većinom u privatnom vlasništvu, osim na nacionalne televizije koja ima rekao bih marginalni utjecaj na formiranje javnog mijenja, tako da zapravo u tom slučaju vidim da nitko danas ne može ni na koji način utjecati ili zabraniti... meni ne pada na pamet da itko može zabraniti ili stopirati objavu bilo koje vijesti u našim medijima, pa čak i da uspiju neće medij...ni preko korporacija uspijeti...mislim da Indeks nikada neće moći nitko stisnuti samo zbog njihovog karaktera tako da zapravo jako puno pratim situaciju u Srbiji i Bosni i Hercegovini sa medijima i mislim da smo mi onako u usporedbi sa njima da ne kažem SAD, ali sigurno Švedska ili Norveška haha po slobodama medija. Dapače treba ići još dalje, stvari koje se događaju kod nas nisu još uvijek na takvoj razini kojoj mi težimo kao jedan dio tog zapadnog, hajde ne zapadnog, ali europskog kontinentalnog pojasa.... još uvijek se novinare proziva, još uvijek je zapravo normalno vidjeti političare da će napadati novinare ad hominem i da će ih prozivati na osobnoj razini zbog nekih stvari da lobiraju za drugu stranu. To su sve stvari koje se ne bi trebale događati, ali mislim inače da dakle izuzev ovog nacionalnog medija koji je zapravo vjerojatno duboko ispolitiziran, mislim da je situacija kod nas u medijskom spektru jako jako dobra što se tiče cenzure.

Što bi onda za satirično izražavanje kao najveću prepreku danas istaknuli? Imali neke?

Pa zapravo mislim da je jedna od najvećih stvari zapravo autocenzura jer svi veliki mediji općenito svi oni ovise o oglašivačima, a sam satirični proizvod pogotovo u državi gdje politika ima jako velik

utjecaj u gospodarstvu. Jako je malo privrednih subjekata koji su u potpunosti neovisni od države. u to slučaju možemo zapravo reći da...hmm....da kod cenzure kod velikih medija koji se neće upustiti da će pustiti nešto u program što su sigurni da će imati veliku gledanost puno veću od bilo čega drugoga, a zapravo iz jednog razloga što je to uvijek dvosjekli mač. jer sa satikom se gotovo nikada nema a pogotovo u državi gdje javni sektor je jak. Gdje će netko nekoga posjećiti gdje ne bi trebao i što se ne može kontrolirati gdje će se netko naći uvrijeđenima i što će rezultirati gubitkom budžeta tako da to je jedan od stvari koja je zapravo najveći problem trenutno kod nas.

Kako komentirate sve veću pojavu satiričnih stranica na društvenim mrežama i memeova, jesu li memovi danas nositelji političke satire?

Pa iskreno sad ću reći osobno ja mislim da jesu. Da su memeovi to je sljedeća generacija znači nakon Newsbara, kad smo se mi pojavili kažem tamo 2011., 2012...tamo ko 15./16. pojavom stranice Di su pare? I jednostavno zapravo se događa stvar da je ljudi konzumiraju vijesti preko društvenih mreža i vijesti se konzumiraju znači attention span je sve kraći i kraći. Ljudi se svode zapravo da će vidjeti tko im plasira što kraću vijest nju će pročitati i eventualno ako ih nešto zanima će otvoriti članak, ali većinom će bit zaustavit se na opisu ina na naslovu znači neće ni otvarati. A meme je zapravo upravo ta stvar koja omogućava ljudima da kroz 15 sekundi promaju informaciju, kritiku, komentar, nasmiju se uz to još je ful zabavno. Znači Meme omogućava ljudima da stave određenu situaciju u kontekst, to je savršen format između ostalog je kratak i... ne mislim da je išta lakše, lakše ga je isproducirati, a zapravo za kvalitetan meme mora postajati jako kvalitetan kreativac stajati iza toga. Tako da ja mislim je ekipa koja je stajala iza Di su pare? je onako genijalci i žao mi je što su nestali samo to mogu reći što ih nema više. I sada vidim da se pojavilo nova nova na nada na sceni, a to je nacionalno memetičko sudište koji su onako na jako dobrom putu da krenu onako putanjom gdje su Di su pare bile nekada. Čak bih se usudio i reći da u nekim stvarima imaju dubinu... da mogu čak i dati veću dimenziju jer mogu komentar dati na dva ili tri nivoa.

A s obzirom na taj tehnološki napredak kojem svjedočimo svaki dan u kojoj formi vidite budućnost satiričnog izražavanja?

Pa zapravo, mislim da će satirično izražavanje zapravo... mislim da je meme zapravo sada trenutno jedan budući trend da li će se to preseliti na Tiktok na formate video koji su 30 sekundi što je zapravo jako zahvalan format jako dobar, može se u kratkom formatu prokomentirati nešto. Mislim mi smo radili, većina naših najvećih hitova na Youtubeu su bili zapravo jako kratki formati i ono što je dobra stvar zapravo mi kada smo krenuli nije bilo konkurencije, nije bilo puno ljudi koji su radili to. Mi smo

zapravo bili prvi i jedini koji su radili to u nekom periodu, bio je Nik Titanik on dolazi iz tradicionalnog medija, onda Mareković koji je isto radio za porale...ali danas vidim jako puno sa svih strana ljudi...zapravo vidi se kao društvo zapravo...hmm...da će postati u budućnosti jako puno autora koji će raditi svatko na svojoj strani, da će zapravo društvene mreže omogućavati da budu neovisni i da na taj način neće dovesti do jedne disperzije, a sada kakvi formati će se pojaviti nisam iskreno ni sam siguran hoće li biti u...Na primjer mislim da ovi tradicionalni formati neće nikad otići baš brzo...da će nastaviti postojati, ali da će definitivno dolaziti novi formati novi klinci sa novim idejama i koji će uvijek pomicati granice to je ono... To sam uvjeren. Nadam se da će ovaj moj, da će netko pročitati pa da će nekoga motivirati, a samo trenutak mislim da je kiša počela pa da odem unutra...

dobro.

Ovoga mislim da će...ovaj da će motivirati nekoga da pokrene svoju priču, svoju ideju da otvori novi Newsbar ili svoju novu priču koja će biti jednako dobra možda i bolja i meni je tako utjecala stvar kada sam čitao kao student i čitao sam jedan intervju sa Predragom Lucičem i koji je ustvario komentirao njihovo je vrijeme završilo i možda sad neki novi klinci sjede tamo na Cvjetnom trgu i razmišljaju kako bi mogli pokrenuti nešto novo i zapravo je to jako utjecalo na mene između ostalog kao ideja, to bi bila baš super stvar pokrenuti tako nešto.